

คับก็ทะเล สอกก็ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

I WELCOME

AMNESTY
INTERNATIONAL

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเป็นขบวนการระดับโลกที่มีผู้ร่วมการรณรงค์มากกว่าเจ็ดล้านคน เพื่อให้ทุกคนในโลกได้รับการคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน

เรามีวิสัยทัศน์ว่าทุกคนควรได้รับสิทธิทุกประการตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่น ๆ

เราเป็นหน่วยงานอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาล อดุมการณ์ทางการเมือง ไม่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือศาสนาใด ๆ และได้รับการสนับสนุนจากค่าสมาชิกและการบริจาคจากสาธารณะ

© Amnesty International 2017

เว้นแต่มีการระบุไว้ ไม่งั้นนั่นแล้วเนื้อหาใด ๆ ในเอกสารนี้มีลิขสิทธิ์ที่เป็นไปตามหลักการ

อนุญาต Creative Commons (อ้างอิงแหล่งที่มา, ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า, ห้ามดัดแปลงภาพ

หรือ ข้อมูล, สัญญาอนุญาตสากล 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>)

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม โปรดดูที่เว็บไซต์ www.amnesty.org

กรณีที่มีการระบุว่าผู้ทรงสิทธิในเนื้อหาส่วนใดเป็นบุคคลอื่นนอกเหนือจากแอมเนสตี้

อินเตอร์เนชั่นแนล เนื้อหาส่วนนั้นย่อมไม่ใช่หลักการอนุญาต Creative Commons

ตีพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ.2560

โดย Amnesty International Ltd

Peter Benenson House, 1 East Easton Street

London WC1X 0DW, UK

Index: ASA 39/7031/2017

ภาษาเดิม: อังกฤษ

amnesty.org

ภาพปก: ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์ที่กำลังถูกส่งตัวไปยังสถานกักกันในเมืองสงขลาในภาคใต้ของประเทศไทย, มีนาคม 2557 @ANDREWRC MARSHALL/REUTERS

AMNESTY
INTERNATIONAL

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	5
ข้อเสนอแนะหลัก	9
1. วิธีวิจัย	11
2. ข้อมูลพื้นฐาน	13
พันธกรณีของไทยต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยตามกฎหมายระหว่างประเทศ	13
ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทย	15
การละเมิดหลักการไม่ส่งกลับในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา	16
3. ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอในประเทศไทย	18
กฎหมายไทย	18
UNHCR, การระบุสถานะของผู้ลี้ภัยและการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม	20
การจับกุม การควบคุมตัว และการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร	23
คำมั่นสัญญาล่าสุดของรัฐบาลไทย	27
4. การละเมิดหลักการไม่ส่งกลับของประเทศไทย	30
การบังคับส่งกลับตามคำร้องขอของรัฐบาลต่างชาติ	30
การส่งกลับไปที่บาห์เรน: อาลี ฮารูน	31
การส่งกลับไปที่จีน: ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์	33
การส่งกลับไปที่จีน: เจียงยีเฟยและตงกวงปิง	39
หลีกเลี่ยงการส่งกลับได้: เงินกู้ยืมและลูก	44
การส่งกลับไปที่ตุรกี: มุฮัมหมัด ฟุรกาน เช็กเม็น	48

ลิขสิทธิ์: สกอกซ์ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ความเสี่ยงต่อการส่งกลับ: นักกิจกรรมชาวเวียดนามและชาวกัมพูชา	52
“การผลักดันกลับ” บริเวณพรมแดนของประเทศไทย	57
“การผลักดันกลับ” ทางทะเล: ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญา	58
“การผลักดันกลับ” ทางอากาศ: ผู้ลี้ภัยที่สนามบิน	65
การเดินทางกลับ “โดยสมัครใจ” และการส่งกลับโดยอ้อม	66
5. พรมแดนไทย-เมียนมา การเดินทางกลับอย่างสมัครใจและโอกาสที่จะปิดค่ายผู้ลี้ภัย	72
6. ข้อเสนอแนะ	78
กรอบกฎหมาย	78
กลไกคัดกรอง	78
การระบุสถานะผู้ลี้ภัย	79
การจับกุม การควบคุมตัว และการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร	80
อนุญาตให้มีการตรวจสอบอย่างเป็นอิสระโดย UNHCR นักการทูตและองค์กร ภาคประชาสังคมในเรื่องสถานกักกันคนต่างด้าวแห่งใหม่ที่กำลังสร้างขึ้นที่กรุงเทพฯ โดยให้มีการตรวจสอบโดยเร็วที่สุดและให้มีการตรวจสอบทั้งในช่วงก่อนและหลัง มีการเปิดสถานกักกันดังกล่าวอย่างเป็นทางการ	80
การบังคับส่งกลับ	80
“การผลักดันกลับ”	81
พรมแดนไทย-เมียนมา	81

บทสรุปผู้บริหาร

เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2560 มุฮัมหมัด ฟุรกาน เช็กเม็น (Muhammet Furkan Sökmen) พลเมืองสัญชาติตุรกีได้บันทึกภาพวิดีโอระหว่างอยู่ที่สนามบินสุวรรณภูมิที่กรุงเทพฯ ในวิดีโอซึ่งต่อมาได้มีการส่งไปยังนักการทูตและหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ นายเช็กเม็นกล่าวว่า

ถ้าผมต้องไปตุรกี ผมจะถูกคุมขัง และมีความเป็นไปได้มากกว่า (จะ) ถูกซ้อมทรมานเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ที่ถูกรัฐบาลปัจจุบันซ้อมทรมาน ผมเป็นผู้บริสุทธิ์และไม่ได้กระทำความผิดใด ๆ... ผมไม่ต้องการเดินทางไปตุรกี ผมไม่ต้องการถูกคุมขัง ผมไม่ต้องการถูกซ้อมทรมาน ผมไม่ได้กระทำความผิดใด ๆ ผมร้องขอความคุ้มครองระหว่างประเทศ และต้องการให้ประชาคมโลกตอบรับต่อข้อเรียกร้องที่บริสุทธิ์ของผม ขอบขอบคุณมากสำหรับความช่วยเหลือของท่าน

ในตอนดึกวันนั้น ทางกรมไทยได้ส่งมอบตัวนายเช็กเม็น ซึ่งทำงานด้านการศึกษาให้กับเจ้าหน้าที่ตุรกี เขาเป็นหนึ่งในผู้ที่รัฐบาลตุรกีมองว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง และได้ทำการปราบปรามอย่างโหดร้าย เขาถูกใส่กุญแจมือ มีการเอาผ้าเทปปิดที่ปาก และถูกบังคับให้เข้าไปในเครื่องบินที่เดินทางไปกรุงอิสตันบูล

การบังคับส่งกลับนายเช็กเม็นไปยังตุรกี เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นล่าสุด ซึ่งมีเหตุการณ์ในทำนองเดียวกันนี้เกิดขึ้นหลายครั้ง นับตั้งแต่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ยึดอำนาจโดยการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 ในประเทศไทย อย่างไรก็ดี ไม่ได้มีแค่ คสช. ที่กระทำการที่ไม่เห็นอกเห็นใจเช่นนี้แต่เพียงผู้เดียว นโยบายของ คสช. แสดงให้เห็นถึงแนวปฏิบัติที่มีมาอย่างต่อเนื่องจากรัฐบาลยุคก่อน ๆ ซึ่งมักประสบความสำเร็จล้มเหลวที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศของไทยในแง่การปฏิบัติต่อผู้ร้องขอความคุ้มครองเนื่องจากถูกประหารชีวิตและถูกกระทำด้วยความรุนแรงมาจากประเทศอื่น ภายใต้การปกครองของคสช. ประเทศไทยได้ประกาศพันธกิจที่น่ายินดีในการสร้างความเข้มแข็งด้านนโยบายผู้ลี้ภัยของไทย ถึงแม้จะยังไม่มีปฏิบัติตามซึ่งหากสามารถปฏิบัติตามพันธกิจเหล่านี้ได้ คสช. จะสามารถสวนกระแสลักษณะการละเมิดสิทธิที่เกิดขึ้นมายาวนานหลายทศวรรษ และสร้างกรอบด้านกฎหมายและนโยบายที่เข้มแข็งให้กับรัฐบาลชุดต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้ความคุ้มครองที่เหมาะสมต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย

รายงานนี้กล่าวถึงข้อบกพร่องของนโยบายของไทยที่มีต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย รวมทั้งการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องไม่ส่งบุคคลไปยังดินแดนใด ๆ ซึ่งมีความเสี่ยงต่อการประหารชีวิต

ลึบก็ทะเล สอภก็ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

หรือการละเมิดด้านสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง โดยถือเป็นเสาหลักของการคุ้มครองผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ และเป็นหลักพื้นฐานสำคัญของข้อห้ามอย่างเด็ดขาดในการทรมาน และการกระทำอื่นๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ร้ายกาจที่สุด รายงานนี้จัดทำขึ้นจากคำให้การของประจักษ์พยานและข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย รวมทั้งครอบครัวของพวกเขา การพูดคุยกับตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน นักการทูต เจ้าหน้าที่องค์กรสหประชาชาติและบุคคลอื่น ๆ การศึกษาเอกสารที่ครอบคลุมและการตรวจสอบหาความจริงก่อนหน้านี้ของนักวิจัยจากแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รองรับบุคคลที่หลบหนีจากความรุนแรงและการประหัตประหารในประเทศเพื่อนบ้าน นับตั้งแต่กลางทศวรรษปีค.ศ. 1970 จนถึงสิ้นทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รองรับผู้ลี้ภัยหลายแสนคนที่อพยพหลบหนีมาจากเวียดนาม กัมพูชา และลาว ความขัดแย้งด้วยอาวุธและการปฏิบัติมิชอบทางสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของเมียนมาส่งผลให้ชาวบ้านหลายหมื่นคนอพยพข้ามพรมแดนเข้าสู่ประเทศไทย รัฐบาลไทยได้จัดทำและดำเนินการตามนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มประชากรเหล่านี้เป็นระยะเวลานานต่อเนื่องกัน และทางการไทยยังมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอในการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมกับบุคคลที่เดินทางมาถึงดินแดนของประเทศไทย คาดว่าปัจจุบันมีพลเมืองสัญชาติเมียนมาประมาณ 100,000 คนอาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยชั่วคราวบริเวณพรมแดนไทย-เมียนมา

นอกจากนี้ที่ลี้ภัยกับผู้ลี้ภัยจากประเทศเพื่อนบ้านที่เสียหายเพราะสงครามแล้ว ประเทศไทยยังรองรับบุคคลหลายพันคนที่หลบหนีจากการประหัตประหารและการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศที่ห่างไกล โดยในปัจจุบันมีจำนวนผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยซึ่งได้รับสถานะตามหลักการระหว่างประเทศกว่า 7,000 คน ซึ่งมาจากประมาณ 50 ประเทศ พักพิงอยู่ในกรุงเทพฯ และเขตเมืองและเขตกึ่งเมืองอื่น ๆ ในประเทศไทย

แม้ไทยจะมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาวิกฤตผู้ลี้ภัยระดับภูมิภาคและระดับโลก แต่ที่ผ่านมาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับผู้ลี้ภัยก็มีช่วงเวลามีความตึงเครียดหลายช่วง ในปี 2522 ทหารไทยได้ผลักดันผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชาประมาณ 42,000 คนข้ามพรมแดนไทย-กัมพูชา โดยใช้ปืนจี้บังคับให้เดินทางผ่านพื้นที่ที่มีการวางกับระเบิด เพื่อส่งมอบให้กับทหารเวียดนาม ในช่วงหลายทศวรรษต่อจากนั้น ทางการไทยได้ขับไล่ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวเวียดนามที่เดินทางเข้ามาทางเรือ ทั้งยังมีการใช้กำลังบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวม้งลาวหลายพันคน การบังคับส่งกลับหลายครั้งยังเกิดขึ้นบริเวณพรมแดนไทย-เมียนมา

นับแต่ยึดอำนาจ กสช. ยังคงสืบทอดวิธีการปฏิบัติต่อผู้ลี้ภัยจากรัฐบาลก่อน ๆ ทั้งยังได้รับเอากรอบกฎหมายและนโยบาย ซึ่งมีข้อบกพร่องในแง่การคุ้มครองสิทธิของผู้ลี้ภัยมาด้วยเช่นกัน

ประเทศไทยไม่ได้เป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 (อนุสัญญาผู้ลี้ภัย) หรือพิธีสารเลือกรับ พ.ศ. 2510 นอกจากนี้ กฎหมายไทยไม่ได้กำหนดสถานภาพทางกฎหมายอย่างเป็นทางการให้กับผู้ลี้ภัยหรือผู้แสวงหาที่ลี้ภัย พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่กำหนดนิยามความสัมพันธ์ระหว่างผู้ลี้ภัยกับรัฐไทยไม่ได้แยกแยะระหว่างผู้ลี้ภัยกับบุคคลต่างชาตินอื่น ๆ โดยทั้งหมดล้วนอาจถูกจับกุม ควบคุมตัว และส่งกลับหากไม่ปฏิบัติตามข้อบทของกฎหมายนี้ การที่ผู้ลี้ภัยไม่มี

สถานภาพทางกฎหมาย ส่งผลให้พวกเขาประสบความยากลำบากและความเสี่ยงภัยนานัปการระหว่างอยู่ในประเทศไทย

การไม่มีกรอบกฎหมายในประเทศเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัย ทำให้ประเทศไทยไม่มีกลไกที่จะแก้ปัญหาสถานการณ์ผู้ลี้ภัยในประเทศอย่างเป็นอิสระ ด้วยเหตุดังกล่าว รัฐบาลไทยจึงอนุญาตให้สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UN High Commissioner for Refugees - UNHCR) เป็นผู้ระบุสถานะของผู้ลี้ภัยสำหรับผู้ลี้ภัยในเขตเมือง ทั้งนี้เพื่อปูทางไปสู่การตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม อย่างไรก็ตาม กระบวนการนี้เป็นไปอย่างเชื่องช้าและไม่แน่นอน ทำให้ผู้ลี้ภัยต้องอาศัยอยู่อย่างยาวนานในประเทศไทยโดยไม่ได้รับความคุ้มครองทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ

การไม่มีสถานภาพทางกฎหมายและหลักประกันเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัยส่งผลให้เกิดการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับโดยทางการไทยซ้ำแล้วซ้ำอีกและเกิดขึ้นอย่างร้ายแรง การละเมิดในแง่การส่งกลับโดยทั่วไป ตามข้อมูลที่บ้านพักได้ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล อาจแบ่งออกได้เป็นสามประเภทด้วยกัน

ประการที่หนึ่ง รัฐบาลไทยได้บังคับส่งกลับบุคคลไปยังสถานการณ์ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะถูกประหารชีวิตหรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง โดยเป็นการส่งกลับตามคำร้องขอของรัฐบาลต่างประเทศ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้เก็บรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการการบังคับส่งกลับดังต่อไปนี้

- เดือนธันวาคม 2557 มีการบังคับส่งกลับ **อาลี อาหมัด อิบราฮิม ฮารูน** (Ali Ahmed Ibrahim Haroon) ชาวชนนักรักกิจกรรมชาวบาห์เรนไปบาห์เรน ซึ่งก่อนหน้านี้เขาได้เคยถูกคุมขังและถูกทรมานในบาห์เรนมาก่อน ส่งผลให้เขาถูกปฏิบัติมิชอบทางร่างกายซ้ำแล้วซ้ำอีกในระหว่างนั่งเครื่องบินกลับ ครอบครัวของเขาให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า เขาได้ถูกทรมานนับตั้งแต่เดินทางกลับถึงบาห์เรน โดยจนถึงทุกวันนี้ก็ยังถูกควบคุมตัวอยู่
- เดือนกรกฎาคม 2558 มีการบังคับส่งกลับ **ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์จำนวน 109 คน** ให้กับประเทศจีน โดยมีความเสี่ยงว่าพวกเขาจะถูกปราบปรามอย่างรุนแรงและอาจถูกทรมาน เจ้าหน้าที่ที่ความมั่นคงของจีนบังคับให้บุคคลเหล่านี้เดินเข้าไปในเครื่องบินที่กรุงเทพฯ โดยมีการนำถุงสีดำคลุมศีรษะของพวกเขาไว้ ข้อมูลถึงที่อยู่หรือสภาพในปัจจุบันของบุคคลเหล่านี้ยังเป็นที่รับรู้น้อยมาก
- เดือนพฤศจิกายน 2558 มีการบังคับส่งกลับ **เจียง ยี่เฟย** (Jiang Yefei) และ **ตง กวงปิง** (Dong Guangping) นักกิจกรรมชาวจีนไปให้กับประเทศจีน ซึ่งเป็นเหตุให้พวกเขาถูกควบคุมตัวระหว่างรอการไต่สวน โดยบุคคลทั้งสองได้ถูกบังคับส่งกลับ แม้ทางการไทยจะทราบอยู่แล้วว่าพวกเขาเป็นบุคคลที่ได้จดทะเบียนเป็นผู้ลี้ภัยกับ UNHCR แล้ว และมีกำหนดเดินทางไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศแคนาดา
- เดือนพฤษภาคม 2560 มีการบังคับส่งกลับ **นายมุฮัมหมัด ฟุรกัน เชกเม็นไปตุรกี** ซึ่งเป็นเหตุให้เขาถูกคุมขังในเวลาต่อมา รวมทั้งบุคคลที่ถูกรัฐบาลมองว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง นายเชกเม็นได้ถูกควบคุมตัวโดยทางการไทยที่สนามบินที่กรุงเทพฯ ประมาณ 24 ชั่วโมง หลังจากถูกส่งตัวมาจากเมียนมา ทั้งนี้ เป็นไปตามคำร้องขอผู้ร้ายข้ามแดนจากรัฐบาลตุรกี

ลี้กัทะเล สอภักัทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ในแต่ละกรณีข้างต้น เจ้าหน้าที่องค์การสหประชาชาติได้เตือนทางการไทยแล้วเกี่ยวกับความเสี่ยงที่จะเกิดการทรมานหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชน หากมีการส่งตัวบุคคลเหล่านี้กลับไปให้กับรัฐบาลที่ร้องขอการควบคุมตัว

ประการที่สอง รัฐบาลไทยในปัจจุบันได้หันหลังให้กับผู้ลี้ภัยที่เดินทางเข้ามาถึงทางทะเลและอากาศ และมักแสดงให้เห็นถึงความเพิกเฉยอย่างสิ้นเชิงต่อสิทธิมนุษยชนของบุคคลเหล่านั้น ในปี 2558 ทางกรไทยได้ผลักดันเรือที่บรรทุกผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาหลายร้อยคนจากเมียนมาและผู้เข้าเมืองจากบังกลาเทศออกไปสู่ทะเล แม้จะทราบดีถึงสภาพความเป็นอยู่ที่เลวร้ายของบุคคลที่อยู่ในเรือเหล่านั้น ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามนโยบายที่รัฐบาลไทยสมัยก่อน ๆ ได้กระทำความหญิงสาวชาวโรฮิงญาคนหนึ่งให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า กองทัพเรือไทยขัดขวางไม่ให้เรือของเธอเข้าสู่ชายฝั่งเมื่อปี 2558 หลังจากที่ยกเรือผู้ลี้ภัยได้ตัดสินใจสละเรือ เธอบรรยายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะนั้นว่า

เราคิดว่าเราจะตายแล้วละ เพราะบนเรือไม่มีอะไรเลย เราได้แต่สวดภาวนา และเตรียมพร้อมที่จะจัดงานศพให้ตัวเอง...เราตั้งคำถามว่า “ทำไมเราไม่สามารถเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย เมื่อได้ทั้งเรือก็ต้องการไปที่นั่น?” เราต่างกังวลและสวดภาวนา เราารู้เพียงว่า จะต้องตายแน่นอน ทางเลือกมีแค่ตายหรืออยู่

UNHCR ยังรายงานว่า ผู้ลี้ภัยที่เข้าเมืองผ่านสนามบินของไทยมักถูกห้ามไม่ให้เข้าประเทศในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

สุดท้าย การที่รัฐบาลไทยไม่ให้การคุ้มครองอย่างเป็นทางการและไม่รับรองสิทธิของผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย สนับสนุนให้เกิด “การส่งกลับโดยอ้อม” ต่อผู้ลี้ภัย ซึ่งได้ตัดสินใจที่จะเดินทางกลับบ้านเกิด เนื่องจากไม่สามารถอดทนต่อสภาพความเป็นอยู่ในประเทศไทยต่อไปได้ ผู้ลี้ภัยในเขตเมืองในประเทศไทยต้องเผชิญความยากลำบากมากมายอันเป็นผลมาจากการไม่มีสถานภาพทางกฎหมายในประเทศ รวมทั้งโอกาสที่จำกัดที่จะได้ทำงาน ปัญหาการเข้าถึงบริการทางสุขภาพและโอกาสทางการศึกษา ความเครียดทางการเงิน การจำกัดอย่างรุนแรงต่ออิสรภาพในการเดินทางและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และความหวาดกลัวต่อการถูกจับอยู่ตลอดเวลา ในช่วงต้นปี 2559 “โจเซฟ” ผู้ลี้ภัยชาวปากีสถานที่นับถือศาสนาคริสต์และครอบครัวได้ยอมทิ้งใบสมัครขอลี้ภัยหลังจากเดินทางมาถึงประเทศไทยเป็นเวลาสองปีแล้ว เพราะประสบความยากลำบากอย่างมากและความล่าช้าในกระบวนการระบุสถานะผู้ลี้ภัยของ UNHCR เขาให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า

พวกเราไม่มีเงินเลย ในตอนนั้นพวกเราไม่มีอะไรจะกินด้วยซ้ำ มันเป็นเวลาเดียวกับที่ตำรวจได้บุกเข้ามาตรวจค้น (แหล่งชุมชนของผู้ลี้ภัย) ที่กระจายอยู่ทั่วกรุงเทพฯ เราต้องประสบปัญหาหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน เราอดอยากหิวโหย เรายังต้องพยายามหลบหนีจากตำรวจ เราไม่มีอะไรกินต่อเนื่องกันเป็นเวลาสี่หรือห้าวัน... (เมื่อ)นึกถึงสิ่งเหล่านี้ มันทำให้เรารู้สึกเศร้ามาก

หลังเดินทางกลับไปปาเลสไตน์ สมาชิกในครอบครัวคนหนึ่งถูกลักพาตัว ถูกบังคับให้เข้ารับอิสลาม และถูกบังคับให้แต่งงานกับชายชาวมุสลิม บ้านของครอบครัวนั้นยังถูกเผา และพ่อของโจเซฟถูกสังหาร

ผู้ลี้ภัยซึ่งถูกจับกุมในประเทศไทยต้องถูกควบคุมตัวเป็นเวลานานและไม่มีกำหนด โดยต้องอยู่ในสถานกักกันคนต่างด้าวที่มีสภาพเลวร้าย ผู้ลี้ภัยที่เคยถูกควบคุมตัวที่นั่นบอกว่า สภาพภายในอาคารขาดสุขลักษณะมาก ไม่มีบริการรักษาพยาบาลอย่างเพียงพอ และอยู่ในสภาพแออัดยัดเยียดจนถึงขนาดที่ต้องผลัดกันนอน ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ได้รับการยอมรับโดย UNHCR หลายคนได้ถูกควบคุมตัวในสถานกักกันเป็นเวลาหลายปี โดยไม่มีสัญญาณว่าพวกเขาจะได้รับการปล่อยตัวหรือสามารถเดินทางไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศอื่น เป็นเหตุให้ผู้ลี้ภัยในสถานกักกันคนต่างด้าว บางครั้งตัดสินใจที่จะ “ส่งกลับตนเอง” โดยการยอมจำคุกเครื่องบินเพื่อกลับประเทศบ้านเกิด พวกเขาอาจได้รับอันตรายและประสบการณ์ความยากลำบาก ซึ่งเคยเป็นสาเหตุผลักดันให้พวกเขาต้องลี้ภัยไปแสวงหาความคุ้มครองในต่างประเทศมาก่อน

ในช่วงที่ คสช. อยู่ในอำนาจ เจ้าหน้าที่ของไทยได้ประกาศพันธกิจที่สำคัญหลายประการเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ลี้ภัยในประเทศไทย นับแต่การบังคับส่งกลับพลเมืองสัญชาติจีนสองครั้งในปี 2558 และหลังจากมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากนานาชาติ เจ้าหน้าที่ไทยได้ส่งสัญญาณว่าจะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติเช่นนี้ในอนาคต และที่ผ่านมาได้ยืนยันถึงพันธกิจที่มีต่อหลักการไม่ส่งกลับ รัฐบาลไทยยังแสดงพันธกิจที่จะปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายใหม่เพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัย และป้องกันการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ โดยเฉพาะเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2560 คณะรัฐมนตรีของไทยมีมติให้จัดทำระบบการคัดกรองผู้ลี้ภัยและผู้เข้าเมืองอย่างไม่ปรกติ ซึ่งหากมีการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ สอดคล้องตามพันธกรณีด้านกฎหมายระหว่างประเทศของไทยแล้ว การจัดทำกลไกคัดกรองระดับชาติจะเป็นความสำเร็จครั้งสำคัญของ คสช. ในแง่การส่งเสริมสิทธิของผู้ลี้ภัย

ข้อเสนอแนะหลัก

- ไม่ว่าในสถานการณ์ใด จะต้องไม่ส่งกลับบุคคลไปยังประเทศ ซึ่งมีความเสี่ยงอย่างแท้จริงหรือคาดว่าจะเกิดการประหัตประหาร การทรมาน การใช้ความรุนแรง หรือการละเมิดและปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง
- ให้ภาคยานุวัติในอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสาร พ.ศ. 2510
- ปฏิบัติตามพันธกิจของรัฐบาลไทยซึ่งปรากฏอยู่ในมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2560 ในการจัดทำกลไกคัดกรองผู้ลี้ภัยและคนต่างด้าวที่ไม่มีเอกสารการเดินทางถูกต้อง
- ประกันว่า ในทางปฏิบัติแล้ว จะมีการดำเนินงานตามกลไกคัดกรองใด ๆ ในลักษณะที่ไม่เลือกปฏิบัติ และให้น้ำหนักของคำว่า “ผู้ลี้ภัย” ตามมาตรฐานระหว่างประเทศและแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดมาใช้ และประกันให้มีการพิจารณาคำขอลี้ภัยอย่างเป็นธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพ
- ร่วมมือกับ UNHCR ในการจัดทำแผนเพื่อให้มีการส่งต่อการจัดการผู้ลี้ภัยจาก UNHCR ให้กับรัฐบาลไทยอย่างค่อยเป็นค่อยไปและเป็นขั้นตอน และประกันว่าแผนการนี้จะสนับสนุนให้ UNHCR มีการสร้างเสริมศักยภาพในระยะยาว และมีบทบาทกำกับดูแลการคัดกรองและการคุ้มครองผู้ลี้ภัย

ลึกลับทะเล สอภทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

- อนุญาตให้ UNHCR สามารถเข้าถึงอย่างเป็นอิสระต่อบุคคลที่ร้องขอที่ลี้ภัย ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะถูกควบคุมตัวในสถานกักกันคนต่างด้าว เรือนจำ สถานีตำรวจ สนามบิน หรือสถานที่อื่นใดในแผ่นดินหรือในทะเลของไทย
- ประกันว่าผู้แสวงหาที่ลี้ภัยจะถูกควบคุมตัวเฉพาะเท่าที่จำเป็นอย่างเข้มงวด ภายหลังการประเมินเป็นรายบุคคลตามความต้องการด้านมนุษยธรรมและความเสี่ยงของพวกเขา กรณีที่พวกเขายังไม่ถูกควบคุมตัว และหากมีการควบคุมตัว ให้ควบคุมตัวในระยะเวลาสั้นสุดเท่าที่จำเป็น
- ให้ใช้ดุลพินิจตามกฎหมายไทย เพื่ออนุญาตให้บุคคลทุกคนที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR และถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว ได้รับการประกันตัวออกไป และเปิดโอกาสให้มีการขอประกันตัว จนกว่าจะมีทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัวผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย โดยอาจรวมถึงการกำหนดให้มารายงานตัวอย่างสม่ำเสมอ การให้ประกันตัว หรือการให้มีผู้อุปถัมภ์ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ
- ประกันว่าผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่เดินทางมาถึงทางเรือ จะสามารถขึ้นฝั่งได้ และให้จัดทำระบบคัดกรองคำขอลี้ภัยของบุคคลที่เดินทางมาถึงทางเรือ
- จัดทำขั้นตอนการคัดกรองคำขอลี้ภัยที่สนามบินของประเทศไทย และประกันว่า ในขั้นตอนเหล่านั้นจะเปิดโอกาสให้ UNHCR สามารถเข้าถึงบุคคลที่ขอลี้ภัยได้อย่างเป็นอิสระ และ
- งดเว้นการปฏิบัติใด ๆ ซึ่งส่งผลให้มีการส่งกลับผู้ลี้ภัยจากที่ลี้ภัยชั่วคราว ไปยังประเทศเมียนมา ในลักษณะที่ไม่มีความปลอดภัย ไร้ศักดิ์ศรีและขาดความสมัครใจ

1. วิธีวิจัย

รายงานนี้ตรวจสอบการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ ซึ่งเกิดขึ้นนับแต่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้าสู่อำนาจโดยการทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 เป็นการพิจารณาเหตุการณ์ที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนให้เห็นนโยบายในปัจจุบันและการกระทำในช่วงที่ผ่านมาของรัฐบาลไทย

รายงานนี้ได้ข้อมูลหลักมาจากการทำวิจัยระหว่างเดือนเมษายนและกรกฎาคม 2560 โดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้ทำงานวิจัยเอกสารอย่างครอบคลุม เพื่อจัดเตรียมเนื้อหาของรายงานนี้ มีการทบทวนทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายระหว่างประเทศ รายงานขององค์กรพัฒนาเอกชน รายงานจากสื่อมวลชน เอกสารทางกฎหมาย ถ้อยแถลงอย่างเป็นทางการของรัฐบาลไทย หน่วยงานสหประชาชาติและอื่น ๆ รวมทั้งเอกสารสาธารณะและเอกสารในความครอบครองของบุคคล เพื่อสะท้อนให้เห็นเงื่อนไขด้านสิทธิมนุษยชน อันเป็นเหตุให้ผู้ลี้ภัยหลบหนีออกจากประเทศบ้านเกิดของตน รายงานนี้ยังได้ข้อมูลจากการศึกษาของนักวิจัยของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลคนอื่น ๆ ซึ่งได้สะสมข้อมูลในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาในหลายพื้นที่ของโลก

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยหรือสมาชิกในครอบครัวของผู้ลี้ภัย 42 คนในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ อีกหกประเทศ ในบางกรณีซึ่งไม่อาจสัมภาษณ์แบบเห็นหน้ากันได้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลก็จะสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ ทางสไกป์ (Skype) หรือช่องทางอื่น ๆ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังจัดการพูดคุยแบบสนทนากลุ่มกับผู้ลี้ภัยรวมทั้งหมดประมาณ 110 คนในประเทศไทยและมาเลเซีย ผู้ให้ข้อมูลและผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มมีทั้งพลเมืองสัญชาติจีน ซีเรีย ตุรกี กัมพูชา และปากีสถาน กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและโรฮิงญาจากเมียนมา กลุ่มชาติพันธุ์ม้งจากลาว กลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนที่ราบสูงและกลุ่มชาติพันธุ์จัมโบรอมในเวียดนาม และบุคคลอื่น ๆ ที่มาจากประเทศแอฟริกาแห่งหนึ่ง ซึ่งเราไม่อาจเปิดเผยชื่อประเทศได้ด้วยเหตุผลด้านความปลอดภัย การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ใช้เวลาประมาณ 45 นาทีถึงสองชั่วโมง เป็นการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ยกเว้นกรณีที่เป็นการสัมภาษณ์ญาติที่อาจเป็นการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนต่างให้ความยินยอมหลังจากได้รับข้อมูล และไม่มีผู้ใดได้รับค่าตอบแทนจากการให้สัมภาษณ์

โดยทั่วไปเราจะปิดชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในรายงานนี้ เพื่อคุ้มครองความลับและความปลอดภัยของพวกเขา ในกรณีเช่นนี้ เราจะอ้างถึงการสัมภาษณ์โดยใช้หมายเลขกำกับข้อความที่ถอดจากการสัมภาษณ์นั้น ซึ่งเรายังคงเก็บข้อมูลไว้ที่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ในบางกรณี เรายังปิดข้อมูลเกี่ยวกับประเทศต้นกำเนิดของผู้ให้สัมภาษณ์และสถานที่สัมภาษณ์ในรายงานนี้

ลึบก็ทะเล สอภก็ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังได้สัมภาษณ์ หรือได้ประชุมกับตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานระหว่างรัฐบาล 29 แห่ง ซึ่งทำงานในประเด็นเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและการแสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทย

ในระหว่างการทำวิจัยเพื่อจัดทำรายงานนี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้จัดประชุมหลายครั้งกับตัวแทนของ UNHCR เว้นแต่มีการระบุไว้ในรายงานนี้ ทาง UNHCR ปฏิเสธที่จะแสดงความเห็นอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง UNHCR ปฏิเสธที่จะกล่าวถึงความสัมพันธ์กับทางการไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรณีการส่งกลับที่ได้นำเสนอในรายงานนี้ ทั้งนี้ โดยอ้างเหตุผลด้านการคุ้มครองบุคคล อย่างไรก็ตาม UNHCR ได้แจ้งให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลทราบว่า ทาง UNHCR มีนโยบายที่จะแสดงข้อกังวลกับรัฐบาลไทยและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยตรง กรณีที่มีความเสี่ยงว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะถูกส่งกลับไปยังสถานการณ์ที่อาจเป็นเหตุให้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลขอขอบคุณในความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ของเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย ในประเด็นปัญหาที่กล่าวถึงในรายงานนี้ ในระหว่างเดือนพฤษภาคมและมิถุนายน 2560 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้มีการประชุมร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศและกระทรวงมหาดไทย รวมทั้งที่ปรึกษาด้านความมั่นคงแห่งชาติ ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้เพื่อพูดคุยถึงข้อค้นพบและข้อเสนอเบื้องต้นจากงานวิจัยนี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังได้ส่งคำถามของงานวิจัยให้เจ้าหน้าที่ของกระทรวงต่าง ๆ รวมทั้งสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองช่วยเขียนตอบ แต่ในช่วงที่เขียนรายงานนี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังไม่ได้รับคำตอบอย่างเป็นทางการจากกระทรวงหรือหน่วยงานใดที่ได้รับคำถามของการวิจัยนี้

2. ข้อมูลพื้นฐาน

พันธกรณีของไทยต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยตามกฎหมายระหว่างประเทศ

“ผู้ลี้ภัย” หมายถึง บุคคลซึ่งเดินทางออกจากประเทศของตน ด้วยความหวาดกลัวอย่างชัดเจน เนื่องจากการประหัตประหารหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรงอื่น ๆ¹ กฎหมายระหว่างประเทศกำหนดพันธกรณีให้รัฐต้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของผู้ลี้ภัย สถานะของบุคคลที่เป็นผู้ลี้ภัย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การจดทะเบียนอย่างเป็นทางการกับ UNHCR หรือรัฐบาลของประเทศที่รองรับ ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ซึ่งไม่ยื่นคำร้องขอที่ลี้ภัย และบุคคลที่ยื่นเรื่องขอที่ลี้ภัยแต่ถูกปฏิเสธโดย UNHCR หรือหน่วยงานระดับชาติ ยังคงมีสถานะเป็นผู้ลี้ภัย²

หลักการไม่ส่งกลับ กำหนดให้รัฐต้องไม่ส่งบุคคลกลับไปยังดินแดนที่มีความเสี่ยงต่อการถูกประหัตประหารหรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรง นี่เป็นหลักการสำคัญของการคุ้มครองผู้ลี้ภัยระหว่างประเทศ และเป็นพื้นฐานสำคัญของข้อห้ามอย่างเด็ดขาดในการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี³ ประเทศไทยไม่ได้เป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสถานะของผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 (UN Convention Relating to the Status of Refugees หรือ อนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย) หรือพิธีสารเลือกรับ พ.ศ. 2510 จึงไม่มีพันธกรณีตามสนธิสัญญาเหล่านี้ อย่างไรก็ตาม หลักการไม่ส่งกลับยังได้รับการคุ้มครองตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งมีผลบังคับใช้ต่อรัฐทุกแห่ง⁴ และปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาอื่นที่ไทย

¹ โปรดดูนิยามตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย และ โดยข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ, อนุสัญญาว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย, 28 กรกฎาคม 2494, องค์การสหประชาชาติ, Treaty Series, vol. 189, น. 137, www.refworld.org/docid/3be01b964.html, ข้อ 31(1); UNHCR, *UNHCR คู่มือการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม* 2554 www.unhcr.org/46f7c0ee2.pdf, น. 81

² ตามข้อเท็จจริงแล้ว ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยอาจถือเป็นผู้ลี้ภัยตามกฎหมายระหว่างประเทศ แม้ว่าจะไม่ได้รับสถานะผู้ลี้ภัยจาก UNHCR หรือรัฐบาลของประเทศนั้นก็ตาม รายงานนี้ใช้คำว่า “ผู้แสวงหาที่ลี้ภัย” เพื่อแสดงให้เห็นว่าบุคคลดังกล่าวได้ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR แล้ว แต่ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการระบุสถานะของผู้ลี้ภัยจนแล้วเสร็จ

³ ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ, *Note on International Protection*, U.N. Doc. A/AC.96/951, 13 กันยายน 2544, ย่อหน้า 16

⁴ อ้างแล้ว

เป็นรัฐภาคี รวมทั้งอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน⁵ ในปฏิญญาสิทธิมนุษยชนแห่งอาเซียนได้ระบุถึงสิทธิที่จะ “แสวงหาและได้รับที่ลี้ภัย” เช่นกัน⁶

ประเทศไทยได้ยอมรับอย่างเปิดเผยว่า ต้องปฏิบัติตามหลักการไม่ส่งกลับ ในรายงานที่นำเสนอต่อ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2559 รัฐบาลไทยระบุว่า “ประเทศไทยยึดมั่นตามหลักการ ไม่ส่งกลับ ซึ่งเป็นหนึ่งในกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ”⁷ ประเทศไทยยังได้ให้คำมั่นสัญญาซ้ำแล้วซ้ำอีกที่จะไม่เนรเทศผู้ลี้ภัย หรือส่งกลับบุคคลใดไปยังสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน⁸

หลักการไม่ส่งกลับมีผลบังคับใช้ต่อการปฏิบัติทุกประการของรัฐ ที่มีผลให้มีการส่งกลับของบุคคลไปยังสถานที่ที่อาจทำให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน⁹ ทั้งนี้ ไม่เพียงรวมถึงการบังคับส่งกลับต่อบุคคลที่ถูกควบคุมตัวโดยรัฐบาล เพื่อส่งมอบให้กับรัฐบาลอีกประเทศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมาตรการอื่น ๆ อย่างเช่น การส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดน การปฏิเสธไม่ให้บุคคลเข้าเมืองบริเวณพรมแดน และปฏิบัติการ “ผลักดันออกนอกประเทศ”¹⁰ นอกจากนี้ การละเมิดหลักการไม่ส่งกลับยังอาจเป็นผลมาจากการกระทำและนโยบาย รวมทั้งการจำกัดสิทธิภาพและสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อันเป็นเหตุให้บุคคลตัดสินใจเดินทางกลับไปยังสถานการณ์ที่มีการปราบปรามหรือมีการปฏิบัติมิชอบโดยไม่สมัครใจ¹¹

⁵ ที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ, อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่น ๆ ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี, 10 ธันวาคม 2527, องค์การสหประชาชาติ, Treaty Series, vol. 1465, n. 85, ข้อ 3 หน่วยงานตามสนธิสัญญาได้ตีความว่า สนธิสัญญาเหล่านี้ ไม่ได้กล่าวถึงการส่งกลับอย่างชัดเจน แต่ก็ห้ามการกระทำใด ๆ อันเป็นเหตุให้บุคคลอาจถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนตามข้อบทในสนธิสัญญา โปรดดู อย่างเช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, ความเห็นทั่วไป ฉบับที่ 31, ลักษณะทั่วไปของพันธกรณีตามกฎหมายสำหรับรัฐภาคีของกติกา UN Doc. CCPR/C/21/Rev.1/Add.13, 26 เดือนพฤษภาคม 2547, ย่อหน้า 12; คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก, ความเห็นทั่วไป ฉบับที่ 6, การปฏิบัติต่อเด็กที่พลัดพรากจากบิดามารดาหรือถูกทอดทิ้งนอกประเทศกำเนิด UN Doc. CRC/GC/2005/6, 3 มิถุนายน 2548, n. 6

⁶ สมคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ASEAN), ปฏิญญาสิทธิมนุษยชนแห่งอาเซียน ASEAN Human Rights Declaration, 18 พฤศจิกายน 2012, ย่อหน้า 16

⁷ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, คำตอบของรัฐบาลไทยตามประเด็นปัญหาที่สอบถามมา, U.N. Doc. CCPR/C/THA/Q/2/Add.1, 15 พฤศจิกายน 2559, ย่อหน้า 121

⁸ โปรดดู อย่างเช่น อ้างแล้ว, ย่อหน้า 128; คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ รายงานตามวาระฉบับที่ 2 ของรัฐภาคี ซึ่งมีกำหนดส่งในปี 2552 ของประเทศไทย, U.N. Doc. CCPR/C/THA/2, 30 กันยายน 2558, ย่อหน้า 125, คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน, รายงานฉบับแรกของรัฐภาคีที่มีกำหนดส่งในปี 2558 ของประเทศไทย, U.N. Doc. CAT/C/THA/1, 9 กรกฎาคม 2556, ย่อหน้า 75

⁹ Note on International Protection, ย่อหน้า 16

¹⁰ อ้างแล้ว อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน, ข้อ 3(1) (“รัฐภาคีต้องไม่ขับไล่ ส่งกลับ (ผลักดันกลับออกไป) หรือส่งบุคคลเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังอิกรัฐหนึ่ง และ โปรดดู Emanuela-Chiara Gillard, “There’s no place like home: states’ obligations in relation to transfers of persons”, *International Red Cross Review*, Vol. 90, No. 871, กันยายน 2551, n. 711

¹¹ การส่งกลับที่เกิดขึ้นในสภาพเช่นนี้ มักเรียกว่าเป็น “การส่งกลับโดยอ้อม” สำหรับข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการส่งกลับโดยอ้อม โปรดดูด้านล่าง, “การส่งกลับตนเองและการส่งกลับโดยอ้อม”, n. 52. และ โปรดดู James C. Hathaway, *สิทธิของผู้ลี้ภัยตามกฎหมายระหว่างประเทศ*, Cambridge University Press, 2548, n. 464

ลี้ภัยและ ศอกกัทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทย

ตลอดช่วงประวัติศาสตร์สมัยใหม่ ประเทศไทยได้รองรับบุคคลซึ่งหลบหนีจากการประหัตประหารและความขัดแย้งกันด้วยอาวุธในประเทศเพื่อนบ้าน เริ่มตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 2513 ซึ่งได้เกิดสงครามและการขยายตัวของกองทัพคอมมิวนิสต์ในเวียดนาม กัมพูชา และลาว ส่งผลให้มีผู้ลี้ภัยจำนวนมากหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทย¹² ประชากรในค่ายผู้ลี้ภัยทางตอนเหนือและตะวันออกของประเทศไทย ได้เพิ่มและลดอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายปีที่มีผู้ลี้ภัยเข้าสู่ประเทศ มีการเดินทางกลับประเทศของตนเอง และมีการเดินทางไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม โดยมีจำนวนผู้ลี้ภัยสูงสุดที่ 350,000 คนในปี 2534¹³

ในช่วงทศวรรษที่ 2523 ได้เกิดสถานการณ์ผู้ลี้ภัยครั้งใหม่ขึ้นตามแนวพรมแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย¹⁴ ความขัดแย้งกันด้วยอาวุธและการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงในภาคตะวันตกของเมียนมา ผลักดันให้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและคะเรนหนีหลายพันคนอพยพข้ามพรมแดนเข้าสู่ประเทศไทย¹⁵ พวกเขาได้อาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยที่จัดตั้งขึ้นใหม่ และต่อมามีคนจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ มาร่วมสมทบ รวมทั้งบุคคลอื่นที่หลบหนีการปราบปรามทางการเมือง ในช่วงที่มีการลุกฮือเรียกร้องประชาธิปไตยในเมียนมาเมื่อปี 2531¹⁶ จนถึงปี 2549 คาดว่ามีผู้ลี้ภัยประมาณ 150,000 คนอาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัย 10 แห่งตามแนวพรมแดนไทย-เมียนมา¹⁷ นับแต่ปี 2547 สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา และประเทศอื่น ๆ ได้เริ่มรับผู้ลี้ภัยจากค่ายผู้ลี้ภัยเหล่านี้ให้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศของตน¹⁸ จากข้อมูลอย่างเป็นทางการ คาดว่ามีผู้ลี้ภัยประมาณ 100,000 คนที่ยังหลงเหลืออยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยเหล่านี้ แม้ว่าจำนวนประชากรจะไม่คงที่มากนัก เนื่องจากผู้ลี้ภัยมีการเข้าออกจากค่ายอย่างสม่ำเสมอ¹⁹

ประเทศไทยยังได้รองรับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในเขตเมือง สืบเนื่องจากคำครองชีพที่ค่อนข้างต่ำของประเทศไทยและโอกาสในการขอวีซ่าแบบนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้ไทยมักกลายเป็นเป้าหมายปลายทางของบุคคลที่หลบหนีจากความรุนแรง การประหัตประหาร และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศอื่นทั่วโลก จนถึง

¹² W. Courtland Robinson, *Terms of Refuge: The Indochinese Exodus & International Response*, Zed Books, 1998, น. 10-38

¹³ Robinson, *Terms of Refuge*, น. 88

¹⁴ ผู้ลี้ภัยจำนวนหนึ่งได้เริ่มเดินทางมาถึงประเทศไทยในช่วงทศวรรษ 2513 แต่ส่วนใหญ่เข้ามาถึงในช่วงทศวรรษ 2523 โดยเริ่มมีการสร้างค่ายผู้ลี้ภัยอย่างเป็นทางการและได้รับการยอมรับจากรัฐบาลไทยเมื่อปี 2527 รายงานประจำปี 2559 ของ The Border Consortium www.theborderconsortium.org/media/80489/2016-annual-report-jan-dec.pdf, น. 12

¹⁵ Hazel J. Lang, *Fear and Sanctuary: Burmese Refugees in Thailand*, Southeast Asia Program Publications, Cornell University, 2545; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *อาชญากรรมต่อมนุษยชาติในภาคตะวันตกของเมียนมา Crimes against humanity in eastern Myanmar*, 5 มิถุนายน 2551 (Index: ASA 16/011/2008)

¹⁶ อ้างแล้ว

¹⁷ Thai Burma Border Consortium, “ที่ตั้งค่ายผู้ลี้ภัยตามแนวชายแดนเมียนมาและจำนวนประชากร”, ธันวาคม 2549, www.theborderconsortium.org/media/11958/map-2006-12-dec-ccsdpt-tbbc-1-.pdf นอกจากนี้ค่ายขนาดใหญ่ทั้งเก้าแห่งในแม่ฮ่องสอน ดาก กาญจนบุรี และราชบุรีแล้ว ยังมีค่ายขนาดเล็กที่รองรับผู้ลี้ภัยชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

¹⁸ International Organization for Migration, “IOM: การตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามให้กับผู้ลี้ภัยเพิ่มจำนวนถึง 67,000 คน”, 7 มิถุนายน 2552 www.iom.int/news/iom-refugee-resettlement-tops-67000

¹⁹ UNHCR, “ประชากรผู้ลี้ภัยจากการตรวจสอบของรัฐบาลไทย/กระทรวงมหาดไทย – UNHCR” 31 มีนาคม 2560, www.refworld.org/country,,UNHCR,THA,,590743874,0.html

วันที่ 31 กรกฎาคม 2560 มีจำนวนผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR 7,212 คน ที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และเขตเมืองและกิ่งเมืองอื่น ๆ²⁰ บุคคลเหล่านี้มาจากประมาณ 50 ประเทศด้วยกัน โดยกลุ่มใหญ่สุดมาจากปากีสถาน เวียดนาม และปาเลสไตน์²¹

ที่มา: UNHCR สถิติประชากร ประเทศไทย จำนวนบุคคลในความห่วงใยทั้งหมด ปี 2559. http://popstats.unhcr.org/en/persons_of_concern

การละเมิดหลักการไม่ส่งกลับในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา

การละเมิดหลักการไม่ส่งกลับตามที่อธิบายในรายงานนี้ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงกว่าสามปีที่ คสช. อยู่ในอำนาจ ไม่ได้เป็นการละเมิดครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทย และไม่ได้ถือว่าร้ายแรงสุดเช่นกัน ในช่วงเกือบ 40 ปีที่ผ่านมา รัฐบาลไทยมักส่งกลับบุคคลไปยังสถานการณ์ที่เสี่ยงจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง

ในเดือนมิถุนายน 2522 ทหารไทยได้ใช้ปืนบังคับกับผู้ลี้ภัยชาวกัมพูชา 42,000 คน ตรงชายแดนไทย-กัมพูชาด้านเขาพระวิหาร เพื่อส่งมอบตัวให้กับทหารเวียดนาม²² UNHCR ประมาณว่ามีผู้เสียชีวิตอย่างน้อย

²⁰ มีจำนวนผู้แสวงหาที่ลี้ภัย 2,968 คนที่อยู่ระหว่างรอการระงับสถานะของผู้ลี้ภัย และจำนวน 4,244 คนที่ได้รับสถานะผู้ลี้ภัยแล้วจาก UNHCR ตามข้อมูลที่ UNHCR ส่งทางอีเมลให้กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2560

²¹ UNHCR, สถิติจำนวนประชากรของประเทศไทย จำนวนบุคคลในความห่วงใยทั้งหมด ปี 2559, http://popstats.unhcr.org/en/persons_of_concern

²² Larry Clinton Thompson, *แรงงานที่เป็นผู้ลี้ภัยที่ลี้ภัยไหลออกจากอินโดจีน ระหว่างปี 2518-2525 Refugee Workers in the Indochina Exodus, 1975-1982*, McFarland & Company, 2553, น. 171-181

ลิขสิทธิ์: สกอตต์ เทล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

3,000 คนเพราะถูกทหารยิง ตกดน้ำเผา หรือเหยียบกับระเบิดบริเวณชายแดนฝั่งกัมพูชา²³ ช่วงปลายทศวรรษ 2523 กระทรวงมหาดไทยได้ขึ้นนโยบายซึ่งทางตำรวจนำได้นำมาปฏิบัติในเวลาต่อมา เพื่อผลักดันเรือที่บรรทุกผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวเวียดนามออกไปสู่ทะเล²⁴ UNHCR รายงานว่าผลจากนโยบายดังกล่าวทำให้มีผู้เสียชีวิต 170 คน²⁵

ประเทศไทยยังได้ละเมิดหลักการไม่ส่งกลับในหลายโอกาส โดยการบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวม้งลาวไปยังประเทศลาว²⁶ ในเดือนธันวาคม 2552 รัฐบาลไทยได้ส่งปิดค่ายผู้ลี้ภัยห้วยน้ำขาวที่จังหวัดเพชรบูรณ์ในภาคกลางตอนเหนือของไทย และบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวม้งลาวประมาณ 4,500 คน โดยเป็นปฏิบัติการครั้งใหญ่ที่มีการใช้กำลังทหาร²⁷ เจ้าหน้าที่ไทยตัดสินใจส่งกลับบุคคลเหล่านี้ โดยเป็นความร่วมมือกับทางการลาว และอ้างว่าผู้ที่ถูกส่งกลับเหล่านี้เป็น “ผู้ที่เข้าเมืองด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ” และระบุว่าพวกเขาจะมี “ชีวิตที่ดีขึ้น” เมื่อกลับไปอยู่ในประเทศลาว รวมทั้งทางรัฐบาลลาวได้ให้ความมั่นใจว่าจะปฏิบัติต่อบุคคลเหล่านี้เป็นอย่างดี²⁸ ทางผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติ UNHCR และรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ได้ประณามการส่งกลับครั้งใหญ่นี้อย่างชัดเจนในที่นี้²⁹

ดังที่อธิบายไว้ในหัวข้ออื่นของรายงานนี้ กลุ่มผู้ลี้ภัยตามแนวพรมแดนไทย-เมียนมามักเป็นเหยื่อในการบังคับส่งกลับ ซึ่งถือเป็นการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ³⁰

²³ อ้างแล้ว น. 177

²⁴ Robinson, *Terms of Refuge*, น. 182

²⁵ อ้างแล้ว

²⁶ ดูตัวอย่างเช่น Barbara Crossette, “Thailand Pressing Ouster of Laotians” *The New York Times*, 19 มีนาคม 2530

www.nytimes.com/1987/03/19/world/thailand-pressing-ouster-of-laotians.html แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ลาว: การบังคับส่งกลับ/การควบคุมตัวโดยพลการ/การซ้อมทรมาน/การปฏิบัติที่โหดร้าย: เกิดขึ้นกับชาวม้งถึง 29 คนโดยเป็นเด็ก 23 คน” ปฏิบัติการด่วน 27 มกราคม 2550 (Index: ASA

26/001/2006); UNHCR, “ชาวม้งลาวเกือบ 400 คนถูกส่งกลับจากประเทศไทย” 11 กรกฎาคม 2551,

www.unhcr.org/news/briefing/2008/7/4877361c5/close-400-lao-hmong-repatriated-thailand.html

²⁷ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ผู้ลี้ภัยถูกบังคับส่งกลับไปลาว”, 13 มกราคม 2553 (Index: ASA 26/001/2010) ในจำนวนนี้ประกอบด้วย 158 คนที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ลี้ภัยกับ UNHCR ก่อนหน้านั้น UNHCR ได้แสดงข้อกังวลว่ารัฐบาลไทยไม่ยอมให้หน่วยงานเข้าถึงผู้ลี้ภัยที่อาศัยอยู่ที่ค่ายห้วยน้ำขาว โปรดดูอย่างเช่น UNHCR, “ประเทศไทย: UNHCR กังวลกับการส่งกลับชาวม้งลาว”, 27 มิถุนายน 2551,

www.unhcr.org/news/briefing/2008/6/4864b8b04/thailand-unhcr-concerned-return-lao-hmong.html

²⁸ Wikileaks, “LAO HMONG: DCM STRESSES USG POSITION ON HMONG, THAI CLAIM LAO WILLINGNESS TO COORDINATE CLOSELY”, 4 ธันวาคม 2552, https://wikileaks.org/plusd/cables/09bangkok3074_a.html; Elaine Pearson, “A Blot on Bangkok’s Humanitarian Record”, *อิวิแมนไรท์วอช*, ดิพิมพีเน *The Wall Street Journal*, 31 ธันวาคม 2552, <https://www.hrw.org/news/2009/12/31/blot-bangkoks-humanitarian-record>; Seth Mydans, “ประเทศไทยขับไล่ชาวม้ง 4,000 คนไปประเทศลาว”, *New York Times*, 28 ธันวาคม 2552, <http://www.nytimes.com/2009/12/29/world/asia/29hmong.html>

²⁹ “ผู้รายงานการด้านสิทธิของสหประชาชาติเรียกร้องให้ไทยยุติการเนรเทศชาวม้งลาว”, UN News Centre, 31 ธันวาคม 2552,

www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=33383#.WXXUcoSGNnE; UNHCR, “ข้าหลวงใหญ่เพื่อผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติแสดงความผิดหวังต่อการบังคับส่งกลับชาวม้งลาวของ ประเทศไทย”, 28 ธันวาคม 2552, www.unhcr.org/news/press/2009/12/4b38b5f29/un-high-commissioner-refugees-expresses-dismay-forced-return-lao-hmong.html ผู้ถูกส่งกลับหลายคนถูกบังคับให้ต้องเข้าค่าย “รับการศึกษาใหม่” และตกเป็นเหยื่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการบังคับบุคคลให้สูญหาย การซ้อมทรมาน และการควบคุมตัวโดยพลการ

³⁰ โปรดดูด้านล่าง, “พรมแดนไทย-เมียนมา การเดินทางกลับอย่างสมัครใจและโอกาสที่จะปิดค่ายผู้ลี้ภัย”, น. 47. และโปรดดู อิวิแมนไรท์วอช, *The Mon: Persecuted in Burma, Forced Back from ประเทศไทย*, ธันวาคม 2537, www.hrw.org/sites/default/files/reports/BURMA94D.pdf; อิวิแมนไรท์วอช, *BURMA/thailand: No Safety in Burma, No Sanctuary in Thailand*, 25 กรกฎาคม 2540, www.hrw.org/legacy/reports/1997/burma/

ลี้ภัยทะเล คอกลี้ภัย

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

3. ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ที่ไม่ได้รับการคุ้มครองอย่างเพียงพอ ในประเทศไทย

กฎหมายไทย

กฎหมายไทยไม่รองรับสถานภาพของผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยตามกฎหมาย ขัอบกพร่องเช่นนี้ส่งผลให้เกิดความยากลำบากอย่างมากและความเสี่ยงภัยต่อผู้ลี้ภัยในประเทศไทย

พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ไม่ได้แยกแยะระหว่างผู้ลี้ภัยกับบุคคลต่างชาตินอื่น ๆ โดยทั้งหมดล้วนอาจถูกจับกุม ควบคุมตัว และส่งกลับหากไม่ปฏิบัติตามข้อบทของกฎหมายนี้ มาตรา 54 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ซึ่งเป็นข้อบทที่ส่งผลกระทบอย่างมากต่อผู้ลี้ภัย กำหนดว่า

คนต่างด้าวผู้ใดเข้ามาหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตหรือการอนุญาตนั้นสิ้นสุดหรือถูกเพิกถอนแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะส่งตัวคนต่างด้าวผู้นั้นกลับออกไปนอกราชอาณาจักรก็ได้...ในกรณีที่มิคำสั่งให้ส่งตัวคนต่างด้าวกลับออกไปนอกราชอาณาจักรแล้ว ในระหว่างรอการส่งกลับ พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจะสั่งให้ไปพักอาศัยอยู่ ณ ที่ใด หรือจะสั่งให้คนต่างด้าวผู้นั้นต้องมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยต้องมีประกัน หรือมีทั้งประกันและหลักประกันก็ได้ พนักงานเจ้าหน้าที่ยังอาจกักตัวคนต่างด้าวผู้นั้นไว้ ณ สถานที่ใดเป็นเวลานานเท่าใดตามความจำเป็นก็ได้³¹

พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองให้อำนาจเจ้าพนักงานในการส่งตัวบุคคลต่างชาติที่ไม่มีเอกสารออกนอกประเทศ โดย “จะส่งตัวกลับโดยพาหนะใดหรือช่องทางใดก็ได้” ตามแต่พนักงานเจ้าหน้าที่จะพิจารณา

³¹ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ.2522, ประกาศใช้เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2522, มาตรา 54

เห็นสมควร”³² พระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดโทษอาญาเป็นทั้งจำคุกหรือจำคุกไม่เกินสองปีสำหรับบุคคลที่เดินทางเข้าประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต หรืออยู่เกินเวลาที่ได้รับอนุญาต³³

พระราชบัญญัติคนเข้าเมืองให้อำนาจกระทรวงมหาดไทย โดยความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี ที่จะอนุญาตให้คนต่างด้าวหรือกลุ่มคนต่างด้าวใดพักอาศัยอยู่ต่อไปในประเทศไทย หรือยกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้³⁴ ข้อบทนี้ได้ถูกใช้เพื่อจัดทำโครงการ ซึ่งอนุญาตให้แรงงานข้ามชาติ เหยื่อการค้ามนุษย์ และผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR สามารถพำนักอาศัยอยู่ชั่วคราวในประเทศไทยได้³⁵

เนื่องจากพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองอนุญาตให้ทางการใช้อำนาจตามดุลพินิจอย่างกว้างขวาง รวมทั้งอำนาจที่จะควบคุมตัวหรือไม่ควบคุมตัว และการส่งออกนอกราชอาณาจักรด้วยวิธีการใด ๆ หรือตามกรอบเวลาใด ๆ ก็ได้ ส่งผลให้รัฐบาลจัดทำและดำเนินการตามนโยบายด้านผู้ลี้ภัยในลักษณะเฉพาะกิจและไม่ค่อยมีความโปร่งใส ดังที่จะกล่าวถึงต่อไปในรายงานนี้ว่า นโยบายบางส่วนเหล่านี้ เช่นการใช้อำนาจตามดุลพินิจเพื่ออนุญาตให้มีการประกันตัวกับผู้ถูกควบคุมตัวในสถานกักกันคนต่างด้าว ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ลี้ภัย แต่่นโยบายอื่น เช่นการยกเลิกการประกันตัวโดยพลการ หรือการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร โดยไม่มีคำสั่งศาล กลับส่งผลร้ายอย่างยิ่ง

การไม่มีสถานะตามกฎหมายเป็นเหตุให้ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทยไม่สามารถเข้าถึงสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่³⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ลี้ภัยต้องเผชิญปัญหาในการมีงานทำอย่างมั่นคง และการเข้าถึงการศึกษาและบริการด้านสุขภาพ³⁷ เช่นเดียวกับบุคคลต่างชาติดังกล่าวโดยไม่มีวีซ่า ผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่ในประเทศไทยไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน ผู้ลี้ภัยได้บอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า การที่ไม่สามารถทำงานและไม่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ นับเป็นปัญหาท้าทายที่สุดอย่างหนึ่งโดยพวกเขาต้องเผชิญระหว่างอยู่ในประเทศไทย³⁸ ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยจำนวนมากตัดสินใจขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานข้ามชาติ โดยเข้าสู่กระบวนการ “พิสูจน์สัญชาติ” ทั้งนี้ เพื่อให้ได้รับสิทธิตามกฎหมายขั้นพื้นฐานในประเทศไทย³⁹

³² อ้างแล้ว, มาตรา 55

³³ อ้างแล้ว, มาตรา 81

³⁴ อ้างแล้ว, มาตรา 17

³⁵ กนกนิษฐ์ ดันท์กุลรัตน์ และ สุเทพ จันทร์อำพร, งานวิจัยทางเลือกในการจัดการผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและผู้ลี้ภัยในเมืองในประเทศไทย, เครือข่ายสิทธิผู้ลี้ภัยและคนไร้รัฐ, 13 กุมภาพันธ์ 2560, น. 24 ในทำนองเดียวกันมาตรา 34 ได้ถูกใช้เพื่ออนุญาตให้มีการตรวจลงตราประเภทคนอยู่ชั่วคราว สำหรับชาวต่างชาติ โดยออกเป็นกฎกระทรวง; ดันท์กุลรัตน์ และ จันทร์อำพร, ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว, น. 25

³⁶ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม, ข้อสังเกตเชิงสรุป, UN Doc. E/C.12/THA/CO/1-2, 19 มิถุนายน 2558, ข้อความหน้า 15

³⁷ โปรดดู อย่างเช่น คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก, การพิจารณารายงานที่เสนอโดยรัฐภาคีตามข้อ 44 ของอนุสัญญา ข้อสังเกตเชิงสรุป: ประเทศไทย, UN Doc. CRC/C/THA/3-4, 17 กุมภาพันธ์ 2554, ข้อความหน้า 78; UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 4; สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 21, 28, 37, 38, 39, 42 (การสนทนากลุ่ม), 46, 49, 59 และ 61-64, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – กรกฎาคม 2559

³⁸ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 26, 28, 29, 31, 37, 40 (การสนทนากลุ่ม), 42 (การสนทนากลุ่ม), 43, 59, 60, 61, 63 และ 64, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – กรกฎาคม 2560

³⁹ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 6-8, 10, 11, 15, 18, 20 และ 22, กรุงเทพฯ และแม่สอด, เมษายน – พฤษภาคม 2560. และ โปรดดู UNHCR, การส่งมอบรายงานร่วมของสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติตาม

อย่างไรก็ดี ผู้ลี้ภัยบางส่วนไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการพิสูจน์สัญชาติได้ เนื่องจากขาดเอกสารที่ต้องนำมาจากประเทศตนเอง และเสี่ยงที่จะถูกจับกุมหรือได้รับความรุนแรงหากตัดสินใจเดินทางกลับประเทศ⁴⁰

UNHCR, การระบุนสถานะของผู้ลี้ภัยและการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม

การไม่มีกรอบกฎหมายในประเทศเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัย ทำให้ประเทศไทยไม่มีกลไกที่จะแก้ปัญหา สถานการณ์ผู้ลี้ภัยในประเทศอย่างเป็นอิสระ ประเทศไทยจึง “ยอมให้” ทาง UNHCR สามารถใช้อำนาจหน้าที่ของตนทำการระบุนสถานะของผู้ลี้ภัยสำหรับผู้ลี้ภัยในเขตเมือง ทั้งนี้เพื่อปูทางไปสู่การตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม⁴¹

ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยมักร้องเรียนเรื่องระยะเวลาที่ใช้ในกระบวนการระบุนสถานะของผู้ลี้ภัยในประเทศไทย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้พูดคุยกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ซึ่งได้รับกำหนดนัดสัมภาษณ์อีกกว่าสามปี หลังจากได้ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR แล้ว⁴² ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ในปี 2558 และก่อนหน้านั้น ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยหลายคนต้องรอนานถึงสามปีหรือมากกว่านั้น เพื่อที่จะได้รับสัมภาษณ์โดย UNHCR⁴³

ในปี 2559 สหภาพยุโรปได้ให้ทุนสนับสนุนศูนย์ดำเนินการเพื่อระบุนสถานะของผู้ลี้ภัยแห่งใหม่ โดยมี การจ้างเจ้าหน้าที่ UNHCR เพิ่มเติมเพื่อทำการสัมภาษณ์และพิจารณาคำร้องของผู้ลี้ภัย⁴⁴ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนหลายคนบอกว่า ระยะเวลาการสัมภาษณ์ลดลงจากหลายปีเป็นหลายเดือนเพราะโครงการนี้⁴⁵

แม้แต่กับผู้ที่ได้รับสถานะผู้ลี้ภัยจาก UNHCR แล้ว โอกาสที่จะได้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามยังเป็นเรื่องห่างไกลมากสำหรับบุคคลส่วนใหญ่ที่แสวงหาการคุ้มครองในประเทศไทย ความล้มเหลวของรัฐบาล

กระบวนการ Universal Periodic Review (UPR) รอบการพิจารณาที่ 2 ประชุมครั้งที่ 25, น. 5; ฮิวแมนไรตวอทช์, *Ad Hoc and Inadequate*, น. 79

⁴⁰ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 8, 20, 26 และ 40, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – กรกฎาคม 2560

⁴¹ UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 2

⁴² สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 35 และ 49, กรุงเทพฯ และ Skype, พฤษภาคม – มิถุนายน 2560.

⁴³ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 6, 7, 10, 23 และ 24, เมษายน – พฤษภาคม 2560. และ โปรดดู Asia Pacific Refugee Rights Network, และคณะ, *ราชอาณาจักรไทย: การส่งมอบรายงานร่วมตามกระบวนการ Universal Periodic Review รอบการพิจารณาที่ 2* 21 กันยายน 2558, www.asylumaccess.org/wp-content/uploads/2016/03/Joint_thailand_UPR_Submission_Mar_2016.pdf ย่อหน้า 8 (รายงานเฉลี่ยทุกสี่ปี ช่วงที่รอการสัมภาษณ์); คิม จี กุลรัตน์ และ จันทรอำพร, *ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว*, น. 3 (รายงานการจำแนกสถานะของผู้ลี้ภัย “ซึ่งอาจใช้เวลาราวห้าหรือหกปี”)

⁴⁴ คณะกรรมาธิการยุโรป, “การให้ความช่วยเหลือกับผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทย”, ไม่ทราบวันที่ตีพิมพ์, http://ec.europa.eu/echo/field-blogs/stories/providing-assistance-asylum-seekers-thailand_en.

⁴⁵ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 7, 14, 23 และ 24, กรุงเทพฯ, เมษายน – พฤษภาคม 2560 ผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งบอกว่า การลดลงของระยะเวลาการรอสัมภาษณ์ไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกคน และผู้ให้สัมภาษณ์จากบางสัญชาติยังคงมีปัญหาคือการสัมภาษณ์เป็นเวลานาน

ลี้ภัยทะเล สอภกทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ต่าง ๆ ในโลกในการกำหนดให้มีการรับเอาผู้ลี้ภัยไปตั้งถิ่นฐานใหม่ให้ได้เพียงพอ ส่งผลให้เกิดการระดมพลกับประเทศที่รองรับผู้ลี้ภัย และส่งผลให้เกิดวิกฤตผู้ลี้ภัยระดับโลก⁴⁶ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้เรียกร้องให้รัฐบาลประเทศต่าง ๆ เพิ่มปริมาณการรับผู้ลี้ภัยไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศของตน และเปิดให้มีช่องทางการเดินทางที่จะได้รับความปลอดภัย และถูกกฎหมายมากขึ้น⁴⁷ ในประเทศไทย ผู้ลี้ภัยต้องประสบกับความล่าช้าอย่างมากของกระบวนการไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม และทางเจ้าหน้าที่ UNHCR ได้ประกาศอย่างเปิดเผยว่า ไม่มีการรับผู้ลี้ภัยไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามมากเพียงพอที่จะรองรับผู้ลี้ภัยทั้งหมดได้⁴⁸ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยแปดคน ซึ่งได้รับสถานะจาก UNHCR แล้ว แต่ยังไม่ได้รับข้อมูลว่าจะมีโอกาสได้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามเมื่อใด⁴⁹

กระบวนการระบุสถานะของผู้ลี้ภัยและการรับผู้ลี้ภัยไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามที่ยืดเยื้อ ทำให้ผู้ลี้ภัยเกิดความเครียดเป็นอย่างมาก พวกเขายังคงเสี่ยงที่จะถูกจับกุม ควบคุมตัว และแสวงหาประโยชน์ระหว่างที่ยังอยู่ในประเทศไทย แรงกดดันเหล่านี้ส่งผลให้ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยบางส่วน ตัดสินใจจะทิ้งคำร้องขอลี้ภัยหรือความพยายามที่จะไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม และได้เดินทางกลับบ้าน หรือเดินทางไปแสวงหาความคุ้มครองในประเทศอื่นแทน⁵⁰ เจ้าหน้าที่ไทยยังแสดงข้อกังวลโดยระบุว่า ระยะเวลาของกระบวนการเหล่านี้ได้ทำให้เกิดภาระทางการเงินและการบริหารจัดการอย่างมากต่อรัฐบาล ซึ่งต้องรองรับผู้ลี้ภัยในระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว⁵¹

ในทางปฏิบัติแล้ว บุคคลที่มาจากสัญชาติและชาติพันธุ์บางกลุ่ม ไม่สามารถยื่นเรื่องดำเนินการขอลี้ภัยกับ UNHCR ได้ สำหรับบุคคลบางกลุ่มนี้ พวกเขาไม่ต้องการเดินทางอื่นซึ่งเปิดโอกาสในการไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม หรือรับความคุ้มครองในรูปแบบอื่น อย่างเช่นบุคคลที่หลบหนีเข้าสู่ประเทศไทยและมาจากเกาหลีเหนือ พวกเขาสามารถขอความคุ้มครองได้จากสถานเอกอัครราชทูตเกาหลีใต้⁵² ในบางกรณี ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวโรฮิงญาสามารถเข้าสู่กระบวนการระบุสถานะของผู้ลี้ภัยอย่างเร่งด่วนได้ โดยร้องขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐฯ รวมทั้งการใช้ช่องทางทางการอื่น ๆ ที่มีขึ้นสำหรับผู้ที่เป็นเหยื่อการค้ามนุษย์⁵³ ส่วนพลเมือง

⁴⁶ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *แก้ไขวิกฤตผู้ลี้ภัยระดับโลก: จากการหลีกเลี่ยงมาสู่การแบ่งปันความรับผิดชอบ Tackling the Global Refugee Crisis: From Shirking to Sharing Responsibility* 18 ตุลาคม 2559 (POL 40/4905/2016)

⁴⁷ อ้างแล้ว; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “การตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามเปลี่ยนชีวิตผู้ลี้ภัย”, <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2016/03/why-does-refugee-resettlement-change-lives/>

⁴⁸ Athena Tacet, “ชนเผ่าบนพื้นที่สูง: หลบหนีจากเวียดนามเพื่อมาเป็นบุคคลไร้รัฐในไทย” “Montagnards: Escaping Vietnam, stateless in Thailand”, *Al Jazeera*, 24 มีนาคม 2560, www.aljazeera.com/indepth/features/2017/03/montagnards-escaping-vietnam-stateless-thailand-170320090502798.html; สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR, การสัมภาษณ์เลขที่ 28, กรุงเทพฯ, 26 เดือน พฤษภาคม 2560

⁴⁹ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 28, 29, 34, 37 (สมาชิกในครอบครัวสามคน), 46 และ 59, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – กรกฎาคม 2560

⁵⁰ โปรดดู “การส่งกลับตนเองและการส่งกลับโดยอ้อม”, น. 60

⁵¹ แถลงการณ์ของนายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา ในที่ประชุมสุดยอดผู้นำโลกว่าด้วยผู้ลี้ภัยที่จัดโดยประธานาธิบดีบารัค โอบามา, 20 กันยายน 2559; คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, คำตอบของรัฐบาลไทยตามประเด็นปัญหาที่สอบถามมา, 2059, ข้อหน้า 128

⁵² Jiyoung Song และ Alistair D.B. Cook, *Irregular Migration and Human Security in East Asia*, Routledge, 2558, น. 146

⁵³ คิมชุกุลรัตน์ และ จันทร์อำพร, *ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว*, น. 41

สิทธิ์ทะเล สกอกทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

สัญชาติเมียนมาอื่น ๆ ยังคงต้องอาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยตามชายแดนต่อไป ซึ่งอยู่ภายใต้การควบคุมของ
กระทรวงมหาดไทย⁵⁴

แต่โซครายที่ชาวม้งที่มาจากลาวไม่มีทางเลือกอื่นเช่นนั้น และไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการระบุ
สถานะของผู้ลี้ภัยของ UNHCR นับตั้งแต่ทางการสั่งปิดค่ายห้วยน้ำขาวเมื่อปี 2552 จากข้อมูลของหน่วยงานด้าน
สิทธิมนุษยชน ทางการลาวได้ทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงต่อชาวม้ง ทั้งก่อนและหลังปี 2552⁵⁵ เป็น
เหตุให้ชาวม้งลาวที่ไม่ทราบจำนวน ซึ่งส่วนหนึ่งถูกส่งกลับไปแล้ว และบางส่วนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย
ในปัจจุบัน ต้องหางานทำโดยการเป็นแรงงานนอกระบบ เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจจับของทางการไทย⁵⁶

UNHCR ปฏิเสธที่จะให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการแก่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล เกี่ยวกับนโยบายที่มี
ต่อชาวม้งลาว อย่างไรก็ดี ในปี 2555 ฮิวแมนไรตวอตช์ (Human Rights Watch - HRW) รายงานว่า UNHCR
“ไม่ได้รับอนุญาต” ให้ดำเนินการระบุสถานะของผู้ลี้ภัยสำหรับชาวม้งลาว โดยอ้างแหล่งข่าวเป็นเจ้าหน้าที่
UNHCR ที่ไม่เปิดเผยชื่อ ซึ่งระบุว่า “ไม่ใช่ว่าเราไม่ต้องการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของเรา เพียงแต่เราไม่สามารถ
ใช้อำนาจหน้าที่นั้นได้”⁵⁷ รัฐบาลไทยเองก็ไม่ตอบคำถามอย่างเป็นทางการของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล
เกี่ยวกับนโยบายที่มีต่อชาวม้งลาวเหล่านี้ แม้จะขาดความชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลไทยและ UNHCR
แต่องค์กรพัฒนาเอกชนซึ่งทำงานกับผู้ลี้ภัยและชุมชนชาวม้งลาวต่างยืนยันว่า ในทางปฏิบัติแล้ว UNHCR ไม่ได้
ดำเนินการเพื่อขึ้นทะเบียนกลุ่มม้งลาวดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอในปัจจุบัน⁵⁸

ในช่วงต้นปี 2560 UNHCR ได้ยุติการขึ้นทะเบียนพลเมืองสัญชาติเวียดนาม⁵⁹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่น
แนลได้สัมภาษณ์และสนทนากลุ่มกับชาวคริสต์เคียนซึ่งอาศัยอยู่บนที่ราบสูงและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวม้งเวียดนาม
หลายสิบคนซึ่งเดินทางมาถึงเมื่อปี 2560 และไม่สามารถขึ้นทะเบียนกับ UNHCR ได้⁶⁰ UNHCR ปฏิเสธที่จะให้
คำอธิบายอย่างเป็นทางการต่อเหตุผลว่า เหตุใดจึงไม่ขึ้นทะเบียนบุคคลเหล่านี้ และไม่เป็นที่ชัดเจนว่า แนว
ทางการปฏิบัติในปัจจุบันจะเป็นนโยบายถาวรหรือไม่

⁵⁴ ฮิวแมนไรตวอตช์, เฉพาะกิจและไม่ใช่เพียงพอ: การปฏิบัติของประเทศไทยต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย *Ad Hoc and Inadequate: Thailand's Treatment of Refugees and Asylum Seekers*, 12 กันยายน 2555, www.hrw.org/report/2012/09/12/ad-hoc-and-inadequate/thailands-treatment-refugees-and-asylum-seekers น. 18, เจริญรอด 12

⁵⁵ โปรตุเกสแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว: ซ่อนตัวในป่า – มังภายใต้การคุกคาม Lao People's Democratic Republic: Hiding in the Jungle – Hmong Under Threat*, 23 มีนาคม 2550 (Index: ASA 26/003/2007); ในรายงานของ
Unrepresented Nations and Peoples Organization และ Congress of World Hmong People ที่เสนอต่อในกระบวนการ Universal
Periodic Review, 6 มีนาคม 2557

⁵⁶ สัมภาษณ์ชาวม้งลาวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย, การสัมภาษณ์เลขที่ 26 and 27, กรุงเทพฯ, 26 เดือนพฤษภาคม 2560.

⁵⁷ อ้างแล้ว น. 87

⁵⁸ สัมภาษณ์ชาวม้งลาวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย, การสัมภาษณ์เลขที่ 26 และ 27, กรุงเทพฯ, เดือนพฤษภาคม 2560; สัมภาษณ์ตัวแทนของ
องค์กรที่ทำงานกับชุมชนชาวม้งลาว การสัมภาษณ์เลขที่ 7, 11 และ 14, กรุงเทพฯ, เมษายน – พฤษภาคม 2560

⁵⁹ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 7, 11, 24 และ 44, เมษายน – กรกฎาคม 2560

⁶⁰ สัมภาษณ์ชาวคริสต์เคียนซึ่งอาศัยอยู่บนที่ราบสูงจากเวียดนาม, การสัมภาษณ์เลขที่ 28, 32, 37, 38, 41 และ 59-63, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม –
กรกฎาคม 2560; การสนทนากลุ่มกับชาวคริสต์เคียนซึ่งอาศัยอยู่บนที่ราบสูง, สนทนากลุ่มเลขที่ 40, 42 และ 64, กรุงเทพฯ, มิถุนายน –
กรกฎาคม 2560

การจับกุม การควบคุมตัว และการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร

↑ เจ้าหน้าที่ตำรวจไทยเดินไปส่งบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ถูกใส่กุญแจมือยังสถานกักกันคนต่างด้าวในกรุงเทพฯ @ SAEED KHAN/AFP/Getty Images

ผู้ลี้ภัยในเขตเมืองส่วนใหญ่เดินทางเข้าประเทศไทยด้วยวีซ่านักท่องเที่ยว และเมื่อไม่สามารถขอสถานะทางกฎหมายอื่น ๆ ได้ พวกเขาจะอาศัยอยู่ต่อไปจนเกินอายุวีซ่า บุคคลเหล่านี้ ไม่ว่าจะได้รับการยอมรับสถานะจาก UNHCR หรือไม่ก็ตาม ต่างถือว่าเป็นผู้ละเมิดพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 และอาจถูกจับกุม ควบคุมตัว และส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรได้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้พูดคุยกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย 15 คน ซึ่งเคยถูกจับกุม หรือมีญาติที่เคยถูกจับกุมโดยทางการไทยในข้อหาเข้าเมืองผิดกฎหมาย⁶¹ การจับกุมเช่นนี้มักเกิดขึ้นตามห้องเช่าที่มีคนต่างชาติดูร่วมกันเป็นจำนวนมาก หรือเกิดขึ้นที่ตลาด โบสถ์ หรือที่สาธารณะ ซึ่งมักเป็นที่รวมตัวของชาวต่างชาติ⁶²

แม้ว่าการได้รับการยอมรับสถานะจาก UNHCR ของผู้ลี้ภัยหรือผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ไม่ถือเป็นการได้รับความคุ้มครองอย่างเป็นทางการตามกฎหมายไทย แต่บางครั้ง ผู้ลี้ภัยก็สามารถหลีกเลี่ยงการจับกุมโดยการแสดงให้เจ้าหน้าที่ควบคุมตรวจพำนักที่ออกให้โดย UNHCR⁶³ บางส่วนได้รับการปล่อยตัวในที่ ๆ ถูกจับกุม อันเป็นผลจากการแทรกแซงช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่ UNHCR หรือตัวแทนขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานเพื่อผู้ลี้ภัย⁶⁴

⁶¹ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 3, 28, 29, 32, 35 (สมาชิกในครอบครัวสามคน, สองในสามถูกจับ), 40 (ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม), 43, 46, 49, 59, 64 (ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม), 66 และ 68, กรุงเทพฯ และ Skype, เมษายน – กรกฎาคม 2560

⁶² อ้างแล้ว

⁶³ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 6, 7, 14, 43, 46, 59 และ 64 (ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม), กรุงเทพฯ, เมษายน – กรกฎาคม 2560

⁶⁴ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 6, 7, 14, 24 และ 64 (ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม) ในปี 2557 UNHCR คาดการณ์ว่ามีผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย 254 คนที่ถูกจับกุมจากเหตุการณ์ต่าง ๆ 108 ครั้ง และ 38 คนได้รับการปล่อยตัวหลังจากการแทรกแซงช่วยเหลือของ UNHCR. APPRN และคณะ, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, ข้อหน้า 11

ความกลัวต่อการจับกุมเป็นภาระต่อเนื่องสำหรับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยส่วนใหญ่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตของพวกเขาในหลาย ๆ ด้าน⁶⁵ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนคนหนึ่งซึ่งให้คำปรึกษาด้านจิตวิทยาสังคมกับผู้ลี้ภัยให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า:

ผู้ลี้ภัยต้องรอเป็นระยะเวลานาน พวกเขาไม่รู้จะทำอะไร พวกเขาต้องหวาดกลัวต่อการจับกุมอยู่เสมอ ครอบครัวยังนี้อยู่ด้วยความตึงเครียด พวกเขาต้องหลบซ่อนตัวอยู่ข้างใน ไม่กล้าออกไปพบปะผู้คน ไม่กล้าจะออกไปข้างนอก ทำให้มีอัตราการเกิดความรุนแรงในครอบครัวสูง ความเครียดที่เกิดจากความบอบช้ำทางจิตใจที่เกิดขึ้นกับพวกเขา และความไม่แน่นอนที่ไม่สิ้นสุดและความรู้สึกหมดหนทางช่วยเหลือซึ่งพวกเขาต้องเผชิญระหว่างอยู่ที่กรุงเทพฯ⁶⁶

มาตรา 54 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมืองได้ให้อำนาจอย่างกว้างขวางกับทางการไทยในการบริหารจัดการคนต่างชาติด ก่อนจะส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร ทางกรออาจควบคุมตัวบุคคลเหล่านั้น “ณ สถานที่ใด ๆ” หรือ “ส่งให้ไปรายงานตน” เป็นระยะ ๆ⁶⁷ ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยส่วนใหญ่จะถูกส่งตัวไปที่สถานกักกันคนต่างด้าวหลังถูกจับกุม โดยมักถูกควบคุมตัวหลังการขึ้นศาลในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง หรือตามข้อหาอาญาอื่น ๆ⁶⁸

ในช่วงที่เขียนรายงานนี้ ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR จำนวน 196 คนถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าวทั่วประเทศ⁶⁹ สภาพในสถานกักกันคนต่างด้าวเลวร้ายมาก⁷⁰ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชนสองคนให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า สถานกักกันคนต่างด้าวมีสภาพ “เลวร้ายกว่าคุก”⁷¹ UNHCR คณะกรรมการต่อต้านการทรมาน และคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ต่างเคยแสดงข้อกังวลเกี่ยวกับความแออัดยัดเยียด การปฏิบัติมิชอบ และสภาพชีวิตที่เสี่ยงอันตรายในสถานกักกันคนต่างด้าวมาแล้ว⁷² UNHCR องค์กรพัฒนาเอกชน และทนายความของลูกความที่ถูกควบคุมตัวเหล่านี้ ก็ประสบปัญหาในการเข้าถึงพวกเขาเช่นกัน⁷³

⁶⁵ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 24, 26, 31, 32, 34, 36, 38, 40 (ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม), 41, 43, 45, 46, 49, 59 และ 64 (ผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่ม), กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – กรกฎาคม 2560

⁶⁶ การสัมภาษณ์เลขที่ 24, กรุงเทพฯ, 24 เดือนพฤษภาคม 2560

⁶⁷ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง, วรรคมาตรา 54 และ มาตรา 19 ต่างให้อำนาจดุลพินิจกับเจ้าพนักงานเกี่ยวกับการควบคุมตัวบุคคล ระหว่างขั้นตอนการสอบสวนสถานะของการเข้าเมืองของเขา พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง, มาตรา 19

⁶⁸ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 23, 24, 25, 35, 40 (การสนทนากลุ่ม), 43, 44, 47, 48, 49 และ 52, กรุงเทพฯ และสถานที่อื่น ๆ, เมษายน – กรกฎาคม 2560

⁶⁹ อีเมลที่ UNHCR ส่งให้กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2560

⁷⁰ โปรดดู สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 6, 24, 25, 35, 43, 44, 47 และ 49, กรุงเทพฯ และ Skype, เมษายน – กรกฎาคม 2560

⁷¹ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 6 และ 24, กรุงเทพฯ, เมษายน – มิถุนายน 2560

⁷² ข้อสังเกตเชิงสรุป คณะกรรมการต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติ: ประเทศไทย, UN Doc. CAT/C/THA/CO/1, 20 มิถุนายน 2014, ย่อหน้า 22; UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 13; คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม, ข้อสังเกตเชิงสรุป, UN Doc. E/C.12/THA/CO/1-2, 19 มิถุนายน 2558, ย่อหน้า 28

⁷³ สัมภาษณ์ตัวแทนองค์กรที่ทำงานกับผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 7, 8, 9, 24 และ 48, กรุงเทพฯ, เมษายน – กรกฎาคม 2560

ชายหนุ่มชาวปาเลสไตน์ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์คนหนึ่ง อธิบายถึงประสบการณ์ที่อยู่ในสถานกักกันคนต่างด้าวที่สวนพลู กรุงเทพฯ ว่า:

พวกเขาขังเราไว้ในห้องขังเหมือนกับสัตว์ เรามีกันอยู่ 250 คนในห้อง...มีปัญหาสุขภาพมากมาย... เราไม่ได้รับน้ำ...เราไม่คิดว่าเราทำได้ทำอะไรมา...เรามาที่นี่เพื่อแสวงหาความยุติธรรมและความคุ้มครอง มันไม่ใช่ความผิดบาปของเรา...แต่นี้เราแทบจะนั่งกับพื้นยังไม่ได้ การเหยียดตัวลงนอนเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้เลย...ผมมีที่อยู่แค่นี้เอง (ประมาณ 24 นิ้ว) ถ้าใครยกขาขึ้น อย่างถ้าใครขยับตัวหรือขยับขา คุณก็จะเสียพื้นที่ของคุณไป⁷⁴

UNHCR หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน และหน่วยงานด้านสิทธิผู้ลี้ภัยมักแสดงข้อกังวลเกี่ยวกับการควบคุมตัวเด็ก รวมทั้งผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่เป็นเด็กในสถานกักกันคนต่างด้าว⁷⁵ เด็กหลายคนถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าวโดยพ่อแม่เด็กยินยอม เพราะไม่ต้องการปล่อยให้ลูกไปอาศัยอยู่เพียงลำพังในที่พักซึ่งรัฐจัดให้ หรือเพราะไม่มีทางเลือกอื่น หรือเพราะต้องการอยู่ใกล้ชิดกับลูกตนเอง⁷⁶

รัฐบาลไทยให้คำมั่นว่าจะก่อสร้างสถานกักกันคนต่างด้าวแห่งใหม่นอกกรุงเทพฯ แต่ก็ยังไม่มีความคืบหน้าในการเปิดสถานกักกันแห่งใหม่นี้⁷⁷

อำนาจตามดุลพินิจของทางการไทยตามมาตรา 54 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ได้เคยถูกใช้เพื่อให้สิทธิประกันตัวกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR รัฐบาลไม่เคยกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการประกันตัวเช่นนี้ และเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองใช้เงื่อนไขที่กำหนดขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่อพิจารณาการให้ประกันตัว⁷⁸ เครือข่ายสิทธิผู้ลี้ภัยและคนไร้รัฐรายงานว่าในปี 2557-2558 มีผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยกว่า 400 คนได้รับการประกันตัว⁷⁹

⁷⁴ การสัมภาษณ์เลขที่ 35, กรุงเทพฯ, 1 มิถุนายน 2560 สำหรับคำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพชีวิตภายในสถานกักกันคนต่างด้าว โปรดดู เว็บไซต์ของ River Clyde ให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ระหว่างที่ใช้ชีวิตเป็นผู้ลี้ภัยในประเทศไทย “Life Is Precious Yet Precarious”, *TheRiverClyde*, theriverclyde.wordpress.com/2016/06/22/life-is-precious-yet-precarious/.

⁷⁵ UNHCR, นอกเหนือจากการควบคุมตัว 2557 - 2562, “แผนปฏิบัติการแห่งชาติ: ประเทศไทย”, ตุลาคม 2558, <http://www.unhcr.org/protection/basic/56333d559/beyond-detention-national-action-plan-thailand.html>; Asia Pacific Refugee Rights Network และ Save the Children, *ปลดปล่อยวัยเด็ก: การปฏิบัติเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้เข้าเมืองในปัจจุบันและทางเลือกสำหรับผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและผู้ลี้ภัยที่เป็นเด็กในเอเชียและแปซิฟิก* *Unlocking Childhood: Current immigration detention practices and alternatives for child asylum seekers and refugees in Asia and the Pacific*, พฤษภาคม 2560, http://aprrn.info/wp-content/uploads/2017/06/unlocking_childhood.pdf; ฮิวแมนไรตวอตช์, สองปีที่ไม่ได้ดูพระจันทร์: การควบคุมตัวเด็กผู้เข้าเมืองในประเทศไทย *Two Years with No Moon: Immigration detention of Children in Thailand*, 1 กันยายน 2557, <https://www.hrw.org/report/2014/09/01/two-years-no-moon/immigration-detention-children-thailand>

⁷⁶ อ้างแล้ว

⁷⁷ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, คำตอบของรัฐบาลไทยตามประเด็นปัญหาที่สอบถามมา, 2016, ย่อหน้า 131

⁷⁸ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 7, 9, 23, และ 24, กรุงเทพฯ, เมษายน – พฤษภาคม 2560; UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 10; คัมพาลรัตน์ และ จันทรอำพร, *ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว*, น. 33

⁷⁹ คัมพาลรัตน์ และ จันทรอำพร, *ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว*, น. 46

ลี้ภัยและ สกอกทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

โดยปกติแล้วทางการจะกำหนดเงิน 50,000 บาทเป็นค่าประกันตัวสำหรับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ถูกควบคุมตัวในสถานกักกันคนต่างด้าว และมีข้อกำหนดให้ผู้ได้รับการปล่อยตัวต้องมารายงานตัวกับสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเป็นระยะ ๆ⁸⁰ ผู้ที่ได้รับการประกันตัวออกไป และถูก UNHCR ปฏิเสธคำร้องขอสถานะ มักจะถูกเรียกตัวให้กลับเข้ามาอยู่ในสถานกักกันคนต่างด้าว ทำให้เกิดความสับสนทางอารมณ์เป็นอย่างมาก⁸¹

เริ่มตั้งแต่ปี 2559 เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองได้ยุติการให้ประกันตัวกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยเป็นส่วนใหญ่⁸² ในขณะที่เขียนรายงานนี้ ยังคงไม่มีการให้ประกันตัวสำหรับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยส่วนใหญ่ซึ่งถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว

มาตรา 54 ของพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ไม่ได้กำหนดพฤติการณ์หรือกรอบเวลาในการส่งตัวคนต่างชาติดูแลนอกนอกราชอาณาจักร ทางกรมกักกันคนต่างด้าวของไทยมักใช้สองช่องทางในการส่งตัวบุคคลออกนอกนอกราชอาณาจักรดังนี้

ประการแรก ผู้ถูกควบคุมตัวในสถานกักกันคนต่างด้าวซึ่งเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยจากประเทศเพื่อนบ้าน มักถูกส่งตัวออกไปทางด้านพรมแดนทางบก โดยมักเกิดขึ้นหลายครั้งต่อเดือน หมายถึงว่า ผู้ถูกควบคุมตัวจากประเทศเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะไม่ต้องอยู่ที่สถานกักกันคนต่างด้าวเป็นเวลามากกว่าหนึ่งหรือสองสัปดาห์⁸³ ในกรณีส่วนใหญ่ ทางกรมกักกันคนต่างด้าวของไทยมักจะไม่ง้อใจส่งกลับผู้ลี้ภัยหรือผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR⁸⁴ อย่างไรก็ดี ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยจำนวนมากมองว่าการถูกส่งตัวออกทางด้านพรมแดนทางบก ทำให้มีโอกาสจะเดินทางกลับมาได้ง่าย จึงมักเลือกช่องทางนี้ แทนที่จะยินยอมให้ผู้ถูกควบคุมตัวในสถานกักกันคนต่างด้าวเป็นระยะเวลานานโดยไม่มีเวลากำหนด ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยบางส่วนจึงมักไม่ดำเนินการพิจารณาคำร้องขอที่ลี้ภัยต่อ หรือไม่แจ้งให้ทางการไทยทราบว่าตนเองเป็นบุคคลที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR⁸⁵

ประการที่สอง ผู้ถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว ซึ่งเดินทางมาจากประเทศที่ไม่มีด่านพรมแดนติดกับประเทศไทย จะถูกควบคุมตัวเอาไว้จนกว่าจะสามารถจ่ายค่าตัวเครื่องบินเดินทางกลับประเทศตนเอง เป็น

⁸⁰ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 7, 23, 24 และ 35, กรุงเทพฯ, เมษายน – พฤษภาคม 2560; ตันท์กุลรัตน์ และ จันทร์อำพร, *ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว*, น. 33

⁸¹ โปรดดู ตัวอย่างเช่น สัมภาษณ์ครอบครัวชาวปากีสถานที่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งทาง UNHCR ได้สั่งยุติการพิจารณาคำร้องขอของพวกเขา ก่อนการสัมภาษณ์ครั้งนี้ และพวกเขาจำเป็นต้องเดินทางกลับเข้าไปอยู่ในสถานกักกันคนต่างด้าวที่กรุงเทพฯ ภายในเวลาหนึ่งสัปดาห์, การสัมภาษณ์เลขที่ 35, กรุงเทพฯ, 1 มิถุนายน 2560

⁸² สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 5, 7, 9, 23 และ 24, กรุงเทพฯ, เมษายน – พฤษภาคม 2560

⁸³ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 7 และ 8, กรุงเทพฯ, เมษายน – พฤษภาคม 2560

⁸⁴ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 7, 15 และ 20, กรุงเทพฯ และแม่สอด, เมษายน – พฤษภาคม 2560;

กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ, *Country Reports on Human Rights Practices for 2016: ประเทศไทย*

, www.state.gov/j/drl/rls/hrrpt/humanrightsreport/index.htm?year=2016&dliid=265376; ตันท์กุลรัตน์ และ จันทร์อำพร, *ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว*, น. 46

⁸⁵ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 8, 15 และ 16, กรุงเทพฯ และแม่สอด, พฤษภาคม 2560

กระบวนการที่เรียกว่า “การส่งกลับตนเอง”⁸⁶ ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยซึ่งไม่เลือกที่จะส่งตัวเองออกนอก
ราชอาณาจักรต้องเสี่ยงที่จะถูกควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนดที่สถานกักกันคนต่างด้าว ณ วันที่ 31 กรกฎาคม
2560 มีผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR จำนวน 159 คนที่ถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคน
ต่างด้าวเป็นเวลากว่าหนึ่งปีมาแล้ว⁸⁷ ผู้ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR คนหนึ่งได้ถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคน
ต่างด้าวมานานกว่าแปดปี⁸⁸ แม้ว่านายความชาวไทยจะใช้เหตุผลทางกฎหมายเพื่อร้องขอให้มีการปล่อยตัวผู้ลี้ภัยและ
ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยจากการควบคุมตัวหลายครั้งก็ตาม⁸⁹ แต่จนกระทั่งปัจจุบัน ยังไม่มีช่องทางปกติหรืออย่างเป็นทางการ
ที่ผู้ถูกควบคุมตัวในสถานกักกันคนต่างด้าวจะร้องขอให้ทบทวนการถูกควบคุมตัวที่มีมาอย่างยาวนาน
ได้⁹⁰

ดังที่อธิบายในรายงานนี้ ในบางโอกาส ทางกรมการไทยได้ส่งตัวผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยออกนอก
ราชอาณาจักรอย่างรวบรัดตามคำร้องขอของรัฐบาลต่างชาติ โดยไม่ผ่านกระบวนการที่อธิบายข้างต้น ในทาง
ปฏิบัติแล้ว ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยซึ่งถูกส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรในลักษณะนี้ จะไม่มีโอกาสร้องขอให้
มีการตรวจสอบการบังคับส่งกลับดังกล่าว และดูเหมือนจะไม่มีช่องทางที่จะร้องเรียนต่อศาลหรือช่องทางกฎหมาย
อื่น ๆ ที่จะร้องเรียนก่อนที่จะมีการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร⁹¹

คำมั่นสัญญาล่าสุดของรัฐบาลไทย

รัฐบาล คสช. ได้ให้คำมั่นสัญญาเกี่ยวกับนโยบายต่อผู้ลี้ภัยในประเทศไทยที่น่าสนใจไว้หลายประการ
ภายหลังมีรายงานข่าวการบังคับส่งกลับพลเมืองสัญชาติจีนในสองเหตุการณ์เมื่อปี 2558 ซึ่งทำให้เกิดเสียง
ประณามจากประชาคมนักการทูตและนักสิทธิมนุษยชน⁹² เจ้าหน้าที่รัฐบาลไทยได้ส่งสัญญาณทั้งอย่างเปิดเผย
และระหว่างการประชุมกับองค์กรพัฒนาเอกชนและหน่วยงานอื่น ๆ ว่าพวกเขาจะหาทางหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิด
เหตุการณ์เช่นนี้ขึ้นอีกในอนาคต⁹³ รัฐบาลไทยยังแสดงพันธกิจที่คล้ายคลึงกันหลายครั้งในเวทีระหว่างประเทศ
รวมทั้งในที่ประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ⁹⁴ นอกจากนี้ รัฐบาลยังแสดงพันธกิจหลาย

⁸⁶ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 9, 11, 24, 25, 43, 44, 49 และ 52, กรุงเทพฯ และ Skype, พฤษภาคม – กรกฎาคม 2560

⁸⁷ อีเมลที่ UNHCR ส่งให้กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ 11 สิงหาคม 2560

⁸⁸ อ้างแล้ว

⁸⁹ สัมภาษณ์นายทนายความชาวไทย, การสัมภาษณ์เลขที่ 9, กรุงเทพฯ, 3 พฤษภาคม 2560. และโปรดดู “ศาลมีความเห็นว่า การควบคุมตัวชาวอุยกูร์
เป็นเวลาหนึ่งปี ขอบด้วยกฎหมาย” “Thai Court Rules Year-Long Detention of Suspected Uyghurs is Legal”, *Radio Free Asia*, 27
มีนาคม 2558, www.rfa.org/english/news/uyghur/ruling-03272015163643.html

⁹⁰ UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 11-12

⁹¹ UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 10-11

⁹² โปรดดูด้านล่าง, “การส่งผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ 109 คนกลับไปยังจีน”, น. 33; “การส่งกลับไปยังจีน: เจียง ชีเฟยและตง กวางปิง”, น. 40

⁹³ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ด้านการทูตและตัวแทนของหน่วยงานด้านสิทธิผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 5, 7, 53 และ 55, กรุงเทพฯ, เมษายน –
กรกฎาคม 2560; “เราไม่รู้ว่าชายสองคนนี้มีสถานะกับสหประชาชาติ”, *The Nation*, 24 พฤศจิกายน 2558,
www.nationmultimedia.com/news/national/aec/30273573

⁹⁴ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, รายงานของรัฐบาลไทย, 2558, ย่อหน้า 125

ลี้ภัยทะเล คอกลี้ภัย

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ครั้งที่จะประกันว่า การส่งกลับผู้ลี้ภัยที่อาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยบริเวณพรมแดนไทย-เมียนมา จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึง “ความสมัครใจ ความปลอดภัย มีศักดิ์ศรีและยั่งยืน” เท่านั้น⁹⁵

รัฐบาล คสช. ยังได้แสดงพันธกิจที่สำคัญ ที่จะจัดทำนโยบายและกฎหมายใหม่เพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัยและป้องกันการส่งกลับ โดยเฉพาะ เมื่อวันที่ 10 มกราคม 2560 คณะรัฐมนตรีไทยได้มีมติให้จัดทำนโยบายการคัดกรองผู้ลี้ภัยและผู้เข้าเมืองอย่างไม่ปรกติ⁹⁶ ตามมติดังกล่าว จะมีการกำหนดนโยบายการกำกับดูแลจากสำนักงานนายกรัฐมนตรี โดยจะออกเป็นระเบียบปฏิบัติเพื่อ “การคัดกรอง” และ “การบริหารจัดการ” ผู้ลี้ภัยและผู้เข้าเมืองที่ไม่มีเอกสาร และจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการผู้เข้าเมืองที่ไม่มีเอกสารและผู้ลี้ภัย เพื่อเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติตามนโยบายใหม่นี้⁹⁷ มติดังกล่าวยังกำหนดว่า คณะกรรมการต้องร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้อง ในระหว่างกระบวนการปฏิบัติหน้าที่ด้วย⁹⁸

ในบันทึกของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้อ้างอิงถึงมติคณะรัฐมนตรีนี้ โดยให้รายละเอียดของกรอบที่เป็นไปได้สำหรับกลไกการคัดกรองที่จัดทำขึ้นตามการปรึกษาหารือระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้ง UNHCR⁹⁹ บันทึกดังกล่าวได้อธิบายถึง “ร่างระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี” ซึ่งจะกำหนดสถานะทางกฎหมายให้กับผู้ลี้ภัย กำหนดขั้นตอนการคัดกรองผู้แสวงหาที่ลี้ภัย และการให้สิทธิทางกฎหมายบางประการกับผู้ลี้ภัย รวมทั้งสิทธิในการทำงาน อย่างไรก็ดี บันทึกนี้ยังระบุว่ามีความเสี่ยงคัดค้านจากบางกระทรวงต่อเนื้อหาที่สำคัญของร่างกฎหมายนี้ เช่น นิยามของคำว่า “ผู้ลี้ภัย” ซึ่งพวกเขาเชื่อมั่นกว้างเกินไป หรือการอ้างว่ากลไกการคัดกรองอาจเป็น “ปัจจัยดึงดูด” ผู้ลี้ภัย จนถึงปัจจุบัน รัฐบาลยังไม่ได้จัดตั้งกระบวนการอย่างเป็นทางการเพื่อปรึกษาหารือกับภาคประชาสังคม ไม่มีการให้รายละเอียดที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับรูปแบบหรือการทำหน้าที่ของกลไกคัดกรองที่เสนอขึ้น ทั้งไม่มีการกำหนดกรอบเวลาการจัดทำและการดำเนินงานตามนโยบายใหม่นี้ ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า พวกเขากังวลว่ากระบวนการคัดกรองใหม่นี้ อาจกำหนดหลักเกณฑ์ที่เคร่งครัดเกินไปสำหรับผู้แสวงหาที่ลี้ภัย หรืออาจมีการกำหนดเงื่อนไขทางการเมืองในการพิจารณาให้ที่ลี้ภัย¹⁰⁰

การเริ่มของรัฐบาลไทยในการจัดทำกฎหมายต่อต้านการทรมานเป็นไปอย่างซัดเซ ซึ่งจะเป็นโอกาสที่จะส่งเสริมการคุ้มครองเพื่อป้องกันการส่งกลับได้ ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการ

⁹⁵ อ้างแล้ว; คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน, รายงานประเทศที่เสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนตามกระบวนการ Universal Periodic Review, UN Doc. A/HRC/WG.6/25/THA/1, 12 กุมภาพันธ์ 2559, ย่อหน้า 110 ในปี 2559 ประเทศไทยยังรับข้อเสนอของประเทศอื่นในระหว่างการประชุมตามกระบวนการ Universal Periodic Review ในที่ประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการพิจารณาที่จะให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494. คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน, รายงานของคณะทำงานตามกระบวนการ Universal Periodic Review, UN Doc. A/HRC/33/16, 15 กรกฎาคม 2559, ย่อหน้า 158.21

⁹⁶ มติคณะรัฐมนตรีที่ 10/01, พ.ศ. 2560, 10 มกราคม 2560

⁹⁷ อ้างแล้ว

⁹⁸ อ้างแล้ว

⁹⁹ บันทึกของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการปฏิรูปกฎหมายว่าด้วยผู้เข้าเมืองและผู้ลี้ภัยที่ 1483/2559, 19 ตุลาคม 2559

¹⁰⁰ สัมภาษณ์ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน, การสัมภาษณ์เลขที่ 7, 11, 14, 23, 24, 44, 50 และ 65

บังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ....ที่แม้จะมีข้อบกพร่อง แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ในแง่ตัวบทเกี่ยวกับการไม่ส่งกลับ¹⁰¹ อย่างไรก็ดี ในเดือนกุมภาพันธ์ 2560 สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ส่งกลับร่างกฎหมายดังกล่าวมาให้คณะรัฐมนตรีเพื่อ “การปรึกษาหารือเพิ่มเติม” และในขณะที่เขียนรายงานนี้ ดูเหมือนจะยังไม่มีวี่แวงของความคืบหน้าใด ๆ ที่จะแก้ไขข้อบกพร่องของกฎหมาย หรือดำเนินการให้มีการผ่านร่างกฎหมายดังกล่าว

¹⁰¹ ร่างกฎหมายฉบับล่าสุดห้ามไม่ให้มีการส่งตัวบุคคลออกนอกราชอาณาจักร กรณีที่มีเหตุอันเชื่อได้ว่าบุคคลดังกล่าว “เสี่ยงจะถูกทรมาน” ซึ่งถือเป็นเนื้อหาที่แคบกว่าอย่างมากเมื่อเทียบกับพันธกรณีตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน ที่ระบุว่า ไม่ให้มีการส่งตัวบุคคลออกนอกราชอาณาจักร หาก “เสี่ยงจะได้รับอันตรายจากการตกเป็นเหยื่อการซ้อมทรมาน” ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายพ.ศ.... ซึ่งมีการเผยแพร่ให้กับภาคประชาสังคมเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2559 โดยทางเจ้าหน้าที่ไทยมักอ้างว่าจะสนับสนุนให้ผ่านร่างกฎหมายนี้ และจะช่วยส่งเสริมหลักการ ไม่ส่งกลับ โปรดดูอย่างเช่น แถลงการณ์ของประยุทธ์ จันทร์โอชา ในที่ประชุมสุดยอดผู้นำประเทศ 2559

4. การละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ ของประเทศไทย

นับตั้งแต่ คสช. เข้าสู่อำนาจเมื่อปี 2557 เจ้าหน้าที่ไทยได้ให้คำมั่นสัญญาเกี่ยวกับการส่งเสริมการคุ้มครองผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทยที่น่าสนใจและสำคัญหลายประการ แต่อย่างไรก็ดี รัฐบาลไทยยังคงดำเนินการตามนโยบายและการปฏิบัติที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้ลี้ภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไทยได้ละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ โดยมีการบังคับหรือขึ้นใจเพื่อส่งกลับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยไปยังสถานการณ์ที่เสี่ยงจะถูกประหารชีวิต หรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงอื่น ๆ

ทางการไทยได้ละเมิดหลักการไม่ส่งกลับในหลายรูปแบบ ประการแรก มีการบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยตามคำร้องขอของรัฐบาลในประเทศต้นทางของพวกเขา ประการที่สอง รัฐบาลไทยใช้นโยบาย “ผลักดันกลับ” ต่อผู้ลี้ภัยที่อยู่ตรงพรมแดนของประเทศไทย สุดท้าย รัฐบาลไทยได้ขึ้นใจให้ผู้ลี้ภัย “ส่งกลับตนเอง” โดยการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเหล่านี้อย่างเข้มงวด

เหตุการณ์เหล่านี้ไม่ได้สะท้อนภาพรวมทั้งหมดในแง่จุดยืนทางนโยบายของประเทศไทยเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย ทั้งไม่ได้สะท้อนบทบาทที่สำคัญของประเทศไทยในฐานะที่รองรับผู้ลี้ภัยหลายแสนคนในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม การส่งกลับเหล่านี้เป็นการละเมิดพันธกรณีของไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศอย่างร้ายแรง และได้ส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อชีวิตของผู้ตกเป็นเหยื่อและครอบครัวของพวกเขา

การบังคับส่งกลับตามคำร้องขอของรัฐบาลต่างชาติ

นับแต่เดือนพฤษภาคม 2557 มีหลายครั้งที่ทางการไทยได้บังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยไปยังประเทศต้นทางของพวกเขา ตามคำร้องขอจากรัฐบาลประเทศต้นทางเหล่านั้น ถ้อยแถลงของเจ้าหน้าที่ไทยเกี่ยวกับเหตุการณ์เหล่านี้ ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่าทางการไทยให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจกับต่างประเทศ โดยไม่คำนึงถึงการยึดมั่นตามหลักสิทธิมนุษยชนของบุคคลที่แสวงหาความคุ้มครองในประเทศไทย

ลี้ภัยทะเล สอภกทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

การส่งกลับไปที่บาห์เรน: อาลี ฮารูน

อาลี อาเหม็ด อิบราฮิม ฮารูน (Ali Ahmed Ibrahim Haroon) พลเมืองสัญชาติบาห์เรนได้หลบหนีมาที่ประเทศไทย หลังถูกจับกุมและซ้อมทรมานโดยการบาห์เรนในปี 2556 ในเดือนธันวาคม 2557 ทางกรมไทยได้จับกุมนายฮารูน และส่งตัวเขาให้กับเจ้าหน้าที่บาห์เรน ซึ่งมีรายงานข่าวว่า เขาได้ถูกปฏิบัติมิชอบ และถูกบังคับให้เข้าไปในเครื่องบินเพื่อกลับไปบาห์เรน ครอบครัวของเขาให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ในเวลาต่อมาเขาได้ถูกซ้อมทรมานในบาห์เรนและยังคงถูกควบคุมตัวอยู่ในปัจจุบัน

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ทางกรมบาห์เรนได้ทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง มีการจำกัดสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการชุมนุมและการแสดงออกอย่างรุนแรง¹⁰² รัฐบาลบาห์เรนมักตอบโต้กับการวางระเบิดและปฏิบัติการที่รุนแรงอื่น ๆ ของผู้ประท้วงต่อต้านรัฐบาล โดยการควบคุมตัว ทรมาน และปฏิบัติอย่างโหดร้ายกับผู้ต้องสงสัย โดยไม่ให้พวกเขามีสิทธิได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม¹⁰³ ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการทรมานและปฏิบัติที่โหดร้ายซึ่งแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้รับ ครอบคลุมถึงการทุบตีอย่างหนักหน่วง การต่อย การใช้ไฟฟ้าจี้ การผูกเชือกที่แขนหรือขาและแขวนไว้ในอากาศ การข่มขืน การทำร้ายทางเพศ การปล่อยให้อยู่ในที่เย็นจัดหรือร้อนจัด การบังคับให้ยืนเป็นเวลานาน การรบกวนไม่ให้นอน การปฏิเสธไม่ให้ใช้ห้องน้ำ การบังคับให้ต้องหายใจเอาควันบุหรี่เข้าไป การกระทำที่ดูหมิ่นและทำให้อับอาย¹⁰⁴ โดยมักมีการใช้การทรมานเพื่อให้ได้รับ “คำรับสารภาพ” จากผู้ต้องสงสัย¹⁰⁵

อาลี อาเหม็ด อิบราฮิม ฮารูน มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประท้วงต่อต้านรัฐบาลในบาห์เรน ในเดือนกุมภาพันธ์และ มีนาคม 2554¹⁰⁶ ในวันที่ 29 พฤษภาคม 2556 ทางกรมบาห์เรนได้จับกุมนายฮารูนซึ่งขณะนั้นมีอายุ 19 หรือ 20 ปี พร้อมบุคคลอื่นอีกเก้าคน ฮารูนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการระเบิดที่ภาคเหนือของบาห์เรน ซึ่งส่งผลให้เจ้าหน้าที่ความมั่นคงได้รับบาดเจ็บ¹⁰⁷ หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่รายงานว่า ทางกรมควบคุมตัวนายฮารูนโดยไม่ให้ติดต่อกับโลกภายนอกเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์หลังจับตัวเขา และได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับการจับกุมที่เกิดขึ้น โดยไม่มีการแสดงหลักฐานว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด¹⁰⁸ ในช่วงเวลาดังกล่าว เขา

¹⁰² แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนโลกปี 2559/2560, “บาห์เรน”, 22 กุมภาพันธ์ 2560 (Index: POL 10/4800/2017), น. 77-80; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, บาห์เรน: คำสัญญาที่จะปฏิรูปซึ่งยังไม่มีการปฏิบัติตาม *Bahrain: Promises of Reform Unfulfilled*, รายงานที่เสนอต่อองค์กรสหประชาชาติตามกระบวนการ Universal Periodic Review, 21 ธันวาคม 2559 (Index: MDE 11/5310/2016)

¹⁰³ อ้างแล้ว

¹⁰⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, เบื้องหลังวาทศิลป์: การปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิมนุษยชนยังเกิดขึ้นต่อเนื่องในบาห์เรน *Behind the Rhetoric: Human Rights Abuses Continue in Bahrain Unabated*, 16 เมษายน 2558 (Index: MDE 11/1396/2015), น. 46

¹⁰⁵ อ้างแล้ว

¹⁰⁶ Americans for Democracy and Human Rights in Bahrain (ADHRB), Bahrain Center for Human Rights (BCHR) และ Bahrain Institute for Human Rights and Democracy, จดหมายถึงเจอร์เกน สต็อก (Jurgen Stock) เลขาธิการองค์การตำรวจสากล, 15 ธันวาคม 2558, อยู่ในกรอบการครอบงำของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

¹⁰⁷ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *Behind the Rhetoric*, น. 46; Bahrain Center for Human Rights, “บาห์เรน: การจับกุม 10 ครั้ง โดยไม่มีหมายจับ คาดว่าจะมีการทรมาน หลังมีการร้องเรียนและกล่าวหา”, 30 พฤษภาคม 2556, www.bahrainrights.org/en/node/6148

¹⁰⁸ อ้างแล้ว และโปรดดู Bahrain Center for Human Rights, “บาห์เรน: องค์กรพัฒนาเอกชนประณามการส่งกลับอาลี ฮารูน”, 23 ธันวาคม 2557, www.bahrainrights.org/en/node/7211

ถูกบังคับให้ต้องอยู่ในท่าเดิมเป็นเวลานาน ถูกทุบตี และถูกรบกวนการนอน ทั้งนี้เพื่อบังคับให้เขารับสารภาพว่ามี ส่วนเกี่ยวข้องกับการวางระเบิด¹⁰⁹ จากข้อมูลของกลุ่มสิทธิบาห์เรน นายฮารูนได้รับบาดเจ็บถาวรจากการทรมาน ซึ่งเป็นไปเพื่อให้เขา “รับสารภาพ”¹¹⁰ ในเวลาต่อมา เขาได้ถูกศาลตัดสินลงโทษจำคุกตลอดชีวิต¹¹¹ ในเดือน พฤษภาคม 2557 นายฮารูนได้หลบหนีจากเรือนจำมาที่ประเทศไทยผ่านทางตุรกีและฮ่องกง

ในวันที่ 13 ธันวาคม 2557 ทางกรไทยได้จับกุมนายฮารูนที่กรุงเทพฯ เป็นไปตามหมายจับของตำรวจ สากลที่ออกให้ตามคำร้องขอของรัฐบาลบาห์เรน¹¹² จากข้อมูลของ UNHCR ฮารูนมีวิซ่าถูกต้องในขณะที่ถูก จับกุม¹¹³ ห้าวันหลังถูกจับกุม ทางกรไทยได้ส่งตัวฮารูนให้กับเจ้าหน้าที่บาห์เรนที่สนามบินสุวรรณภูมิที่ กรุงเทพฯ จากข้อมูลของครอบครัวฮารูน เขาถูกทุบตีอย่างรุนแรง ถูกพันธนาการ ถูกจัดให้นั่งรถเข็น ก่อนจะถูก บังคับให้เข้าไปในเครื่องบินที่ไปบาห์เรน¹¹⁴ ในรายงานที่เสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ UNHCR ระบุว่าความพยายามครั้งแรกที่จะจับตัวฮารูนเข้าเครื่องบินล้มเหลว แต่ในครั้งที่สอง “มีรายงานว่า ประสบความสำเร็จหลังจากที่มีการให้ยาสลบและทุบตีบุคคลดังกล่าว ซึ่งมีการกล่าวอ้างว่า เป็นการกระทำของ ตำรวจจากประเทศต้นทาง ที่เดินทางมาถึงประเทศไทยเพื่อค้นหาค้นหาตัวบุคคลดังกล่าว”¹¹⁵

จากรายงานในเวลาต่อมาของหน่วยงานสิทธิมนุษยชนบาห์เรนและสื่อมวลชน ชี้ให้เห็นว่า ฮารูนได้รับ บาดเจ็บสาหัสตั้งแต่ก่อนเดินทางไปถึงบาห์เรน และเมื่อไปถึงก็ถูกส่งตัวไปโรงพยาบาล¹¹⁶ ทางสำนักงานอัยการ ของบาห์เรนยอมรับว่าฮารูนได้รับบาดเจ็บ แต่ระบุว่าเป็นผลมาจาก “การจัดขึ้นขณะที่เข้าไปในเครื่องบิน เป็นเหตุ ให้เขาล้มลงและได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย”¹¹⁷

สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ (The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights - OHCHR) ยืนยันข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ได้มีการแจ้งให้ทางการไทยทราบแล้วว่า ฮารูนเสี่ยงจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ถ้ามีการส่งตัวเขากลับไปบาห์เรน และมีการแจ้งให้ทราบก่อนที่จะมีการส่งตัวเขาให้กับเจ้าหน้าที่ของบาห์เรน¹¹⁸ มีรายงานว่า UNHCR ได้แจ้งข้อมูล

¹⁰⁹ อ้างแล้ว

¹¹⁰ Bahrain Center for Human Rights, “บาห์เรน: องค์การพัฒนาเอกชนประณามการส่งกลับอาลี ฮารูน”

¹¹¹ อ้างแล้ว

¹¹² อ้างแล้ว; al-Wasat News, “النابذة: أصيب هارون: أثناء سقوطه بعد أصيب هارون:”, 22 ธันวาคม 2557, www.alwasatnews.com/news/946720.html.

¹¹³ UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 7

¹¹⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *Behind the Rhetoric*, น. 50

¹¹⁵ UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 7; และ โปรดดู Bahrainian Center for Human Rights, “บาห์เรน: องค์การพัฒนาเอกชนประณามการส่งกลับอาลี ฮารูน”.

¹¹⁶ Bahrainian Center for Human Rights, “บาห์เรน: องค์การพัฒนาเอกชนประณามการส่งกลับอาลี ฮารูน”; “นาบีล ราจิบ (Nabeel Rajab) เปิดเผยว่า: อาลี ฮารูนถูกซ้อมทรมานโดยตำรวจสามนาย และถูกทิ้งให้มีเลือดนองหน้าต่อหน้าตำรวจไทย มีการฉีดยาสลบให้อาลีโดยไม่มีแพทย์ อยู่ด้วย” *Bahrain Mirror*, 23 ธันวาคม 2557, bahrainmirror.com/en/news/21140.html

¹¹⁷ al-Wasat News, “النابذة: أصيب هارون: أثناء سقوطه بعد أصيب هارون:”

¹¹⁸ อิมส์จาก OHCHR ถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2560

ในลักษณะเดียวกันให้กับรัฐบาลไทย แม้ว่าตามนโยบายของ UNHCR เจ้าหน้าที่ไม่สามารถยืนยันข้อมูลนี้กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้¹¹⁹

ประมาณสองสัปดาห์หลังส่งตัวฮารูนกลับไปบาห์เรน ครอบครัวได้ไปเยี่ยมเขาในเรือนจำอ่าว¹²⁰ ฮารูนบอกพวกเขาว่า เขาถูกซ้อมทรมานนับตั้งแต่ถูกส่งตัวกลับมา เจ้าหน้าที่ยังยื่นเอกสารที่เตรียมถอนสัญชาติของเขาให้ดู ครอบครัวเขาบอกว่า มีการใส่กุญแจมือและโซ่ตรวนที่เท้าของเขาไว้ระหว่างการไปเยี่ยม และตาของเขามีรอยช้ำทั้งสองข้าง

ในเดือนมีนาคม 2558 เจ้าหน้าที่ที่เรือนจำอ่าวได้รับมือกับการก่อจลาจลในเรือนจำ โดยมีการยิงก๊าซน้ำตาและการยิงกระสุนที่เป็นลูกเหล็กใส่¹²¹ ต่อมาเจ้าหน้าที่ยังได้ทุบตีและใช้ไฟฟ้าจี้คุกโทษ และไม่ยอมให้พวกเขาใช้ห้องน้ำและห้องอาบน้ำ¹²² ญาติของฮารูนให้ข้อมูลว่า ตอนที่ไปเยี่ยมเขาอีกหนึ่งเดือนกว่าหลังจากนั้น สิวของเขาขึ้นมาก เขาเดินไม่ได้ มีอาการตัวสั่นและมีปัญหาในการพูด¹²³ ตอนที่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลสอบถามเกี่ยวกับการขังของฮารูนเมื่อเดือนมีนาคม 2558 ทางสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินบาห์เรน ให้ข้อมูลว่าได้เข้าเยี่ยมนายฮารูนในเรือนจำ และนายฮารูนบอกว่าเขาอยู่ใน “สภาพที่ดี” และไม่ต้องการยื่นเรื่องเพื่อร้องเรียนทางเรือนจำแต่อย่างใด¹²⁴

ในเดือนมีนาคม 2560 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้รับรายงานที่เชื่อถือได้ว่า สถานการณ์กำลัง “เลวร้ายลง” สำหรับฮารูนและผู้ถูกควบคุมตัวคนอื่น ๆ ในเรือนจำอ่าว ซึ่งมีรายงานว่าพวกเขาถูกขังเดี่ยวเป็นเวลานาน

การส่งกลับไปจีน: ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์

ชาวอุยกูร์ส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งถูกปราบปรามอย่างหนักจากทางการจีน ในวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 ทางการไทยส่งตัวผู้แสวงหาที่ลี้ภัย 109 คน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชาวอุยกูร์ที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในประเทศไทยหลังจากหลบหนีมาจากจีน เพื่อให้ทางการจีนควบคุมตัว ต่อมาจึงมีการส่งตัวพวกเขาให้กับประเทศจีน และข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและความเป็นอยู่ของพวกเขาในปัจจุบันเป็นที่รับรู้้อย่างมาก

¹¹⁹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *Behind the Rhetoric*, น. 50

¹²⁰ อ้างแล้ว

¹²¹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “บาห์เรน การไต่สวนคดีของ 75 คนเริ่มขึ้นท่ามกลางการกล่าวหาว่ามีการปฏิบัติมิชอบและการจลาจล”

“Bahrain: Trial of 57 opened amidst allegations of abuse during prison riot”, 27 กรกฎาคม 2558 (Index: MDE 11/2163/2015); และโปรดดู “จดหมายเปิดผนึกจากอับดุลเลาะห์ อัล คาวาจาถึงข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ในวันที่ 21 ของการอดอาหารประท้วง” “Open Letter from Abdulhadi Al-Khawaja on his 21st day of hunger strike to the High Commissioner for Human Rights”, 10 พฤษภาคม 2558, www.gc4hr.org/news/view/1000

¹²² อ้างแล้ว

¹²³ อ้างแล้ว

¹²⁴ อีเมลจาก Nawaf M. Al Mouada, สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน บาห์เรน ถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ 29 มีนาคม 2558

ลี้ภัยทะเล คือกักขัง

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

↑ ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์ที่ถูกครอบครัวยกขึ้นบนเครื่องบินที่รายล้อมไปด้วยเจ้าหน้าที่ความมั่นคงของจีน หลังจากที่ถูกส่งให้ไปอยู่ในการควบคุมตัวของทางการจีน, กรกฎาคม 2558. @CCTV+

ชาวอุยกูร์เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาเตอร์กิก ซึ่งมีอยู่จำนวนประมาณ 10 ล้านคน และส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ในภาคตะวันตกเฉียงเหนือของจีน ทางการจีนได้ทำการปราบปรามอย่างกว้างขวางต่อชาวอุยกูร์ ซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทั้งด้วยเหตุผลด้านชาติพันธุ์และศาสนา¹²⁵ ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ชาวอุยกูร์ถูกจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก การชุมนุมและการนับถือศาสนาอย่างเข้มงวด มีการควบคุมตัวโดยพลการ การทรมาน การพิจารณาอย่างไม่เป็นธรรม การประหารชีวิต การวิสามัญฆาตกรรม และการละเมิดสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม¹²⁶ บุคคลที่รายงานข้อมูลหรือรณรงค์ต่อต้านการละเมิดเช่นนี้ จะถูกจับกุม ดำเนินคดี และคุมขัง¹²⁷

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ชาวอุยกูร์จำนวนมากจึงหลบหนีออกจากประเทศจีน โดยมักเดินทางผ่านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีเป้าหมายที่จะอยู่อาศัยในตุรกี¹²⁸ รัฐบาลจีนได้กดดันรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และที่อื่น ๆ อย่างหนักให้ส่งตัวผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์กลับไปที่จีน¹²⁹ ในเดือนมิถุนายน 2560 ทางสมัชชาชาวอุยกูร์โลก (World Uyghur Congress) รายงานข้อมูลว่า นับตั้งแต่ปี 2540 มีการ

¹²⁵ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนโลก 2559/2560 ประเทศจีน 22 กุมภาพันธ์ 2560 (Index: POL 10/4800/2017), น. 122-123

¹²⁶ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ความทุกข์ยากของชาวอุยกูร์ที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ซึ่งอยู่เบื้องหลังการประท้วงหลายครั้ง ต้องได้รับการแก้ไข” “Long-standing Uighur grievances behind repeated protests must be addressed,” 4 กุมภาพันธ์ 2554, (Index: ASA 17/006/2011); แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “จีน: การพิจารณาคดีเพื่อโชว์เป็นการกระทำที่น่าละอายและไม่ใช้ความยุติธรรม” “China: Shameful stadium ‘show trial’ is not justice,” 29 พฤษภาคม 2557, www.amnesty.org/en/latest/news/2014/05/china-shameful-stadium-show-trial-not-justice/; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ความยุติธรรม ความยุติธรรม: การประท้วงเมื่อเดือนกรกฎาคม 2552 ในมณฑลซินเจียง จีน” “Justice, Justice”: The July 2009 Protests in Xinjiang, China, 2 กรกฎาคม 2553 (Index: ASA 17/027/2010); แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, สาธารณรัฐประชาชนจีน: ความรุนแรงที่เป็นความลับ การละเมิดสิทธิมนุษยชนในซินเจียง People’s Republic of China: Secret Violence: Human Rights Violations in Xinjiang 13 พฤศจิกายน 2535 (Index: ASA 17/050/1992)

¹²⁷ โปรดดูอย่างเช่นแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ข้อเท็จจริงห้าประการเกี่ยวกับอิห์ลาม โตห์ตี: นักกิจกรรมที่โด่งดังถูกคุมขังในจีน” “Five facts about Ilham Tohti, award-winning activist jailed in China”, 20 ตุลาคม 2559, www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2016/10/five-facts-about-ilham-tohti-uyghur-activist-jailed-in-china/; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “จีน: จดหมายเปิดผนึกเกี่ยวกับสถานการณ์ในปัจจุบันของ Nurmemet (หรือ Nurmuhemmet) Yasin”, 27 มกราคม 2558 (Index number: ASA 17/0004/2015)

¹²⁸ สมัชชาชาวอุยกูร์โลก, “แสวงหาพื้นที่เพื่อหายใจอย่างเสรี: ปัญหาท้าทายในปัจจุบันสำหรับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์” “Seeking a Place to Breathe Freely: Current Challenges Faced by Uyghur Refugees & Asylum Seekers” มิถุนายน 2559, ข้อมูลล่าสุดเมื่อมิถุนายน 2560, www.uyghurcongress.org/en/wp-content/uploads/2017/06/WUC-refugee-Report-Updated-June-2017.pdf; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, สาธารณรัฐประชาชนจีน: ชาวอุยกูร์หลบหนีจากการปราบปรามในขณะที่จีนทำ “สงครามต่อต้านการก่อการร้าย” People’s Republic of China: Uyghurs fleeing persecution as China wages its “war on terror”, 6 กรกฎาคม 2547 (Index: ASA 17/021/2004)

¹²⁹ อ้างแล้ว

ลิขสิทธิ์: สกอกซ์ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

บังคับส่งกลับชาวอุยกูร์จำนวน 317 คนไปยังประเทศจีน โดยเดินทางมาจาก 15 ประเทศรวมทั้งประเทศไทย เวียดนาม กัมพูชา และลาว¹³⁰ ก่อนหน้านี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ได้รณรงค์ต่อต้านการบังคับส่งกลับเช่นนี้ หลายครั้ง โดยถือเป็นการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ และได้กระตุ้นรัฐบาลจีนให้เคารพสิทธิของบุคคลเหล่านี้ หลังจากพวกเขาถูกส่งตัวกลับ¹³¹

ในเดือนมีนาคม 2557 ทางกรไทยได้ควบคุมตัวชาวอุยกูร์กว่า 300 คน ทั้งผู้หญิง ผู้ชาย เด็กและผู้สูงอายุ โดยเกิดจากปฏิบัติการตรวจค้นอย่างน้อยสองครั้ง ที่มีเป้าหมายเป็นค่ายที่สันนิษฐานว่า มีการลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นทางภาคใต้ของไทย¹³² ต่อมามีการนำผู้ถูกควบคุมตัวไปควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าวในพื้นที่¹³³ หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งตระหนักถึงอันตรายหากมีการส่งกลับบุคคลเหล่านี้ไปยังประเทศจีน ได้เรียกร้องรัฐบาลไทยทันทีให้เคารพหลักการไม่ส่งกลับ¹³⁴

หลังจากถูกควบคุมตัว ทางกลุ่มเรียกร้องให้ส่งตัวพวกเขาไปตุรกี ซึ่งทางรัฐบาลตุรกีให้ความสนับสนุน¹³⁵ พวกเขาบางส่วนยังได้ร้องขอสัญชาติตุรกี¹³⁶ หลังจากผ่านไปหนึ่งปีหลังถูกจับกุม ความพยายามในการร้องขอให้มีการทบทวนคำสั่งควบคุมตัวที่กินระยะเวลายาวนานก็ไม่ประสบความสำเร็จ¹³⁷ ผู้ถูกควบคุมตัวได้

¹³⁰ สมัชชาชาวอุยกูร์โลก, "Seeking a Place to Breathe Freely", Appendix A, n. 28

¹³¹ โปรดดูอย่างเช่นแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, "อีอีพี: ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับนักศึกษาชาวอุยกูร์มากขึ้นที่เสี่ยงต่อการบังคับส่งกลับ", ปฏิบัติการด่วน, 1 สิงหาคม 2560 (Index: MDE 12/6848/2017); แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, "ทางการจีนต้องเปิดเผยชะตากรรมของผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์" 23 ธันวาคม 2552, www.amnesty.org/en/latest/news/2009/12/china-must-reveal-fate-uyghur-asylum-seekers-20091223/; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, "จดหมายเปิดผนึกถึงรัฐมนตรียุติธรรมเกี่ยวกับการบังคับส่งกลับผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์" 22 ธันวาคม 2552, (Index: ASA 17/072/2009); แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, "มีความกลัวต่อการทรมานและการประหารชีวิต และการบังคับส่งกลับ", 21 มิถุนายน 2543 (Index: ASA 17/29/00)

¹³² "กลุ่มสิทธิขอให้ประเทศไทยอย่าส่งชาวอุยกูร์กลับไปจีน", *Radio Free Asia*, 14 มีนาคม 2557, www.rfa.org/english/news/uyghur/detained-03142014211205.html; "ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์อีกกลุ่มหนึ่งถูกควบคุมตัวในประเทศไทย", *Radio Free Asia*, 23 มีนาคม 2557, www.rfa.org/english/news/uyghurs-03232014173739.html?searchterm=utf8:ustring=uyghur+thailand

¹³³ อ้างแล้ว

¹³⁴ โปรดดูอย่างเช่น The Uyghur American Association, "สมาคมชาวอุยกูร์แห่งอเมริกากระตุ้นรัฐบาลไทยอย่าส่งผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ไปจีน", 14 มีนาคม 2557, uyghuramerican.org/article/uyghur-american-association-urges-thai-government-not-return-uyghur-refugee-china.html; ฮิวแมนไรท์วอตช์, "ประเทศไทย: ชาวอุยกูร์จำนวนมากขึ้นกำลังจะถูกบังคับส่งกลับไปจีน", 21 มีนาคม 2557, www.hrw.org/news/2014/03/21/thailand-more-uyghurs-face-forced-return-china

¹³⁵ "โรกักซ์ ใช้เงิน การเสียชีวิตในบรรดาผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ในศูนย์ควบคุมตัวของไทย", *Radio Free Asia*, 7 มกราคม 2558, www.rfa.org/english/news/uyghur/filmmaker-visits-detention-centers-01072015171346.html

¹³⁶ อ้างแล้ว

¹³⁷ "ศาลมีความเห็นว่า การควบคุมตัวชาวอุยกูร์เป็นเวลาหนึ่งปี ขอบด้วยกฎหมาย", *Radio Free Asia*, 27 มีนาคม 2558, www.rfa.org/english/news/uyghur/ruling-03272015163643.html

ลี้ภัยทะเล สอภกทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ประท้วงการควบคุมตัวที่ยึดเชื้อและสภาพที่เลวร้ายในสถานกักกันคนต่างด้าว ด้วยการอดอาหารและพยายามหลบหนี¹³⁸ สื่อมวลชนรายงานว่ามีเด็กอย่างน้อยหนึ่งคนเสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัว¹³⁹

ในวันที่ 29 มิถุนายน 2558 มีรายงานว่ากลุ่มผู้ถูกควบคุมตัวชาวอุยกูร์จำนวน 173 คน ได้รับอนุญาตให้เดินทางโดยเครื่องบินแบบเช่าเหมาลำไปยังตุรกี โดยจะได้ไปอยู่กับชุมชนอุยกูร์ในอิสตันบูลและที่อื่น ๆ¹⁴⁰ โฆษกรัฐบาลไทยกล่าวว่า มีการพิสูจน์ว่าบุคคลเหล่านี้เป็นพลเมืองสัญชาติตุรกีแล้ว แต่คนอื่น ๆ “ยังคงรอผลการตรวจสอบสัญชาติ”¹⁴¹ การตัดสินใจของรัฐบาลไทยเป็นสิ่งที่ชาวอุยกูร์และกลุ่มสิทธิมนุษยชนเห็นชอบด้วย¹⁴²

ในวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 ไม่ถึงสองสัปดาห์หลังจากปล่อยให้กลุ่มแรกเดินทางไปถึงตุรกี ทางกรไทยได้ส่งตัวกลุ่มผู้ถูกควบคุมตัวส่วนหนึ่ง ซึ่งมีรายงานว่าจำนวน 109 คน และเชื่อว่าส่วนใหญ่ประกอบด้วยชายชาวอุยกูร์ให้ทางการจีนควบคุมตัวระหว่างอยู่ในกรุงเทพฯ¹⁴³ ต่อมาบุคคลเหล่านี้ได้ถูกบังคับให้นั่งเครื่องบินแบบเช่าเหมาลำไปกับเจ้าหน้าที่ความมั่นคงของจีนที่มีอาวุธ¹⁴⁴ สื่อมวลชนของทางการจีนรายงานภาพวิดีโอซึ่งถ่ายในเครื่องบิน แสดงให้เห็นว่าชาวอุยกูร์ที่ถูกส่งกลับ นั่งอยู่ในเครื่องบินพร้อมกับถูกคลุมศีรษะด้วยผ้าสีดำ โดยมีเจ้าหน้าที่ความมั่นคงของจีนนั่งประกบทั้งสองด้าน¹⁴⁵ ตามข้อมูลของสมาชิชาวอุยกูร์โลก บางส่วนได้ถูกบังคับส่งกลับไปจีน โดยสมาชิกคนอื่นในครอบครัวของพวกเขาได้ถูกส่งไปที่ตุรกีแทนในเดือนมิถุนายน¹⁴⁶

หน่วยงานสหประชาชาติ นักการทูต และหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน ได้ประณามอย่างรุนแรงมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ต่อการส่งกลับครั้งนี้ในทันที โดยอ้างถึงพันธกรณีตามกฎหมายของไทยที่จะต้องหลีกเลี่ยงการ

¹³⁸ “ผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ประท้วงด้วยการอดอาหารในศูนย์ควบคุมตัวของไทย”, *Radio Free Asia*, 22 มกราคม 2558, www.rfa.org/english/news/uyghur/refugee-hunger-strike-01222015152248.html; “สภาพที่เลวร้ายกดดันให้ชาวอุยกูร์หลบหนีจากที่ควบคุมตัวของไทย”, *Radio Free Asia*, 17 พฤศจิกายน 2557, www.rfa.org/english/news/uyghur/uyghurs-escape-11172014170143.html

¹³⁹ “เด็กชายชาวอุยกูร์อายุสามขวบ เสียชีวิตระหว่างการควบคุมตัวของไทย”, *Radio Free Asia*, 24 ธันวาคม 2557, www.rfa.org/english/news/uyghur/boy-12232014195428.html

¹⁴⁰ Tulay Karadeniz, “ตุรกีเสนอเปิดประตูรับพี่น้องชาวอุยกูร์ ทำให้จีนขุ่นเคือง”, *Reuters*, 3 กรกฎาคม 2558, www.reuters.com/article/us-china-turkey-uyghur-idUSKCN0PD1UM20150703. ไม่เป็นที่ชัดเจนว่าทั้ง 173 คนเป็นชาวอุยกูร์หมดหรือไม่

¹⁴¹ “ประเทศไทยส่งกลับชาวอุยกูร์เกือบ 100 คนไปเผชิญชะตากรรมที่ไม่แน่นอนในจีน”, *Radio Free Asia*, 9 กรกฎาคม 2558, www.rfa.org/english/news/uyghur/thailand-uyghurs-07092015085045.html

¹⁴² Nurbanu Kizil, “ชาวอุยกูร์ 173 คนซึ่งเคยถูกควบคุมตัวในไทย เดินทางมาถึงตุรกี”, *Daily Sabah*, 1 กรกฎาคม 2558, www.dailysabah.com/diplomacy/2015/07/01/173-uyghurs-kept-under-detention-by-thailand-arrive-in-turkey; “กลุ่มชาวอุยกูร์ 173 คนที่ได้รับการปล่อยตัวจากการควบคุมตัวของไทย เดินทางมาถึงตุรกี”, *Radio Free Asia*, 1 กรกฎาคม 2558, www.rfa.org/english/news/uyghur/arrival-07012015160103.html

¹⁴³ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ประเทศไทยต้องไม่ส่งตัวชาวอุยกูร์ไปรับการทรมานในจีน”, 9 กรกฎาคม 2558, www.amnesty.org/en/latest/news/2015/07/thailand-must-not-send-uyghurs-to-chinese-torture/

¹⁴⁴ CCTV+, “‘พวกหัวรุนแรง’ ที่ซ่อนตัวในเครื่องบินกว่า 100 คนถูกส่งตัวกลับจากประเทศไทย”, www.youtube.com/watch?v=ka8M2uw1vg

¹⁴⁵ อ้างแล้ว

¹⁴⁶ สมาชิชาวอุยกูร์โลก, “Seeking a Place to Breathe Freely”, น. 12

ส่งกลับ¹⁴⁷ โฆษกของ UNHCR แถลงว่า “เรารู้สึกตกใจอย่างมากกับการส่งกลับบุคคลประมาณ 100 คน และเห็นว่าการกระทำเช่นนี้เป็นการละเมิดอย่างรุนแรงต่อกฎหมายระหว่างประเทศ”¹⁴⁸ UNHCR กล่าวอย่างชัดเจนว่า ได้เคยแสดงข้อกังวลเกี่ยวกับผู้ถูกควบคุมตัวเหล่านี้ก่อนจะมีการส่งตัวพวกเขาออกนอกราชอาณาจักร:

UNHCR ทราบข่าวเกี่ยวกับกรณีเหล่านี้มาหลายเดือนแล้ว ทั้งยังได้แทรกแซงหลายครั้งในนามของหน่วยงาน เพื่อแจ้งให้ทางรัฐบาลไทยทราบ และทางรัฐบาลไทยยืนยันกับทางหน่วยงานว่า จะดำเนินการในเรื่องนี้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐานกฎหมายระหว่างประเทศ และคนกลุ่มดังกล่าวจะยังคงได้รับความคุ้มครองต่อไป¹⁴⁹

OHCHR ยืนยันกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ทางหน่วยงานยังได้สื่อสารกับทางการไทยเกี่ยวกับกรณีนี้ ก่อนจะมีการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรครั้งใหญ่¹⁵⁰ รัฐบาลไทยได้อ้างอีกครั้ง โดยให้เหตุผลว่า ได้มีการดำเนินงานตามกระบวนการ “พิสูจน์สัญชาติ” ในกรณีนี้แล้ว และพบว่าชาวอุยกูร์ที่ถูกส่งกลับเป็นบุคคลสัญชาติจีน¹⁵¹ ทางการไทยยังเชื่อถือคำยืนยันของทางการจีนว่า ผู้ถูกส่งกลับเหล่านี้จะไม่ถูกปฏิบัติอย่างมิชอบ และในเวลาเดียวกันได้แสดงความรับผิดชอบต่อชะตากรรมของพวกเขา¹⁵² นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชาแถลงว่า “ถ้าเราส่งพวกเขากลับ และถ้ามีปัญหาอะไร มันก็ไม่ใช่วิธีความผิดของเรา”¹⁵³

ดูเหมือนประยุทธ์จะยอมรับว่า เหตุผลทางการเมืองมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจเกี่ยวกับผู้ถูกส่งกลับชาวอุยกูร์ รอยเตอร์รายงานว่าเขาได้บอกกับผู้สื่อข่าวว่า

มันไม่ใช่ว่าจู่ ๆ ทางจีนมาขอตัวชาวอุยกูร์ แล้วเราก็ก็นำเขาไป จีนได้ขอให้ส่งตัวชาวมุสลิมอุยกูร์ทั้งหมดในประเทศไทยกลับไป แต่เราบอกว่าเราทำไม่ได้... ไทยกับตุรกีไม่ได้เป็นคู่ขัดแย้งกันเลย เราไม่ได้อยาก

¹⁴⁷ โปรดดูอย่างเช่น กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ “สหรัฐฯ ประณามการบังคับส่งกลับชาวอุยกูร์ในประเทศไทยไปจีน”, 9 กรกฎาคม 2558, 2009-2017.state.gov/r/pa/prs/ps/2015/07/244754.htm; สหภาพยุโรป “แถลงการณ์ของโฆษกว่าด้วยการส่งกลับบุคคลที่มีเชื้อสายเติร์กิกในประเทศไทย”, 10 กรกฎาคม 2558, eu-un.europa.eu/statement-by-the-spokesperson-on-thailands-deportation-of-persons-of-turkic-origin/; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ประเทศไทยต้องไม่ส่งชาวอุยกูร์ไปรับการทรมานในจีน”, 9 กรกฎาคม 2558 www.amnesty.org/en/latest/news/2015/07/thailand-must-not-send-uyghurs-to-chinese-torture/.

¹⁴⁸ UNHCR, “UNHCR ช็อกกับการที่ประเทศไทยส่งกลับประชาชนเชื้อสายเติร์กิกประมาณ 100 คน”, 9 กรกฎาคม 2558, news.trust.org/item/20150709090356-8z166/

¹⁴⁹ อ้างแล้ว

¹⁵⁰ อีเมลจาก OHCHR ถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2560

¹⁵¹ “ประเทศไทยต้องแก้ตัวจากการถูกประณามโดยนักกิจกรรม เนื่องจากการส่งกลับชาวอุยกูร์” *Bangkok Post*, 9 กรกฎาคม 2558, www.bangkokpost.com/archive/thailand-defends-treatment-of-uyghurs/618384

¹⁵² “ประเทศไทยถูกประณามจากการส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ 100 คนไปประเทศจีน”, *Associated Press*, 9 กรกฎาคม 2558, america.aljazeera.com/articles/2015/7/9/thailand-criticized-for-sending-100-uyghur-refugee-back-to-china.html

¹⁵³ Amy Sawitta Lefevre และ Yesim Dikmen, “นายกฯ ไทยอ้างเหตุผลที่ตัดสินใจส่งชาวอุยกูร์กลับไปยังจีน”, *Reuters*, 9 กรกฎาคม 2558, www.reuters.com/article/us-thailand-uyghurs-turkey-idUSKCN0PJ18620150709

ทำลายการลงทุนระหว่างไทยกับตุรกี ในขณะเดียวกัน เราก็ไม่อยากทำลายความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนด้วย¹⁵⁴

รัฐบาลไทยอ้างว่า “ได้ติดตามอย่างใกล้ชิดภายหลังการส่งกลับบุคคล”¹⁵⁵ ภายในเวลาไม่กี่วัน รัฐบาลไทยแถลงว่าจะส่งเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติไปจีน เพื่อสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและความเป็นอยู่ของคนที่ถูกส่งกลับ¹⁵⁶ แม้ว่าเลขาธิการรายงานว่าผู้ถูกส่งกลับ “อยู่ในสภาพดีและอยู่ที่ศูนย์บำบัดฟื้นฟู” แต่ก็ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเดินทางไปเยือนหรือสถานการณ์ของผู้ถูกส่งกลับน้อยมาก และรัฐบาลไทยไม่ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับขั้นตอนที่จะประกันให้เกิดความปลอดภัยกับคนกลุ่มนี้¹⁵⁷

ในขณะที่เขียนรายงานนี้ แทบไม่มีข้อมูลสาธารณะใด ๆ เกี่ยวกับที่อยู่ สถานภาพ หรือความเป็นอยู่ของกลุ่มบุคคลที่ถูกส่งกลับจากประเทศไทย ในเดือนสิงหาคม 2558 สื่อของจีนได้เผยแพร่บทสัมภาษณ์ผู้ถูกส่งกลับบางส่วน ซึ่งถูกควบคุมตัวที่กรุงอูรุมชี เมืองหลวงของเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์ โดยผู้ให้สัมภาษณ์ “สารภาพ” ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้อพยพและเครือข่ายลักลอบขนผู้โยกย้ายถิ่นฐาน และบอกว่าได้รับการปฏิบัติเป็นอย่างดีจากทางการจีน¹⁵⁸ สื่อมวลชนต่างประเทศรายงานว่า ทางการจีนได้บังคับให้ชาวอุยกูร์ที่ถูกส่งกลับบางส่วน เข้าร่วมในการรณรงค์เพื่อชักชวนไม่ให้ชาวอุยกูร์หลบหนีออกไปจากเขตปกครองตนเองซินเจียงอุยกูร์¹⁵⁹

ยังคงมีชาวอุยกูร์ประมาณ 60 คนที่ถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าวหลายแห่งในประเทศไทย¹⁶⁰ ในเดือนพฤษภาคมและมิถุนายน 2559 ผู้ถูกควบคุมตัวหลายคนได้เริ่มอดอาหารประท้วง¹⁶¹ ทางสมัชชาชาวอุยกูร์

¹⁵⁴ Amy Sawitta Lefevre และ Pracha Hariraksapitak, “ประเทศไทย ซึ่งกำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์ บอกว่าได้ปฏิเสธคำขอของจีนให้ส่งกลับชาวมุสลิมอุยกูร์ทั้งหมด”, *Reuters*, 10 กรกฎาคม 2558, www.reuters.com/article/us-thailand-uyghurs-turkey-idUSKCN0PK0E420150710

¹⁵⁵ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, คำตอบของรัฐบาลไทยตามประเด็นปัญหาที่สอบถามมา, 2559, ข้อหน้า 125

¹⁵⁶ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ, คำตอบของรัฐบาลไทยตามประเด็นปัญหาที่สอบถามมา, 2559, ข้อหน้า 125; “ผู้สังเกตการณ์จากไทยกำลังเดินทางไปจีน”, *Bangkok Post*, 11 กรกฎาคม 2558, www.bangkokpost.com/print/619668/

¹⁵⁷ New China TV, “ชาวอุยกูร์ที่ถูกส่งกลับ ‘อยู่ในสภาพดี’”, 21 กรกฎาคม 2558, www.youtube.com/watch?v=IVrmWMKDr9I

¹⁵⁸ “偷渡者控訴‘遷徙聖戰’从泰国被遣返的偷渡者血泪控訴‘迁徙圣战’骗局”, *天山网*, 4 สิงหาคม 2558, http://news.ts.cn/content/2015-08/04/content_11712315.htm; และโปรดดู “中国证实被遣返维族人曾在登机时反抗”, *FT Chinese*, 6 สิงหาคม 2558, <http://www.ftchinese.com/story/001063357>

¹⁵⁹ กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ, รายงานประเทศว่าด้วยการก่อการร้ายปี 2558 “จีน (ฮ่องกงและมาเก๊า)”, มิถุนายน 2559, www.state.gov/documents/organization/258249.pdf, น. 65; “ชาวอุยกูร์ที่ถูกส่งกลับ ถูกบังคับให้ต้องถ่ายหนังเกี่ยวกับการหลบหนีจากประเทศจีนมายังประเทศไทย”, *Radio Free Asia*, 21 ตุลาคม 2558, <http://www.rfa.org/english/news/uyghur/repatriated-uyghurs-forced-to-make-film-about-fleeing-china-for-thailand-10212015165429.html>

¹⁶⁰ ทางการไทยไม่ได้เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ เกี่ยวกับจำนวนและที่อยู่ของผู้ถูกควบคุมตัวชาวอุยกูร์ที่เหลืออยู่ โดยมีรายงานว่าพวกเขาถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าวที่กรุงเทพฯ ระนอง สะเดา และสถานที่อื่น ๆ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัยและชุมชนชาวอุยกูร์, การสัมภาษณ์ครั้งที่ 7, 47, 48 และ 77, กรุงเทพฯ และ Skype, เมษายน – กรกฎาคม 2560 และ โปรดดู สมัชชาชาวอุยกูร์โลก, “Seeking a Place to Breathe Freely”, Appendix A, น. 15 (คาดว่ายังคงมีชาวอุยกูร์ 60 คนที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในสถานกักกันคนต่างด้าวในประเทศไทย)

¹⁶¹ สมัชชาชาวอุยกูร์โลก, “การอดอาหารประท้วงของชาวอุยกูร์ที่กรุงเทพฯ ลุกลามยิ่งขึ้น”, 3 มิถุนายน 2559, www.uyghurcongress.org/en/?p=28667

โลกรายงานว่า ได้รับจดหมายที่ส่งออกมาจากผู้ประท้วงอดอาหารในสถานกักกันคนต่างด้าว ซึ่งมีข้อความบางส่วนว่า

เราไม่มีทางเลือกอื่น เราต้องอดอาหารประท้วง เพราะเราไม่ต้องการติดอยู่ในนี้อีกหลายปี ทั้ง ๆ ที่เราเป็นผู้บริสุทธิ์ และไม่รู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับเรา เราเชื่อว่า ถ้าต้องตายก็ยังดีกว่าจะถูกส่งกลับไปรับการทรมานและถูกคุมขังในจีน เพราะเรารู้ว่าพวกเขาปฏิบัติอย่างไรกับเพื่อนร่วมชาติของเรา ที่เคยถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนจากประเทศไทยมาแล้ว ... เราขอเรียกร้องอย่างเร่งด่วนให้ประชาคมระหว่างประเทศอย่างหนึ่งดูดาวยกับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมของประเทศไทยต่อผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์ และกระตุ้นทางการไทยให้ช่วยคุ้มครองพวกเราจากการปราบปรามของประเทจีนอย่างสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ¹⁶²

ทางการไทยได้จำกัดอย่างเข้มงวดไม่ให้มีการเข้าถึงตัวชาวอุยกูร์ที่ถูกควบคุมตัว¹⁶³ อย่างไรก็ตาม แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้รับรายงาน ซึ่งแม้ไม่อาจยืนยันความจริงได้ว่า เจ้าหน้าที่จากจีนได้เข้าไปเยี่ยมผู้ถูกควบคุมตัวเหล่านี้ และว่าจะมีการส่งตัวกลับไปยังจีนในอนาคต¹⁶⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังคงกังวลอย่างยิ่งเกี่ยวกับชาวอุยกูร์ที่ยังถูกควบคุมตัวอยู่ในไทย ซึ่งอาจถูกบังคับส่งกลับไปยังจีน และเป็นการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ และพันธกรณีของไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศ

การส่งกลับไปยัง: เจียงยี่เฟยและตงกวงปิง

เจียงยี่เฟยและตงกวงปิงเป็นนักกิจกรรมทางการเมืองจากประเทศจีน ทั้งสองคนได้รับสถานะผู้ลี้ภัยในประเทศไทย ก่อนจะถูกบังคับส่งกลับไปยังจีนเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2558 ในขณะที่เขียนรายงานนี้ พวกเขายังคงถูกควบคุมตัวและถูกดำเนินคดีอาญา

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ทางการจีนมีการจำกัดอย่างรุนแรงต่อสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออกและการชุมนุม นักกิจกรรม ผู้สื่อข่าว และบุคคลอื่น ๆ ได้ถูกจับกุม คุมขัง และดำเนินคดีฐานวิพากษ์วิจารณ์หรือล้อเลียนเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการจัดหรือเข้าร่วมการประท้วง และการจัดการชุมนุมเพื่อรำลึกโอกาสในการปราบปรามประชาชนของรัฐบาล รวมทั้งความคิดอื่น ๆ¹⁶⁵ หลายคนเคยถูกกระทำการทรมานหรือถูกปฏิบัติอย่างโหดร้ายระหว่างถูกควบคุมตัวโดยทางการจีน¹⁶⁶ ความเสี่ยงที่จะถูกจับกุม ดำเนินคดี และละเมิดสิทธิที่

¹⁶² สมัชชาชาวอุยกูร์โลก, “ชาวอุยกูร์ที่ถูกควบคุมตัวโดยไม่มีข้อหา เริ่มอดอาหารประท้วงที่ศูนย์ควบคุมตัวผู้เข้าเมืองของทางการไทย” 31

พฤษภาคม 2559, www.uyghurcongress.org/en/?p=28609

¹⁶³ สัมภาษณ์บุคคลซึ่งพยายามติดต่อกับชาวอุยกูร์ที่ถูกควบคุมตัวในสถานกักกันคนต่างด้าว, การสัมภาษณ์เลขที่ 47 และ 48, กรุงเทพฯ, มิถุนายน 2560

¹⁶⁴ สัมภาษณ์ตัวแทนสมัชชาชาวอุยกูร์โลก, Skype, 23 มิถุนายน 2560; ประชุมกับสมัชชาชาวอุยกูร์โลก กรุงวอชิงตันดีซี, 11 สิงหาคม 2560

¹⁶⁵ โปรดดูแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, รายงานประจำปี 2559/2560: ประเทศจีน น. 120-121; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, จีน: แม้จะมีการปฏิรูปกฎหมาย การละเมิดสิทธิมนุษยชนยังเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง รายงานที่จัดส่งตามกระบวนการ Universal Periodic Review, 1 มีนาคม 2556 (Index: ASA 17/013/2013)

¹⁶⁶ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, จีน: รายงานที่จัดส่งคณะกรรมการต่อต้านการทรมานแห่งสหประชาชาติ การประชุมสมัยที่ 56 28 ตุลาคม 2558 (Index: ASA 17/2725/2015); แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, จุดสิ้นสุดที่ยังมองไม่เห็น: การกระทำการทรมานและการบังคับสารภาพในจีน No End in Sight.: Torture and Forced Confessions in China, 11 พฤศจิกายน 2558 (Index: ASA 17/2730/2015)

คลิกที่ทะเล สอภกทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

จะมีความมั่นคงปลอดภัย เป็นเหตุผลักดันให้หลายคนหลบหนีจากประเทศจีน และไปหาที่ลี้ภัยที่ประเทศอื่น ๆ¹⁶⁷ คนที่ถูกบังคับส่งกลับ ไปจีน มักถูกคุมขังและดำเนินคดี และมีความเสี่ยงอย่างมากที่จะถูกกระทำทรมานหรือถูกปฏิบัติอย่างโหดร้าย¹⁶⁸

ภายหลังเหตุแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ที่มณฑลเสฉวนของจีนในปี 2551 เจียงอี้เฟยซึ่งมาจากมณฑลเสฉวน ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนต่างประเทศ วิทยุวิทยุการเตรียมพร้อม และการรับมือของรัฐบาลจีนต่อวิกฤตครั้งนี้¹⁶⁹ ในเวลาต่อมา เขายังได้พยายามเข้าร่วมกิจกรรม “ส่งต่อคบเพลิงสิทธิมนุษยชน” ก่อนจะถึงการแข่งกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อนที่กรุงปักกิ่ง¹⁷⁰ ภายหลังกิจกรรมดังกล่าว เจียงอี้เฟยถูกควบคุมตัวเป็นเวลานาน ๆ และมีรายงานว่า ได้ถูกกระทำทรมานโดยทางการจีน¹⁷¹ ต่อมาในปี 2551 หลังจากรายงานว่าอาจจะถูกจับกุมอีกครั้ง เจียงอี้เฟย จึงหนีมาประเทศไทย และอาศัยอยู่ต่อเนื่องมาจนถึงปี 2558¹⁷² เจียงอี้เฟยยังคงทำกิจกรรมต่อไปในประเทศไทย ทั้งการทำเว็บไซต์ การวาดการ์ตูนล้อเลียนเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจีน การเข้าร่วมชุมนุมประท้วงหน้าสถานเอกอัครราชทูตจีนที่กรุงเทพฯ¹⁷³ เขาได้ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR และได้รับสถานะผู้ลี้ภัยในเดือนเมษายน 2558¹⁷⁴ แม้ว่าเขาเดินทางเข้าประเทศไทยอย่างถูกกฎหมาย แต่เขาก็หมดอายุลง และเขาไม่ได้มีสถานภาพตามกฎหมายอีกต่อไปหลังจากนั้น¹⁷⁵

จากข้อมูลของกรรยาของเจียงอี้เฟยซึ่งเป็นบุคคลสัญชาติจีน ที่เขาแต่งงานด้วยระหว่างอยู่ในประเทศไทย ในช่วงไม่กี่เดือนก่อนจะถูกจับกุมในประเทศไทย เจียงอี้เฟยได้รับโทรศัพท์ข่มขู่จากบุคคลลี้กลับ โดยผู้พูดเป็นคนจีน และได้ตกเป็นเป้าโจมตีในการแสดงความคิดเห็นบนโลกออนไลน์¹⁷⁶ ช่วงต้นเดือนตุลาคม เขาได้โทรมาแจ้งเจียงอี้เฟยว่า ดำรงได้ไปที่บ้านของครอบครัวเขาในจีน และบอกให้ญาติแจ้งต่อเขาให้ยุติการ

¹⁶⁷ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยชาวจีนและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์ครั้งที่ 1, 2, 3, 4, 11, 14, 54 และ 66, สัมภาษณ์ในหลายสถานที่, พฤศจิกายน 2559 – กรกฎาคม 2560; สัมภาษณ์ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน

¹⁶⁸ โปรดดูด้านล่าง, “แขนที่ยาวของจีน: ภัยคุกคามระดับภูมิภาคต่อผู้ลี้ภัย” “The Long Arm of China: Regional Threats to Refugees”, น. 47

¹⁶⁹ สัมภาษณ์รัฐพลโท กรรยาของเจียงอี้เฟย, ไม่เปิดเผยสถานที่, 12 เมษายน 2560; และโปรดดู Front Line Defenders, “ความเป็นมาของกรณี: เจียงอี้เฟย”, www.frontlinedefenders.org/en/case/case-history-jiang-yefei#case-update-id-177. และ โปรดดูแอนเนลีสดี อินเตอร์เนชันแนล, การปฏิเสธความยุติธรรม: การคุกคามต่อผู้รอดชีวิตจากแผ่นดินไหวที่เสฉวนและนักกิจกรรม *Justice Denied: Harassment of Sichuan Earthquake Survivors and Activists*, 1 พฤษภาคม 2552 (Index: ASA 17/018/2009)

¹⁷⁰ สัมภาษณ์รัฐพลโท; และ โปรดดู Anneliese McAuliffe, “จีนถูกกล่าวหาว่า ‘หลอก’ ให้ฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองต้องถูกส่งตัวกลับ”, *Al Jazeera*, 29 กันยายน 2558, www.aljazeera.com/news/2015/11/china-accused-tricking-dissidents-deportation-151129110204520.html

¹⁷¹ อ้างแล้ว

¹⁷² สัมภาษณ์รัฐพลโท

¹⁷³ โปรดดู Committee to Protect Journalists, *สาม โนประชากรเรือนจำปี 2559 2016 Prison Census*, cpj.org/imprisoned/2016.php; Cartoonist Rights Network International, “เจียงอี้เฟย นักเขียนการ์ตูนฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล ‘ถูกส่งกลับ’ ไปจีน”, ไม่ทราบวันที่ cartoonistsrights.org/dissident-cartoonist-jiang-yefei-repatriated-to-china/

¹⁷⁴ สัมภาษณ์รัฐพลโท; UNHCR, *ใบแถลงข่าวเกี่ยวกับประเทศจีน ไทย เวียดนาม และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี* เจนีวา, 20 พฤศจิกายน 2558, www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=16784&LangID=E

¹⁷⁵ สัมภาษณ์รัฐพลโท

¹⁷⁶ อ้างแล้ว

ลี้ภัยทะเล คอกลี้ภัย

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

เคลื่อนไหวกทางการเมือง จากข้อมูลของภรรยาของเจียงยีเฟย เขาปฏิเสธที่จะยุติการเคลื่อนไหว “เขาคิดว่าในเมื่อเขาเป็นผู้ลี้ภัยแล้ว รัฐบาลจีนคงทำอะไรกับเขาไม่ได้ แต่เขาคิดผิดแล้ว” เธอให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล¹⁷⁷

ตงกวงปิง เคยเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ เขาถูกปลดออกจากราชการ หลังเผยแพร่บทความวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลจีน และการรำลึกโอกาสครบรอบ 10 ปีการปราบปรามที่จัตุรัสเทียนอันเหมินเมื่อปี 2532¹⁷⁸ เขาถูกจับกุมในปี 2543 และปีต่อมาถูกตัดสินว่ามีความผิดฐาน “ยุยงให้เกิดการ โคนล้มอำนาจรัฐ” และต้องโทษจำคุกเป็นเวลาสามปี¹⁷⁹ หลังได้รับการปล่อยตัวออกมาเมื่อปี 2547 ตงกวงปิงยังคงทำกิจกรรมทางการเมืองต่อไป เขาถูกควบคุมตัวอีกครั้งระหว่างเดือนพฤษภาคม 2557 ถึงกุมภาพันธ์ 2558 เนื่องจากเข้าร่วมกิจกรรมรำลึกการปราบปรามที่เทียนอันเหมิน ด้วยความกลัวว่าจะถูกจับกุมอีกเนื่องจากการเคลื่อนไหวทางการเมือง ตงกวงปิงจึงหลบหนีมาประเทศไทยในเดือนกันยายน 2558 โดยเดินทางเข้าประเทศผ่านด่านพรมแดนทางบกโดยไม่มีวีซ่า ภรรยาและลูกสาวของเขาได้ขอวีซ่าอย่างถูกต้องและบินมาที่ประเทศไทยในเดือนเดียวกัน ต่อมาทั้งครอบครัวได้ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR¹⁸⁰ ระหว่างอยู่ในประเทศไทย ตงกวงปิงได้กลายมาเป็นที่คุ้นเคยกับชุมชนชาวจีนซึ่งลี้ภัยอยู่ที่นั่น รวมทั้งเจียงยีเฟย

ในตอนเที่ยงของวันที่ 28 ตุลาคม 2558 เจ้าหน้าที่ไทยจับกุมชายทั้งสองคนใกล้กับบ้านพักของเจียงยีเฟย และตั้งข้อหาว่าเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย จากนั้นนำตัวทั้งสองคนไปควบคุมตัวในสถานที่แห่งหนึ่งนอกกรุงเทพฯ¹⁸¹ ภรรยาของทั้งสองคนซึ่งอ้างถึงข้อมูลจากการสนทนากับสามีตน และเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า เจ้าหน้าที่ของจีนได้ไปเยี่ยมสามีของตนในสถานที่ดังกล่าว¹⁸² พวกเขาบอกว่า เจ้าหน้าที่จีนได้จ่ายเงิน ซึ่งคาดว่าเป็นค่าปรับจากการละเมิดพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง ทำให้สามารถส่งตัวพวกเขาไปอยู่ที่สถานกักกันคนต่างด้าว สวนพลูที่ใจกลางกรุงเทพฯ ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร

เจ้าหน้าที่จาก UNHCR และสถานเอกอัครราชทูตแคนาดาได้เข้าเยี่ยมชายทั้งสองคนระหว่างถูกควบคุมตัว และได้เร่งกระบวนการระงับสถานะของผู้ลี้ภัยของครอบครัวตงกวงปิง และยังได้อนุมัติการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามให้กับทั้งสองครอบครัว โดยจะส่งตัวไปอยู่แคนาดา¹⁸³ ภรรยาของตงกวงปิงให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้

¹⁷⁷ อ้างแล้ว

¹⁷⁸ สัมภาษณ์ จูซูหลิง ภรรยาของ ตงกวงปิง, ไม่เปิดเผยสถานที่, 13 เมษายน 2560; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “Risk of Unfair Trial for Forcibly Returned Activist”, ปฏิบัติการด่วน, 30 มีนาคม 2560 (Index: ASA 17/5992/2017)

¹⁷⁹ อ้างแล้ว

¹⁸⁰ สัมภาษณ์ จูซูหลิง

¹⁸¹ สัมภาษณ์ จูซูหลิงและกู่ซูหัว

¹⁸² อ้างแล้ว

¹⁸³ สัมภาษณ์ กู่ซูหัว ทั้ง UNHCR และสถานเอกอัครราชทูตแคนาดาปฏิเสธที่จะให้ความเห็นในรายละเอียดกรณีนี้ แต่ภายหลังชายทั้งสองคนถูกบังคับส่งกลับไปยัง UNHCR ขึ้นชั้นว่า พวกเขาได้รับสถานะผู้ลี้ภัยก่อนหน้านี้แล้ว UNHCR, ใบแถลงข่าวเกี่ยวกับประเทศจีน ไทย เวียดนาม และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี

อินเทอร์เน็ตชั้นแนลเกี่ยวกับตอนที่เธอได้เจอกับสามี หลังจากทั้งคู่ได้รับอนุมัติการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามแล้ว

เขาอุฝอนคลายนะ เขาบอกว่า “เราค่อยคุยกันทีหลังก็ได้เมื่อกลับไปถึงบ้านแล้ว” ทั้ง (สามีดิฉัน) และ (เจียงยี่เฟย) ต่างอุฝอนคลายมาก พวกเขาพูดคุยกัน เล่าเรื่องตลกอย่างสนุกสนาน พวกเขาคิดว่าจะได้ ออกมาอยู่ (กับเรา) เร็ว ๆ นี้ พวกเขาได้ลงนามในข้อตกลงกับรัฐบาลแคนาดาแล้วด้วย พวกเขาคิดว่า พวกเขาปลอดภัยแล้ว...ตอนที่ดิฉันถามถึงเรื่องอื่น เขาบอกว่า “ไม่ต้องกังวลเรื่องนั้นหรอก เดี่ยวพอกลับ บ้านเราค่อยคุยกันก็ได้”¹⁸⁴

ในวันที่ 14 พฤศจิกายน ภรรยาของเจียงยี่เฟยได้รับโทรศัพท์จากผู้หญิง ซึ่งได้พูดคุยกับผู้ถูกควบคุมตัว อีกคนหนึ่ง ที่สถานกักกันคนต่างด้าวสวนพลู¹⁸⁵ หญิงคนดังกล่าวให้ข้อมูลว่า ทั้งเจียงยี่เฟยและตงกวงปิงได้ถูกนำ ตัวออกจากห้องขังตั้งแต่ช่วงค่ำวันที่ 12 พฤศจิกายนและยังไม่กลับมาเลย¹⁸⁶ จากข้อมูลของภรรยาทั้งสองคน UNHCR ได้ยืนยันในเวลาต่อมาเกี่ยวกับพวกเขาว่า สามีของพวกเขาได้ถูกส่งตัวกลับไปประเทศจีนแล้ว¹⁸⁷ ส่วน ภรรยาทั้งสองคนและลูกสาวของตงกวงปิงได้ขึ้นเครื่องบินไปแคนาดาเพื่อตั้งถิ่นฐานใหม่เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน¹⁸⁸

UNHCR นักการทูตและหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนประณาม กรณีที่ทางการไทยส่งตัวเจียงยี่เฟยและ ตงกวงปิงกลับไปจีนโดยทันที¹⁸⁹ เจ้าหน้าที่ไทยยอมรับว่า ได้ส่งตัวชายทั้งสองคนกลับไปจีน ตามคำร้องขอจาก ทางการจีน แต่ปฏิเสธว่าไม่ทราบมาก่อนว่าบุคคลทั้งสองเป็นผู้ลี้ภัย และได้รับอนุมัติการตั้งถิ่นฐานใหม่ใน แคนาดาแล้ว มีรายงานข่าวว่า นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชาให้สัมภาษณ์กับสื่อต่างประเทศว่า

พวกเขาละเมิดกฎหมายคนเข้าเมือง หลังจากตรวจสอบแล้ว เราพบว่ามีหมายจับมาจากประเทศต้นทางพวกเขาขอให้เราส่งตัวทั้งสองคนกลับ เราจึงต้องส่งตัวกลับตามขั้นตอน...เราไม่รู้อะไรเลยว่า มีการ คຸ້ມครองจาก UNHCR¹⁹⁰

ตรงข้ามกับข้ออ้างเหล่านี้ OHCHR ยืนยันกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ได้พยายามแจ้งข้อมูลให้ ทางการไทยทราบแล้วเกี่ยวกับกรณีนี้ก่อนการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร¹⁹¹ รอยเตอร์ยังรายงานวาทาง

¹⁸⁴ สัมภาษณ์ผู้ทูลหัว

¹⁸⁵ สัมภาษณ์ผู้ทูลหัว

¹⁸⁶ อ้างแล้ว

¹⁸⁷ สัมภาษณ์ผู้ทูลหัวและผู้ทูลหัว

¹⁸⁸ อ้างแล้ว

¹⁸⁹ โปรดดูอย่างเช่น UNHCR, ใบแถลงข่าวเกี่ยวกับประเทศจีน ไทย เวียดนาม และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนเกาหลี; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ประเทศไทย/จีน: การอ้างกันอย่างน่าอับอายระหว่างจีนกับไทย โดยพุ่งเป้าโจมตีเสรีภาพในการแสดงออกและการเพิกเฉยต่อ สิทธิของผู้ลี้ภัย ต้องยุติลง”, 20 พฤศจิกายน 2558 (Index: ASA 39/2914/2015); “แคนาดาคิดหวั่งอย่างขึงต่อการปฏิบัติของไทยกับผู้ลี้ภัยชาว จีน”, *Reuters*, 2 ธันวาคม 2558, www.reuters.com/article/us-china-thailand-refugee-canada-idUSKBN0TL2N420151203

¹⁹⁰ “นายกฯ ไทยระบุว่ ผู้ลี้ภัยสองคนถูกส่งกลับไปตามคำร้องขอจากจีน”, *Reuters*, 24 พฤศจิกายน 2558, uk.reuters.com/article/uk-china-thailand-refugee-idUKKBN0TD0T620151124

¹⁹¹ อีเมลจาก OHCHR ถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2560

UNHCR ได้ส่งข้อมูลให้ ก่อนการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร โดยทำเป็นจดหมายแจ้งให้ทางการไทยทราบถึงสถานะผู้ลี้ภัยของชายทั้งสองคน ซึ่งได้รับอนุมัติให้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ที่ประเทศแคนาดาแล้ว¹⁹²

ในวันที่ 26 พฤศจิกายน เจียงยีเฟยและตงกวงปิงได้ปรากฏตัวทางช่อง CCTV ของรัฐ และ “สารภาพ” ในความผิดฐานค้ำมนุษย์¹⁹³ เจียงยีเฟยกล่าวว่า “ผมรู้ว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมายในการทำเช่นนั้น และผมสำนึกผิดแล้วจากนี้ไป ผมจะพยายามควบคุมพฤติกรรมของตนเอง และจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการกระทำเช่นนี้อีกต่อไป”¹⁹⁴ ภรรยาของเจียงยีเฟยให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า เธอเชื่อว่าสามีได้ถูกกระทำทารุณ และบอกเกี่ยวกับการปรากฏตัวของสามีว่า

(สามีของดิฉัน) ดูอ่อนแอมาก เขาแทบจะพูดไม่ได้ ตาของเขาเสียไปข้างหนึ่ง...เขายังคงสวมเสื้อยืดและกางเกงขาสั้นตัวเดียวกับที่ใส่ตอนที่ถูกนำตัว (ออกจากประเทศไทย) ตอนนั้นเป็นช่วงฤดูหนาวแล้ว แต่เขายังคงใส่เสื้อฤดูร้อนอยู่เลย¹⁹⁵

ญาติที่ไปเยี่ยมเจียงยีเฟยระหว่างถูกควบคุมตัว ได้พูดคุยกับเขาทางโทรศัพท์และบอกว่า เขามีบาดแผลฟกช้ำอย่างรุนแรง และได้รับบาดเจ็บที่ตาอย่างชัดเจน เขาจำเป็นต้องได้รับการผ่าตัดหลายครั้ง¹⁹⁶

นับแต่ช่วงที่มีการสารภาพออกอากาศทางโทรทัศน์ เจียงยีเฟยและตงกวงปิงถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันเทศบาลลงจิง เลขที่ 2¹⁹⁷ ชายทั้งสองคนถูกดำเนินคดีในข้อหา “โค่นล้มอำนาจรัฐ” และข้อหา “เกี่ยวกับการเดินทางข้ามพรมแดนจีนอย่างผิดกฎหมาย”¹⁹⁸ ทนายความสิทธิมนุษยชนที่ครอบครัวแต่งตั้งให้ว่าความให้กับตง

¹⁹² Aubrey Belford และ Amy Sawitta Lefevre, “รัฐบาลไทยรู้อยู่แล้วว่าผู้ถูกส่งกลับชาวจีน เป็นผู้ลี้ภัยที่รอการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามในแคนาดา ตามเอกสารของสหประชาชาติ”, *Reuters*, 30 พฤศจิกายน 2558, www.reuters.com/article/us-china-thailand-refugee-idUSKBN0TJ1E620151130#dfAOyczcY5Vc6xy.97 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่สามารถขอสำเนาจดหมายที่ส่งถึงทางการไทยได้ แต่ได้พูดคุยกับบุคคลท่านหนึ่ง และได้พูดคุยกับบุคคลอีกท่านหนึ่งซึ่งสามารถยืนยันว่ามีจดหมายนี้อยู่จริง การสัมภาษณ์ เลขที่ 55, กรุงเทพฯ, 5 กรกฎาคม 2560; อีเมลถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2560

¹⁹³ CCTV, 泰警方方向中方移交两名犯罪嫌疑人, <https://v.qq.com/x/page/o0019tytd1e.html>; Anneliese McAuliffe, “ผู้ลี้ภัยที่สหประชาชาติรับรองเดินทางกลับไปจีน ‘รับสารภาพ’ ตามข้อกล่าวหา”, *Al Jazeera*, 6 ธันวาคม 2560, www.aljazeera.com/news/2015/12/refugee-returned-china-confess-charges-151206084753618.html

¹⁹⁴ อ้างแล้ว

¹⁹⁵ สัมภาษณ์ จู หลิง

¹⁹⁶ สัมภาษณ์ จู หลิง; “นักเขียนการ์ตูนที่ถูกส่งกลับ ‘ถูกปฏิบัติมิชอบ’ ระหว่างอยู่ในการควบคุมของตำรวจ ทรราชกล่าว”, *Radio Free Asia*, 24 พฤษภาคม 2560, www.rfa.org/english/news/china/cartoonist-05242017102621.html

¹⁹⁷ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “นักกิจกรรมที่ถูกส่งตัวกลับเสี่ยงจะได้รับการพิจารณาคดีที่ไม่เป็นธรรม”, ปฏิบัติการด่วน, 1 มิถุนายน 2559 (Index: ASA 17/4169/2016)

¹⁹⁸ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ความเสี่ยงของนักกิจกรรมที่ถูกบังคับส่งกลับ ที่จะได้รับการพิจารณาคดีที่ไม่เป็นธรรม”; “ผู้ลี้ภัยชาวจีนในประเทศไทยได้รับการประกันตัว, นักกิจกรรมที่ถูกส่งกลับ ถูกตั้งข้อหาต้องการโค่นอำนาจรัฐ”, *Radio Free Asia*, 15 มิถุนายน 2560, www.rfa.org/english/news/china/chinese-refugee-in-thailand-gets-bail-repatriated-activist-charged-with-subversion-06152016111943.html

กวางปิง ถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าถึงลูกความของเขาหลายครั้ง และทั้งสองครอบครัวได้ถูกกดดันให้ต้องยอมรับ
ทนายความที่รัฐบาลแต่งตั้งให้¹⁹⁹

ทนายความที่รัฐบาลแต่งตั้งให้เพื่อว่าความให้ต่งกวางปิง แจ้งกับครอบครัวว่าเขาจะต้องขึ้นศาลในเดือน
เมษายน 2560²⁰⁰ อย่างไรก็ดี ทางทนายได้ยกเลิกการพิจารณาโดยไม่แจ้งเหตุผล ทนายความที่รัฐบาลจัดให้สำหรับ
ต่งกวางปิงได้ประกาศเลิกทำหน้าที่เมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2560 โดยอ้างความยุ่งยากในการจัดการคดี²⁰¹ ส่วน
ทนายความที่ครอบครัวแต่งตั้งให้ต่งกวางปิง ได้เข้าเยี่ยมเขาที่สถานกักกันจริง เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2560 แต่
ได้รับแจ้งจากทางการว่า ต่งกวางปิงจะว่าความให้ตนเองในศาล และไม่ได้แต่งตั้งใครเป็นทนาย ทนายความก็ไม่ได้
รับอนุญาตให้เข้าพบต่งกวางปิง เพื่อสอบถามยืนยันเกี่ยวกับการตัดสินใจดังกล่าวแต่อย่างใด เนื่องจากทางการไม่
ยอมรับทนายความที่ครอบครัวแต่งตั้งให้ จนถึงปัจจุบัน ทนายความไม่มีสิทธิเข้าถึงสำนวนฟ้องและเอกสารอื่น ๆ
ที่เกี่ยวข้องกับคดี²⁰²

กว่า 20 เดือนหลังถูกบังคับส่งกลับไปจีน ครอบครัวของต่งกวางปิงยังไม่ได้รับแจ้งโดยตรงจากทางการ
เกี่ยวกับที่อยู่ของเขา รายละเอียดการจับกุม สำนวนฟ้องหรือข้อหาต่อเขา และในขณะที่เขียนรายงานนี้ ทางทนาย
ยังไม่ประกาศ เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาต่อชายทั้งสองคนต่อสาธารณะเลย

หลีกเลี่ยงการส่งกลับได้: เงินกู้ยืมและลูก

ในเดือนมีนาคม 2560 ทางกรมไทยได้จับกุมและควบคุมตัวเงินกู้ยืม ภรรยาของทนายความสิทธิ
มนุษยชนชาวจีนซึ่งถูกคุมขังที่จีน และลูกสาวของเธอทั้งสองคน แต่จากการแทรกแซงอย่างจริงจังของนักการทูต
อเมริกัน เป็นเหตุให้สามารถชดเชยการส่งกลับเงินกู้ยืมได้ ปัจจุบันเงินกู้ยืมและลูกได้ไปพำนักอาศัยใน
สหรัฐฯ แล้ว

ในวันที่ 9 กรกฎาคม 2558 รัฐบาลจีนเริ่มการปราบปรามอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนต่อทนายความและนัก
กิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชน²⁰³ นับแต่นั้นมา ได้มีทนายความและนักกิจกรรมเกือบ 250 คนถูกควบคุมตัวหรือถูก
สอบปากคำโดยทางการจีน²⁰⁴ ในขณะที่เขียนรายงานนี้ บุคคลเจ็ดคนถูกตัดสินว่ามีความผิดฐาน “โค่นล้มอำนาจ

¹⁹⁹ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยและทนาย; และ โปรดดู “จีนจะพิจารณาคดีต่อผู้ลี้ภัยทางการเมืองที่ถูกบังคับส่งกลับจากประเทศไทย ในข้อหาโค่นล้ม
อำนาจรัฐ”, Radio Free Asia, 20 เมษายน 2560, www.rfa.org/english/news/china/refugee-04202017120108.html

²⁰⁰ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัย; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ความเสี่ยงของนักกิจกรรมที่ถูกบังคับส่งกลับ ที่จะได้รับการพิจารณาที่ไม่เป็นธรรม”

²⁰¹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ข้อมูลเพิ่มเติม: นักกิจกรรมที่ถูกส่งกลับถูกควบคุมตัวโดยไม่ให้ติดต่อกับโลกภายนอก: ต่ง กวางปิง”, 8
สิงหาคม 2560 (Index: ASA 17/6889/2017)

²⁰² อ้างแล้ว

²⁰³ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “จีน: ทนายความสิทธิมนุษยชนหลายสิบคนตกเป็นเป้าหมายการกวาดล้างทั่วประเทศ”, 11 กรกฎาคม 2558,
www.amnesty.org/en/latest/news/2015/07/china-lawyers-targeted/

²⁰⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “จีน: ทนายความและนักกิจกรรมถูกควบคุมตัวและซักถามโดยตำรวจ ตั้งแต่วันที่ 9 กรกฎาคม 2558”, 2
ธันวาคม 2559 (Index: ASA 17/5262/2016)

ลิขสิทธิ์: สกอตต์ เทเลอร์

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

รัฐ” หรือ “ก่อการทะเลาะวิวาทและก่อปัญหา”²⁰⁵ ผู้ที่ถูกจับกุมหลายคนระหว่างการปราบปรามถูกควบคุมตัวโดยไม่ให้ติดต่อกับโลกภายนอก และหลายคนยังกล่าวหาว่าได้ถูกกระทำทารุณหรือถูกปฏิบัติอย่างโหดร้าย²⁰⁶ ข้อกล่าวหาเช่นนี้สะท้อนถึงแบบแผนที่เกิดขึ้นมายาวนานของการกระทำทารุณและการปฏิบัติที่โหดร้ายโดยทางการจีน ตามข้อมูลที่บ้านทักได้โดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล²⁰⁷

ชียางเป็นทนายความสิทธิมนุษยชนซึ่งถูกควบคุมตัวเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2558 ในช่วงแรกของการปราบปราม²⁰⁸ ในเดือนมกราคม 2560 มีการตีพิมพ์คำให้สัมภาษณ์ของชียาง อธิบายถึงการทารุณและการปฏิบัติที่โหดร้ายที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอโดยทางการจีน รวมทั้งการสอบปากคำเป็นเวลานาน การทรมาน และการบังคับให้หวิดน้ำและอดนอน²⁰⁹ ในบทสัมภาษณ์นั้น ชียางระบุว่าเขาถูกกระทำทารุณเพื่อบังคับให้ “รับสารภาพ” และให้ข้อมูลที่เป็นการกล่าวร้ายต่อนักปกป้องสิทธิมนุษยชนคนอื่น²¹⁰

ภายหลังการเผยแพร่คำให้การของชียาง ทางการจีนก็เริ่มคุกคามและกดดันเงินกู้ยืมจากรายของเขา ซึ่งเป็นอาจารย์ด้านวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม และยังได้แสดงความเห็นอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับการปฏิบัติมิชอบต่อเขา²¹¹ เธอให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า:

มีแรงกดดันอย่างมากทั้งจากภายในและระหว่างประเทศ เกาเป่า (ตำรวจหน่วยความมั่นคงของรัฐ) ต้องการให้ดิฉันเกลี้ยกล่อมให้ชียางรับสารภาพต่อความผิด เพื่อให้มีการรอลงโทษ แต่ดิฉันปฏิเสธ... เกาเป่าจึงข่มขู่ดิฉันว่า ดิฉันอาจตกงาน และครอบครัวอาจมีปัญหา ชีวิตของดิฉันอาจได้รับอันตรายก็ได้²¹²

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2560 เงินกู้ยืมและลูกสาวทั้งสองคน คนหนึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติอเมริกัน หลบหนีไปยังประเทศไทย เพื่อหาทางขึ้นทะเบียนกับ UNHCR และแสวงหาที่ลี้ภัย ทั้งครอบครัวเข้าสู่ประเทศไทยอย่างผิดกฎหมาย และไม่ได้ขอวีซ่ามาก่อน เงินกู้ยืมให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ในวันที่ 2 มีนาคม

²⁰⁵ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ทางการต้องยุติการปราบปรามที่โหดร้ายต่อทนายความสิทธิมนุษยชนและนักกิจกรรม”, 7 กรกฎาคม 2560, www.amnesty.org/en/latest/news/2017/07/china-end-ruthless-crackdown-human-rights-lawyers-activists/ นกัวิจัยของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยืนยันว่า ศาลยังตัดสินบุคคลว่ามีความผิดอีกหนึ่งคน หลังจากมีการตีพิมพ์เผยแพร่ถ้อยแถลงนี้

²⁰⁶ อังแล้ว; และโปรดดูแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “การกวาดล้างทนายความของจีน: สองปีผ่านไป แต่การทารุณกรรมยังดำรงอยู่”, 7 กรกฎาคม 2560, www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2017/07/china-lawyers-crackdown-two-years-torment-continues/

²⁰⁷ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, รายงานที่เสนอต่อคณะกรรมการต่อต้านการทารุณแห่งสหประชาชาติ: จีน; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, จุดสิ้นสุดที่ยังมองไม่เห็น *No End in Sight*

²⁰⁸ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “จีน: ทนายความและนักกิจกรรมถูกควบคุมตัวและซักถาม”

²⁰⁹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ทนายความสิทธิมนุษยชนถูกควบคุมตัวในสถานที่ที่ไม่เปิดเผย”, 12 เมษายน 2560 (Index: ASA 17/6056/2017); แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ทนายความที่ได้รับการประกันตัวยังคงถูกสอดแนมอย่างเข้มงวด”, ปฏิบัติการด่วน, 23 เดือน พฤษภาคม 2560 (Index: ASA 17/6307/2017)

²¹⁰ อังแล้ว

²¹¹ โปรดดู “จดหมายเปิดผนึกของนางเงินกู้ยืม อาจารย์แห่งวิทยาลัยวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมด้านสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยหนานหนิง และภรรยาของชียาง ทนายความสิทธิมนุษยชนที่ถูกควบคุมตัว และถูกดำเนินคดีในการกวาดล้างทนายความ 709 คน เรียกร้องให้มีการยกเลิกข้อกล่าวหาและให้มีการปล่อยตัวทนายชี ยางโดยทันที”, 19 กันยายน 2559

www.facebook.com/chrlcg/photos/a.1571958406350448.1073741828.1571955643017391/1772164646329822

²¹² สัมภาษณ์เงินกู้ยืม, 11 กรกฎาคม 2560; และ โปรดดู การสัมภาษณ์เลขที่ 2, 53 และ 54, เมษายน – มิถุนายน 2560

เจ้าหน้าที่ตำรวจไทยพร้อมกับผู้ชายที่พูดภาษาจีนได้ ซึ่งบอกว่าตัวเองเป็นล่าม ได้มาจับกุมตัวเธอและลูกสาวทั้งสองคน ระหว่างอยู่ที่บ้านเพื่อนที่พวกเขาพำนักอาศัยอยู่ด้วยตอนนั้น²¹³ เงินกู้ยืมสงสัยว่าชายที่พูดภาษาจีนคนนั้นทำงานให้กับสถานเอกอัครราชทูตจีน เธอให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า เธอได้ถ่ายภาพเอกสารประจำตัวของเธอและลูกสาวทั้งสองคน และดูเหมือนจะเป็นคนสั่งการให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต่อมาเขายังเป็นผู้จ่ายเงินให้กับศาล ซึ่งคาดว่าเป็นค่าปรับจากการละเมิดพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง เพื่อให้ทั้งครอบครัวถูกส่งตัวอย่างเป็นทางการไปที่สถานกักกันคนต่างด้าวสวนพลูที่กรุงเทพฯ เพื่อจะเริ่มกระบวนการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรไปประเทศจีน

ในวันต่อมา เจ้าหน้าที่จากสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ได้มาพบกับเงินกู้ยืมในสถานกักกันคนต่างด้าว²¹⁴ เงินกู้ยืมให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า เจ้าหน้าที่สหรัฐฯ ช่วยพาตัวเธอออกมาจากสถานกักกันคนต่างด้าว ระหว่างที่เจ้าหน้าที่ของจีนรออยู่ด้านนอกศูนย์ในวันนั้น

หลังออกมาจากสถานกักกันคนต่างด้าวแล้ว เจ้าหน้าที่สหรัฐฯ ได้พาเงินกู้ยืมและลูกสาวไปที่สนามบิน เงินกู้ยืมให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ทางกรไทยไม่ได้ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่จะให้บุคคลทั้งสามคนเดินทางผ่านช่องทางตรวจคนเข้าเมืองโดยใช้ “ช่องทางพิเศษ”²¹⁵ เธอบอกว่า เธอไม่สามารถให้รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์หลังจากนั้นได้ เพราะมีข้อตกลงกับรัฐบาลสหรัฐฯ แต่ยืนยันว่า เธอเดินทางไปถึงสหรัฐฯ ในวันที่ 17 มีนาคม เจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ที่กรุงเทพฯ และกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ ที่วอชิงตันดีซี ยอมรับว่ามีส่วนเกี่ยวข้องในกรณีนี้ แต่ปฏิเสธที่จะให้รายละเอียดใด ๆ เกี่ยวกับการแทรกแซงของพวกเขา โดยอ้างว่าเป็นประเด็นอ่อนไหวทางการทูต

บุคคลซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามในสหรัฐฯ ให้กับนางเงิน ยืนยันว่า “บทบาทที่ใช้อิทธิพลโดยตรง” ของทางการไทย ทำให้เงินกู้ยืมและลูกสาวอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงอันตราย²¹⁶ เขาเชื่อว่า “ความร่วมมือโดยตรง” ระหว่างเจ้าหน้าที่ของไทยและจีน โดยระบุว่า เจ้าหน้าที่ไทยได้ขัดขวางการเดินทางออกนอกประเทศของนางเงิน แม้เธอจะมีเอกสารถูกต้องในการเดินทางออกนอกประเทศไทย และการเดินทางเข้าสู่สหรัฐฯ²¹⁷

เงินกู้ยืมเชื่อว่า สถานการณ์อาจแย่กว่านี้มากก็ได้ ถ้าลูกสาวของเธอไม่ได้เป็นพลเมืองสัญชาติอเมริกัน “สัญชาติของเธอมิมีส่วนช่วยชีวิตเราไว้” เธอให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล²¹⁸

²¹³ อ้างแล้ว

²¹⁴ อ้างแล้ว

²¹⁵ สัมภาษณ์เงินกู้ยืม, 11 กรกฎาคม 2560

²¹⁶ การสัมภาษณ์เลขที่ 54, 3 กรกฎาคม 2560

²¹⁷ อ้างแล้ว

²¹⁸ ในวันที่ 8 พฤษภาคม 2560, ซิงหวงต้องขึ้นศาลในข้อหา “ยุยงให้โค่นล้มอำนาจรัฐ” และ “ขัดขืนอำนาจศาล” เขาได้รับการประกันตัวออกมา แม้ว่าศาลจะยังไม่มีการตัดสินในคดีนี้ เงินกู้ยืมให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า เธอเชื่อว่าเขายังคงถูกสอดแนมอยู่ตลอด และถูกกดดันอย่างรุนแรงจากทางการจีน สัมภาษณ์เงินกู้ยืม, 11 กรกฎาคม 2560 และโปรดดู แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล “ทนหาความที่ได้รับการประกันตัวออกมายังถูกสอดแนมอย่างเข้มงวด”

อิทธิพลจากอำนาจของจีน: ภัยคุกคามระดับภูมิภาคต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย

สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนที่รุนแรงในจีน ส่งผลให้พลเมืองสัญชาติจีนหลายพันคนหนีไปแสวงหาความคุ้มครองในฐานะผู้ลี้ภัยในต่างประเทศ ไทยซึ่งเป็นเป้าหมายการเดินทางของนักท่องเที่ยวจีนหลายล้านคนในแต่ละปี โดยนักท่องเที่ยวที่สามารถขอวีซ่าได้เมื่อมาถึง จึงมักเป็นเป้าหมายการเดินทางของบุคคลที่หลบหนีการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศจีน อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งที่ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวจีนเลือกจะอยู่ หรือเลือกเดินทางผ่านไปยังประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จีนเพิ่มความพยายามในการกดดันให้ส่งตัวบุคคลกลับประเทศฐานหลบหนีข้อหาอาญาในจีน ทั้งหมดเป็นการดำเนินการโดยผ่านการกดดันทางการทูต หรือไม่ก็การใช้อำนาจตามสนธิสัญญาส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน และปฏิบัติการลับของเจ้าหน้าที่จีน²¹⁹ ประเทศไทยได้ลงนามในสนธิสัญญาส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนแบบทวิภาคีกับจีนในปี 2536 นับเป็นประเทศแรกในโลกที่มีข้อตกลงกับจีนเช่นนี้²²⁰

หลายคนที่ถูกส่งกลับจากต่างประเทศ ถูกปฏิบัติแบบเดียวกับผู้ที่เป็เป้าหมายการกวาดล้างคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่องของจีน²²¹ อย่างไรก็ตาม นักกิจกรรมทางการเมือง ผู้สื่อข่าว และบุคคลอื่น ๆ ซึ่งลี้ภัยไปต่างประเทศ มักถูกจับกุมโดยผ่านปฏิบัติการใช้อำนาจนอกอาณาเขตของจีนด้วย²²² ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนตุลาคม 2558 มีรายงานข่าวว่า เปาเจวณ นุตรชาอายุ 15 ปีของหวังอยู่ ทนายความชาวจีน และตั้งจิ๋นและชิงจิงเซียน นักกิจกรรมชาวจีนสองคน ได้ถูกเจ้าหน้าที่จีนตามไปลักพาตัวในเมียนมาและส่งกลับมายังจีน²²³

การบังคับส่งกลับไปจีนไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะคดีการเมืองเท่านั้น ดังที่อธิบายในหัวข้อก่อนหน้านี้ ประเทศในเอเชียหลายประเทศได้บังคับส่งกลับผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวอุยกูร์ไปยังจีน ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา²²⁴ บุคคลที่หลบหนีจากการประหัตประหารด้านศาสนา โดยเฉพาะสมาชิกกลุ่มฟาหลุนกง ก็ตกเป็นเหยื่อของ

²¹⁹ โปรดดู Mercator Institute of China Studies (Merics), “China’s Global Law Enforcement Drive”, *Merics China Monitor*, 18 มกราคม 2560, www.merics.org/fileadmin/user_upload/downloads/China-Monitor/Merics_China-Monitor_36_Law-Enforcement.pdf

²²⁰ “เสียงจากจีน: การบังคับใช้กฎหมายระหว่างจีน-ไทย แสดงให้เห็นการทูตของประเทศเพื่อนบ้าน”, *Xinhua*, 23 กรกฎาคม 2558, news.xinhuanet.com/english/2015-07/23/c_134440932.htm; “聚焦中国打击外逃贪官行动”系列之一：中国和外国缔结的引渡条约一览表”, *People.cn*, world.people.com.cn/n/2014/1021/c1002-25874521.html

²²¹ Hannah Beech, “บุคคลที่ทางการจีนต้องการตัวมากที่สุดอาจหนีไปได้ แต่โอกาสที่จะหลบซ่อนตัวมีน้อยลง” *Time*, 8 มกราคม 2559, time.com/4172397/china-law-fugitives-extradition/

²²² โปรดดู Nicholas Bequelin, “เราไม่ควรเชื่อถือจีน ในแง่การบังคับส่งกลับพลเมืองของตน”, *The Guardian*, 8 ธันวาคม 2558, www.theguardian.com/world/2015/dec/08/china-forcible-return-citizens-amnesty

²²³ Front Line Defenders, “ข้อมูลพื้นฐาน: ชิงจิงเซียง”, 15 มีนาคม 2559, www.frontlinedefenders.org/en/case/case-history-xing-qingxian

²²⁴ โปรดดูด้านล่าง, “การส่งกลับไปจีน: 109 ผู้ลี้ภัยชาวอุยกูร์”, น. 33

การบังคับส่งกลับเช่นกัน²²⁵

จีนยังเป็นผู้ละเมิดในด้านการส่งกลับเช่นกัน โดยมีการส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวเกาหลีเหนือหลายพันคนให้กับเกาหลีเหนือ แม้จะมีเสียงเตือนอย่างหนักแน่นจากหน่วยงานสิทธิมนุษยชนและอื่น ๆ²²⁶

นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับขั้นตอนการแสวงหาที่ลี้ภัยในเอเชียให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ ต่างตอบแทนกันด้วยการส่งกลับพลเมืองของตน ซึ่งถือเป็นการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ เขาเสริมว่า “จีนเป็นผู้ละเมิดรายใหญ่ที่สุด”²²⁷

การส่งกลับไปตุรกี: มุฮัมหมัด ฟุรกาน เชกเม็น

มุฮัมหมัด ฟุรกาน เชกเม็นเป็นพลเมืองสัญชาติตุรกี และอาศัยอยู่ในเมียนมาเป็นเวลานาน ช่วงปลายเดือนพฤษภาคม 2560 ทางกรไทยได้ให้ความช่วยเหลือในการส่งตัวเชกเม็นเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปตุรกี แม้จะมีเสียงเตือนจากหน่วยงานสหประชาชาติว่า มีความเสี่ยงที่เขาจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากเขาถูกกล่าวหาว่าเกี่ยวข้องกับเฟตุลเลาะห์ กิวดเลน (Fethullah Gülen) ผู้นำศาสนาชาวตุรกีที่ลี้ภัยอยู่ต่างแดน

ในเดือนกรกฎาคม 2559 ความพยายามก่อรัฐประหารในตุรกีส่งผลให้ รัฐบาลเริ่มกวาดล้างฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยรัฐบาลของประธานาธิบดีเรซิป เทยิบ เออร์โดอัน (Recep Tayyip Erdoğan) เออร์โดอันและเจ้าหน้าที่ตุรกีอื่น ๆ ได้ประณามว่าเฟตุลเลาะห์ กิวดเลน ผู้นำทางศาสนาซึ่งอาศัยอยู่ในสหรัฐฯ อยู่เบื้องหลังความพยายามก่อรัฐประหาร และได้ทำการกวาดล้างโดยมีเป้าหมายเป็นสมาชิกของเขา กิวดเลนเป็นผู้นำขบวนการซึ่งดำเนินการสนับสนุน โครงการด้านการศึกษาทั่วโลก รวมทั้งกิจกรรมอื่น ๆ ในขณะที่รัฐบาลประกาศว่าขบวนการกิวดเลนเป็นกลุ่มก่อการร้าย และเรียกว่า องค์การก่อการร้ายเฟตุลเลาะห์ กิวดเลน (Fethullah Gülen Terrorist Organisation - FETÖ)

ภายหลังความพยายามก่อรัฐประหาร รัฐบาลตุรกีประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินสามเดือน และมีการต่อเวลาอีกสี่ครั้ง รวมทั้งมีการเลี่ยงการปฏิบัติตามพันธกรณีในหลายข้อของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) และอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (European Convention on Human Rights)²²⁸ มีการสังปลดข้าราชการกว่า 100,000 คน รวมทั้งครู เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ทหาร แพทย์ ผู้พิพากษา และอัยการ โดยกล่าวหาว่าเป็นภัย

²²⁵ โปรดดูอย่างเช่น “เกาหลีใต้ประท้วงการเนรเทศฟาลุงกวง”, *The Wall Street Journal*, 20 กันยายน 2554, blogs.wsj.com/chinarealtime/2011/09/20/south-korea-protests-over-falun-gong-deportations/; กระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐฯ, รายงานประเทศสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในรัสเซีย, มิถุนายน 2559, น. 65

²²⁶ Paul Handley, “หลักการไม่ส่งกลับที่ถูกคุกคาม: เสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ต่อจีน”, *South Carolina Journal of International Law and Business*, Vol. 13.1, 2559, น. 51-75; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล “จีน: เกาหลีเหนือเปิดคนเสี่ยงจะถูกบังคับส่งกลับ”, ปฏิบัติการด่วน, 6 กรกฎาคม 2560 (Index: ASA 17/6652/2017)

²²⁷ การสัมภาษณ์เลขที่ 65, Skype, 10 กรกฎาคม 2558

²²⁸ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ความเสื่อมถอยด้านสิทธิมนุษยชนของตุรกีต้องได้รับการแก้ไขโดยองค์การสหประชาชาติ”, ถ้อยแถลงเป็นลายลักษณ์อักษรในสมัยประชุมที่ 35 ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน (Index: IOR 40/6434/2017)

ลิขสิทธิ์: สกอกซ์ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

คุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติ²²⁹ มีการควบคุมตัวบุคคลอย่างน้อย 47,000 คนฐานมีส่วนเกี่ยวข้องกับทำ
รัฐประหารหรือขบวนการกบฏ²³⁰ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้เก็บข้อมูลการควบคุมตัวก่อนการพิจารณา
คดีที่ยาวนานของบุคคลเหล่านี้ ซึ่งถูกควบคุมตัวโดยไม่มีพยานหลักฐานที่ยืนยันว่าพวกเขากระทำความผิด²³¹ มี
รายงานอย่างกว้างขวางถึงการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย ภายหลังรัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดเพื่อจำกัด
สิทธิของผู้ถูกควบคุมตัว รวมทั้งการเข้าถึงทนายความและการร้องต่อศาลเนื่องจากถูกควบคุมตัวอย่างยาวนาน²³²

ทางการตุรกียังได้ปราบปรามผู้เห็นต่าง โดยมุ่งเน้นให้มีการส่งกลับฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองที่หนีไป
อยู่ต่างประเทศ รวมทั้งผู้ที่คาดว่าเป็นสมาชิกขบวนการกบฏซึ่งอาศัยอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นับแต่เดือน
ตุลาคม 2559 มีรายงานว่าชายห้าคนซึ่งมีส่วนเชื่อมโยงกับขบวนการกบฏได้ถูกบังคับส่งกลับจากมาเลเซียไป
ตุรกี รวมทั้งสามคนที่ถูกทางการมาเลเซียส่งกลับในฐานะผู้ร้ายข้ามแดนเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2560²³³

นับแต่ปี 2555 จนกระทั่งถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปยังตุรกี มุฮัมหมัด ฟุรกาน เชกเม็น อาศัยอยู่ใน
ย่างกุ้ง เมียนมา โดยทำงานเป็นผู้บริหารโรงเรียนนานาชาติ ซึ่งรัฐบาลตุรกีกล่าวหาว่ามีส่วนเชื่อมโยงกับขบวนการ
กบฏ²³⁴ ระหว่างอยู่ในย่างกุ้ง เชกเม็นอาศัยอยู่กับภรรยาซึ่งเป็นพลเมืองสัญชาติตุรกี และได้พบกันระหว่างอยู่ใน
เมียนมา และอยู่กับลูกสาวคนหนึ่ง ทั้งครอบครัวอาศัยอยู่โดยมีวีซ่าถูกต้อง และก่อนหน้านี้ไม่เคยมีปัญหากับ
ทางการเมียนมามาก่อน

ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2560 เจ้าหน้าที่ที่สนามบินนานาชาติย่างกุ้ง ชัดขวางไม่ให้เชกเม็น ภรรยาและ
ลูกสาวขึ้นเครื่องบินเพื่อเดินทางจากย่างกุ้งไปกรุงเทพฯ²³⁵ ต่อมา มีการควบคุมตัวเชกเม็นและครอบครัวที่
สนามบินเป็นเวลาประมาณ 24 ชั่วโมง ซึ่งในช่วงเวลานั้นพวกเขาถูกซักถามโดยเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูต
ตุรกี²³⁶ ในช่วงค่ำวันที่ 25 พฤษภาคม เชกเม็นถูกบังคับให้ขึ้นเครื่องของสายการบินเมียนมาอินเตอร์เนชั่นแนล

²²⁹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *ยังไม่ยุติ: ข้าราชการที่ถูกปราบปรามยังคงไม่มีอนาคต No End in Sight: Purged Public Sector Workers Denied a Future in Turkey*, 22 พฤษภาคม 2560 (Index: EUR 44/6272/2017)

²³⁰ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, แถลงการณ์เป็นลายลักษณ์อักษร คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน: ตุรกี

²³¹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ตุรกี: ต้องอนุญาตให้ผู้สังเกตการณ์อิสระสามารถเข้าถึงผู้ถูกควบคุมตัว เนื่องจากมีข้อกล่าวหาว่ามีการทรมาน”, 24 กรกฎาคม 2559, www.amnestyusa.org/press-releases/turkey-independent-monitors-must-be-allowed-to-access-detainees-amid-torture-allegations/

²³² แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ถ้อยแถลงอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษร คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน: ตุรกี; และ โปรตุเกส ฮิวแมนไรท์วอตช์, “การตีเช็คเปล่า: การระงับใช้กฎหมายป้องกันการทรมานในตุรกีหลังรัฐประหาร”, 24 ตุลาคม 2559, www.hrw.org/report/2016/10/24/blank-check/turkeys-post-coup-suspension-safeguards-against-torture

²³³ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ประกันความปลอดภัยของชายสามคนที่ถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน”, ปฏิบัติการด่วน, 15 พฤษภาคม 2560 (EUR 44/6256/2017)

²³⁴ สัมภาษณ์ Ayse Sökmen, Skype, 6 กรกฎาคม 2560; แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ชายชาวตุรกีถูกควบคุมตัวและเสี่ยงจะถูกส่งตัวเป็นผู้ร้ายข้ามแดน”, ปฏิบัติการด่วน, 26 พฤษภาคม 2560 (Index: ASA 39/6374/2017)

²³⁵ อ้างแล้ว

²³⁶ โปรตุเกส วีดิโอที่ถ่ายโดยเชกเม็น, อยู่ในการครอบครองของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

แอร์เวย์ไปกรุงเทพฯ ส่วนภรรยาและลูกสาวได้รับการปล่อยตัว²³⁷ ทางกรรมาธิการยืนยันในเวลาต่อมาว่า พวกเขาให้ความร่วมมือในการส่งตัวเช็กเม้นออกนอกราชอาณาจักร ตามคำร้องของจากรัฐบาลตุรกี²³⁸

ระหว่างอยู่ที่สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิที่กรุงเทพฯ เช็กเม้นถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองของไทย²³⁹ ทั้งภรรยาของเช็กเม้นและตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า พวกเขายังสามารถโทรศัพท์พูดคุยกับเช็กเม้นได้ตลอด ระหว่างถูกควบคุมตัวที่สนามบินสุวรรณภูมิ²⁴⁰ จากข้อมูลของพวกเขา ทางกรรมาธิการและตุรกีพยายามนำตัวเช็กเม้นเข้าไปในสายการบินเตอร์กิชแอร์เวย์ เพื่อไปยังกรุงอิสตันบูลในตอนค่ำของวันที่ 25 พฤษภาคม แต่ทางเจ้าหน้าที่สายการบินไม่ให้ขึ้นไป เขาจึงถูกควบคุมตัวในคืนนั้นที่ห้องกักกันของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่สนามบิน ร่วมกับพลเมืองต่างชาติคนอื่น เช็กเม้นให้ข้อมูลว่าเจ้าหน้าที่สหประชาชาติซึ่งอยู่ที่สนามบิน ได้เรียกร้องเจ้าหน้าที่ไทยและตุรกีไม่ให้ส่งตัวเช็กเม้นไปตุรกี²⁴¹

ในวันที่ 26 พฤษภาคม 2560 เช็กเม้นบันทึกคลิปวิดีโอสองชิ้น ซึ่งต่อมา มีการส่งไปยังนักการทูตและหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ รวมทั้งแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล²⁴² ในวิดีโอชิ้นแรก เขากล่าวว่า

ถ้าผมต้องไปตุรกี ผมจะถูกคุมขัง และมีความเป็นไปได้มากกว่า จะถูกซ้อมทรมานเช่นเดียวกับคนอื่น ๆ ที่ถูกรัฐบาลปัจจุบันซ้อมทรมาน ผมเป็นผู้บริสุทธิ์และไม่ได้กระทำความผิดใด ๆ...ผมไม่ต้องการเดินทางไปตุรกี ผมไม่ต้องการถูกคุมขัง ผมไม่ต้องการถูกทรมาน ผมไม่ได้กระทำความผิดใด ๆ ผมร้องขอความคุ้มครองระหว่างประเทศ และต้องการให้ประชาคมโลกตอบรับต่อข้อเรียกร้องที่บริสุทธิ์ของผม ขอขอบคุณมากสำหรับความช่วยเหลือของท่าน

ในวิดีโอชิ้นที่สองซึ่งดูเหมือนจะเป็นการถ่ายในขณะที่เจ้าหน้าที่ไทยและตุรกี พยายามบังคับให้เขาเข้าไปในเครื่องบิน เช็กเม้นซึ่งอยู่ในสภาพทรนทรายบอกว่า “ผมขอเรียกร้องต่อทุกคน ช่วยผมด้วย ผมอยู่ในบริเวณรอขึ้นเครื่องแล้ว พวกเขาพยายามผลักผมเข้าไป พวกเขาพยายามเอาตัวผมไปให้กับสถานเอกอัครราชทูตตุรกี โปรดช่วยผมด้วย คนทั้งโลก โปรดช่วยผมด้วย”²⁴³

ในคลิปเสียงชิ้นสุดท้าย เช็กเม้นเริ่มจากการพูดภาษาตุรกีกับชายอีกคนหนึ่งก่อนจะตะโกนเป็นภาษาอังกฤษ

²³⁷ สัมภาษณ์ อัยชะ เช็กเม้น, Skype, 6 กรกฎาคม 2560; Amy Sawitta Lefevre, Wa Lone และ Yimou Lee, “องค์การสหประชาชาติแสดงความกังวลอย่างยิ่งต่อการส่งกลับพลเมืองชาวตุรกีจากเมียนมาและไทย”, *Reuters*, 27 พฤษภาคม 2560, www.reuters.com/article/us-myanmar-turkey-politics-idUSKBN18N0GX

²³⁸ อ้างแล้ว

²³⁹ สัมภาษณ์ อัยชะ เช็กเม้น, Skype, 6 กรกฎาคม และ 13 กรกฎาคม 2560; สัมภาษณ์นักวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน, การสัมภาษณ์เลขที่ 57, Skype, 6 กรกฎาคม 2560; Sawitta Lefevre และคณะ, “องค์การสหประชาชาติแสดงความกังวลอย่างยิ่งต่อการส่งกลับพลเมืองชาวตุรกีจากเมียนมาและไทย”, *Reuters*

²⁴⁰ สัมภาษณ์ อัยชะ เช็กเม้น, Skype, 6 กรกฎาคม 2560; สัมภาษณ์นักวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน, การสัมภาษณ์เลขที่ 57, Skype, 6 กรกฎาคม 2560

²⁴¹ อ้างแล้ว

²⁴² วิดีโออยู่ในการครอบครองของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

²⁴³ วิดีโออยู่ในการครอบครองของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ลี้กัทะเล สอกลัทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ชายไม่ทราบชื่อ (ภาษาตุรกี): เนี่ย เราแต่ละคนก็มีหน้าที่ของตัวเอง คุณกำลังทำให้เกิดความยุ่งยากกับเรา เราก็เลยต้องใช้กำลังบังคับคุณ

เช็กเม็น (ภาษาตุรกี): แต่พวกคุณกำลังบังคับผม ผมจะจัดขึ้นอย่างที่สุดเพื่อไม่ต้องเข้าไปในเครื่องบิน ผมพยายามอธิบายกับคุณอย่างสุภาพแล้วนะ .

ชายไม่ทราบชื่อ (ภาษาตุรกี): แต่ยังไงเราก็ต้องเอาคุณขึ้นเครื่องให้ได้

...

เช็กเม็น (ภาษาตุรกี): รอเดี๋ยวสิ! ผมต้องซื้อตั๋วของตัวเอง ผมต้องซื้อตั๋วของตัวเอง ผมไม่ต้องการขึ้นเครื่องบินลำนี้ (เปลี่ยนไปพูดภาษาอังกฤษ) ผมต้องการซื้อตั๋วของตัวเอง เข้าใจมั๊ย?

ชายไม่ทราบชื่อ (ภาษาอังกฤษ): ไม่ต้อง ไม่ต้อง..

เช็กเม็น (ภาษาอังกฤษ): ผมต้องการซื้อตั๋วของตัวเอง

ชายไม่ทราบชื่อ (ภาษาตุรกี): ไม่ต้องแล้ว รอเดี๋ยวนะ

เช็กเม็น (ภาษาตุรกี): อย่าทำนะ! เฮ้ เฮ้! พวกคุณกำลังบังคับผม! พวกคุณกำลังลักพาตัวผม! ตอนนี้พวกคุณกำลังใส่กุญแจมือผม หยัดเดี๋ยวนี้นะ! อย่าทำเลย! (เปลี่ยนไปพูดอังกฤษและตะโกนร้อง) ได้โปรดอย่าทำเลย! ผมไปของของผมเองก็ได้ ผมจะซื้อตั๋วของตัวเอง อย่าทำแบบนี้เลย! ช่วยผมด้วย! (ฟังไม่ออก) นี่มันไม่ใช่ประชาธิปไตยเลย! นี่มันไม่ใช่ประชาธิปไตยเลย! นี่ไม่ใช่สิทธิมนุษยชนเลย! ช่วยผมด้วย! โปรดช่วยผมด้วย!²⁴⁴

เช็กเม็นเล่าให้ครอบครัวฟังในเวลาต่อมาว่า เขาถูกใส่กุญแจมือและมีการเอาผ้าเทปปิดปากเขาไว้ ก่อนจะใช้กำลังบังคับให้เขาเข้าไปในเครื่องบิน²⁴⁵ ในวันที่ 27 พฤษภาคม มีภาพถ่ายของเช็กเม็นระหว่างลงจากเครื่องบินที่อิสตันบูล เขาถูกใส่กุญแจมือและถูกควบคุมตัวโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจสากลของตุรกี²⁴⁶

หนึ่งวันหลังจากการบังคับส่งกลับเช็กเม็น OHCHR ได้ออกแถลงการณ์แสดง “ความกังวลอย่างยิ่ง” ต่อการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร โดยอ้างถึง “ความเสี่ยงอย่างยิ่งที่จะเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง รวมทั้งการทรมาน”²⁴⁷

OHCHR ยังระบุต่อไปว่า เจ้าหน้าที่สหประชาชาติได้แสดงข้อกังวลเหล่านี้กับทางการไทยก่อนจะมีการส่งตัวเช็กเม็นให้กับเจ้าหน้าที่ตุรกี โดยระบุว่า “เจ้าหน้าที่สหประชาชาติได้ติดต่อสื่อสารกับทางการไทยอย่าง

²⁴⁴ คลิปเสียงอยู่ในการครอบครองของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

²⁴⁵ สัมภาษณ์ อัยยะ เช็กเม็น, ไม่เปิดเผยสถานที่, 13 กรกฎาคม 2560

²⁴⁶ “FETÖ'nün 'Myanmar imami' Türkiye'ye getirildi” , *Anadolu Agency*, 27 พฤษภาคม 2560, aa.com.tr/tr/gunun-basliklari/fetonun-myanmar-imami-turkiye-ye-getirildi/827416

²⁴⁷ OHCHR, “หน่วยงานสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติแสดงข้อกังวลอย่างลึกซึ้งซึ่งต่อการส่งกลับพลเมืองสัญชาติตุรกีออกจากประเทศเมียนมา/ไทย”, 27 พฤษภาคม 2560

สม่ำเสมอเกี่ยวกับความเป็นไปได้ที่จะมีการส่งตัวนายมุฮัมหมัดออกนอกราชอาณาจักร และได้เตือนว่ามีความเสี่ยงด้านสิทธิมนุษยชน หากมีการส่งตัวเขาไปตุรกี”²⁴⁸

ไม่นานหลังเดินทางถึงอิสตันบูล เชกเม็นถูกนำตัวไปที่เรือนจำทางใต้ของตุรกี²⁴⁹ ในขณะที่เขียนรายงานนี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่สามารถยืนยันได้ว่า การดำเนินคดีอาญาต่อเชกเม็นอยู่ในขั้นตอนใด

รัฐบาลไทย ไม่ได้ให้ความเห็นอย่างเปิดเผยเกี่ยวกับการส่งตัวเชกเม็นเป็นผู้ร้ายข้ามแดนไปตุรกี อย่างไรก็ตาม ดี บทบาทของประเทศไทยในกรณีนี้ ทำให้เกิดข้อกังวลต่อชุมชนชาวตุรกีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย สถานเอกอัครราชทูตตุรกีได้เผยแพร่ถ้อยแถลงอย่างเป็นทางการ ระบุว่าผู้ทำงานด้านการศึกษา และภาคธุรกิจชาวตุรกีในกรุงเทพฯ เป็นผู้ก่อการร้าย²⁵⁰ นอกจากนั้น บุคคลที่มีส่วนเชื่อมโยงกับโรงเรียนและหน่วยงานที่ถูกกล่าวหาว่าเชื่อมโยงกับขบวนการกิวเลน มีรายงานว่าพวกเขาประสบความยากลำบากในการติดต่อขอใช้บริการด้านกงสุลจากสถานเอกอัครราชทูตตุรกี รวมทั้งการต่อหนังสือเดินทาง การขอใบเกิด และการจดทะเบียนสมรส²⁵¹ ผู้ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานานหลายคน รู้สึกถูกกดดันให้ต้องออกจากประเทศนี้ไป ส่วนอีกหลายคนรู้สึกไม่มั่นใจว่าจะจัดการกับปัญหาการหมดอายุของหนังสือเดินทาง หรือการแก้ไขปัญหานั้น ๆ หากไม่มีเอกสารอย่างเป็นทางการอย่างไร²⁵²

จนถึงทุกวันนี้ ทางการไทยยังคงปฏิเสธข้อกล่าวหาที่มีสถานเอกอัครราชทูตตุรกี และไม่ได้ปฏิบัติการใด ๆ ต่อชุมชนชาวตุรกีที่ได้รับผลกระทบ²⁵³ อย่างไรก็ดี เนื่องจากผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทยไม่มีสถานภาพทางกฎหมาย ย่อมเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านี้ประสบปัญหาในการแสวงหาความช่วยเหลือเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิ ทางการไทยยังไม่ได้ดำเนินการอย่างชัดเจนเพื่อแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายหนังสือเดินทางของชาวตุรกี และผลกระทบที่มีต่อการปฏิบัติตามกฎหมายคนเข้าเมืองของไทย

ความเสี่ยงต่อการส่งกลับ: นักกิจกรรมชาวเวียตนามและชาวกัมพูชา

ผลจากการปราบปรามในประเทศ เป็นเหตุให้นักกิจกรรมทางการเมืองและบุคคลอื่น ๆ จากเวียตนาม และกัมพูชา เดินทางมาแสวงหาความคุ้มครองในประเทศไทย บุคคลเหล่านี้ หลายคนเป็นผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR ได้ถูกกดดันมากขึ้นจากตำรวจไทยและเจ้าหน้าที่กัมพูชา ซึ่งปฏิบัติการในประเทศ

²⁴⁸ อ้างแล้ว

²⁴⁹ สัมภาษณ์ อัยชนะ เชกเม็น, ไม่เปิดเผยสถานที่, 6 กรกฎาคม 2560; Stockholm Center for Freedom, “เชกเม็นซึ่งเป็นครู ถูกส่งตัวไปจำคุกที่ตุรกี หลังจากถูกบังคับให้เดินทางกลับจากเมียนมา”, 6 มิถุนายน 2560, stockholmcf.org/teacher-sokmen-sent-to-jail-in-turkey-after-forced-return-from-myanmar/

²⁵⁰ โปรดดูอย่างเช่น สถานเอกอัครราชทูตตุรกีที่กรุงเทพฯ, “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอัตลักษณ์ที่แท้จริงของสมาคมธุรกิจไทย-ตุรกี”, 31 กรกฎาคม 2559, bangkok.emb.mfa.gov.tr/ShowAnnouncement.aspx?ID=310734; สถานเอกอัครราชทูตตุรกีที่กรุงเทพฯ, “ประกาศเกี่ยวกับ โรงเรียนในประเทศไทยซึ่งมีส่วนเชื่อมโยงกับหน่วยงานก่อการร้ายเฟดูเลาะห์ กิวเลน (feto)”, 14 กันยายน 2559, bangkok.emb.mfa.gov.tr/ShowAnnouncement.aspx?ID=320020

²⁵¹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ได้พบกับพลเมืองชาวตุรกีซึ่งอาศัยอยู่ในประเทศไทย, กรุงเทพฯ, 7 กรกฎาคม 2560

²⁵² อ้างแล้ว

²⁵³ โปรดดูอย่างเช่น “ไม่มีหลักฐานว่าโรงเรียนเชื่อมโยงกับผู้ก่อการร้าย”, *The Nation*, 17 กันยายน 2559, www.nationmultimedia.com/news/national/30295522

ไทย พวกเขาเริ่มกลัวว่าจะถูกส่งกลับไปกัมพูชาและถูกคุมขัง เนื่องจากเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกันหลายคนได้ถูกส่งตัวกลับไปภายใต้รัฐบาลไทยชุดก่อนหน้านี้แล้ว

ในช่วงสามทศวรรษของการเป็นนายกรัฐมนตรีกัมพูชา ฮุนเซน ได้จำกัดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง และปราบปรามฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลกัมพูชาได้กล่าวอ้างอย่างทารุณต่อนักกิจกรรมทางการเมืองและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน²⁵⁴ หลายคนถูกควบคุมตัวและถูกดำเนินคดีในข้อหาทางการเมือง ต้องเข้ารับการพิจารณาจากศาลที่ขาดความเป็นอิสระ และมักไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการพิจารณาคดีที่เป็นธรรมระหว่างประเทศ²⁵⁵ หลายคนต้องเผชิญกับภัยคุกคามและการใช้ความรุนแรงทางกาย²⁵⁶

สืบเนื่องจากภัยคุกคามร้ายแรงในประเทศ ทำให้นักกิจกรรมทางการเมืองชาวกัมพูชาหลายคนพยายามแสวงหาความคุ้มครองในต่างประเทศ รวมทั้งในประเทศไทย หลายคนยังคงทำกิจกรรมต่อไประหว่างที่ลี้ภัย โดยมีบุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งทำกิจกรรมทางการเมืองอย่างสงบในเมืองไทย คือกลุ่มแนวร่วมปลดแอกแห่งชาติขแมร์ หรือ Khmer National Liberation Front (KNLF) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ระบุว่ามิพนักกิจ “ต่อสู้เพื่อสันติภาพ เสรีภาพ อิสรภาพ และประชาธิปไตย” ในกัมพูชา²⁵⁷ KNLF มักจัดชุมนุมทางการเมืองและจัดชุมนุมในวาระรำลึกที่กรุงเทพฯ²⁵⁸ ทั้งในประเทศไทยและกัมพูชา สมาชิกชาวกัมพูชาของ KNLF ได้จัดกิจกรรมซึ่งในบางครั้งมีชาวเวียดนามมาร่วมด้วย รวมทั้งชาวเวียดนามที่เป็นชาวขแมร์กรอมที่ถูกปราบปรามในเวียดนาม²⁵⁹

ในเดือนมีนาคม 2556 ตำรวจไทยพร้อมกับเจ้าหน้าที่กัมพูชาได้จับกุมชายชาวเวียดนามและชาวกัมพูชาเจ็ดคนในประเทศไทย²⁶⁰ โดยห้าคนเป็นสมาชิก KNLF ในจำนวนนั้นเป็นพระภิกษุสามรูป²⁶¹ ต่อมามีการนำตัวคนเหล่านี้ไปที่ชายแดนไทย-กัมพูชา และส่งตัวให้กับทางการกัมพูชา²⁶² ประมาณหนึ่งปีต่อมา ศาลได้ตัดสินว่าบุคคลทั้งเจ็ดมีความผิดฐานวางแผนโค่นล้มรัฐบาลร่วมกับจำเลยคนอื่นอีกหกคน รวมทั้งแซม สิริ ประธาน KNLF

²⁵⁴ โปรดดูแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ศาลแห่งความยุติธรรม: การปราบปรามการทำกิจกรรมโดยใช้ระบบยุติธรรมทางอาญาในกัมพูชา 30 พฤษภาคม 2560 (Index: ASA 23/6059/2017)

²⁵⁵ อ้างแล้ว

²⁵⁶ โปรดดูอย่างเช่น แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ฮิวแมนไรตวอท์และคณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล (International Commission of Jurists), “กัมพูชา: คำถามสำคัญยังดำรงอยู่ หลังศาลตัดสินว่าแซม เลย์มีความผิด”, 23 มีนาคม 2560 (Index: ASA 23/5944/2017)

²⁵⁷ Khmer National Liberation Front, “คำประกาศในโอกาสก่อตั้ง Khmer National Liberation Front”, 12 ธันวาคม 2012, drive.google.com/file/d/0B7JhkEGJBg26akxISUVodmITcnM/view

²⁵⁸ สัมภาษณ์ สมาชิก KNLF, การสัมภาษณ์เลขที่ 30, 31, 34 และ 45, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – มิถุนายน 2560

²⁵⁹ สัมภาษณ์ ผู้ลี้ภัยขแมร์กรอม, การสัมภาษณ์เลขที่ 34 และ 35, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – มิถุนายน 2560

²⁶⁰ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ประเทศไทย: บรรยายคดีที่ปิดกั้นด้านสิทธิมนุษยชน รายงานที่เสนอตามกระบวนการ Universal Periodic Review, 1 กันยายน 2558 (Index: ASA 39/3539/2015), น. 9; ฮิวแมนไรตวอท์, “กัมพูชา: ต้องยกเลิกแผนการที่ชั่วร้าย” “Cambodia: Drop ‘Traacherous Plotting’ Case”, 9 เมษายน 2557, www.hrw.org/news/2014/04/09/cambodia-drop-treacherous-plotting-case

²⁶¹ บันทึกจากการประชุมปี 2556 ของสมาชิก KNLF ที่ส่งมอบให้กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลโดยฮิวแมนไรตวอท์

²⁶² แม้ว่าเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นนอกเหนือขอบเขตรายงานนี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้สัมภาษณ์ชายคนหนึ่งซึ่งถูกจับกุมพร้อมกับหนึ่งในเจ็ดคนดังกล่าว การสัมภาษณ์เลขที่ 46, กรุงเทพฯ, 9 มิถุนายน 2560

ตำรวจเข้ามาหาและถามหาชื่อผมและชื่อของสมาชิกอีกหลายคน พวกเขามีแผนที่จะติดตามตัวสมาชิก KNLF หลายชื่อที่ตำรวจบอกเป็นชื่อของสมาชิก KNLF...ถ้าผมถูกจับ ผมคิดว่าคงติดคุกแปดหรือเก้าปีใน กัมพูชา ผมหวังว่าในรายงานของคุณ คุณจะบอกให้คนอื่นทราบมากขึ้นเกี่ยวกับความกังวลด้านความปลอดภัยของเรา ผมกังวลมากว่าจะถูกจับ ด้วยความร่วมมือจากประเทศทั้งสอง ซึ่งอาจทำให้ผมติดคุก เป็นเวลานาน²⁷¹

ในช่วงที่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลอยู่ระหว่างทำวิจัย ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านนี้และอีกคนหนึ่งต้อง หลบหนีซ่อนตัว เนื่องจากเริ่มเป็นที่สะดุดตาของเจ้าหน้าที่ตำรวจไทยและเจ้าหน้าที่กัมพูชา²⁷²

สมาชิก KNLF อีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR ให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเกี่ยวกับความยุ่งยากและความกดดันทางอารมณ์ ที่เป็นผลมาจากภัยคุกคามของการร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ ไทยและกัมพูชาว่า

มันเป็นเรื่องลำบากมากที่ผมจะอยู่ในประเทศไทย... การหางานทำก็ยาก ถ้ามีข่าวว่าจะไม่ปลอดภัย ผมก็ต้องหยุดงานทันที ทำให้หาเงินและหาที่อยู่ได้ยาก บางครั้งในเวลาแค่เดือนเดียว ผมต้องเปลี่ยนที่อยู่สอง ถึงสามครั้ง ผมกลัวทั้งรัฐบาลไทยและกัมพูชา และกลัวสุนเฐินมากกว่าอีก บางครั้งผมได้ทราบข่าวจาก เพื่อนว่า ‘ที่แถวนี้ไม่ปลอดภัยแล้วนะ มีคนกำลังตามหาคุณ’ ผมก็ต้องย้ายหนี ผมไม่ได้อยากย้าย แต่ผม ต้องย้ายเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง...สถานการณ์ในขณะนี้น่ากลัวมากขึ้น รัฐบาลเริ่มมีความบ้าคลั่ง ผมแค่ต้องการออกไปจากที่นี่...ผมไม่รู้ว่าพวกเขาจะมาหาและจับตัวผมส่งกลับไปเมื่อไร...เมื่อไม่กี่วัน ก่อน ตำรวจ...ไปที่ที่อยู่เก่าของผม (เพื่อนของผม) บอกว่า พวกเขารู้ (ตำรวจคนนั้นได้) เพราะตำรวจเคย มาคุยกับผมก่อนแล้ว เพื่อนผมจึงบอกให้ผมย้ายหนีไปที่ ๆ ปลอดภัย เพราะตำรวจอาจมาตามหาตัวอีก ผม รู้สึกกลัวมาก²⁷³

ส่วนอีกคนบอกว่า

เรากังวลมากเกี่ยวกับความปลอดภัยของเราเอง รัฐบาลกัมพูชาและไทยเคยร่วมมือกันมาก่อน ในตอนนี้ ผมยังไม่ถูกจับ ผมจึงต้องเล่าเรื่องของตัวเอง แต่ถ้าถูกจับ ผมก็ไม่สามารถเล่าเรื่องของตัวเองได้ ผมไม่ อยากเป็นเหมือนกับ...สมาชิก KNLF คนอื่น ๆ (ที่ถูกจับเมื่อปี 2556)²⁷⁴

โอกาสที่เจ้าหน้าที่ต่างชาติจะมาลักพาตัวบุคคลในแผ่นดินไทย

ดังที่อธิบายข้างต้น สมาชิก KNLFหลายคนและบุคคลอื่นที่แสวงหาความคุ้มครองในประเทศไทย ได้ เคยเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ของกัมพูชามากครั้งระหว่างอยู่ในประเทศไทย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังได้ พูดยกยกับพลเมืองสังขะติจีนซึ่งบอกว่า ได้ถูกสอดแนมหรือถูกคุกคามโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจีนเช่นกัน²⁷⁵ แอม

²⁷¹ อ้างแล้ว

²⁷² การสัมภาษณ์เลขที่ 34 และ 45, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – มิถุนายน 2560

²⁷³ การสัมภาษณ์เลขที่ 31, กรุงเทพฯ, 26 พฤษภาคม 2560

²⁷⁴ การสัมภาษณ์เลขที่ 45, กรุงเทพฯ, 9 มิถุนายน 2560

²⁷⁵ การสัมภาษณ์เลขที่ 1, 3, 4, และ 66, สัมภาษณ์ในหลายสถานที่, พutschิกายัน 2559 – กรกฎาคม 2560

คืบก็ทะเล สอภก็ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

เนสดี อินเทอร์เน็ตชั้นเนลได้สัมภาษณ์บุคคลทั้งหมดเก้าคน ซึ่งให้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ต่างชาติ หรือญาติของพวกเขาได้เผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ต่างชาติ ระหว่างอาศัยอยู่ในประเทศไทย²⁷⁶

แอมเนสตี้ อินเทอร์เน็ตชั้นเนลยังได้รับรายงาน และได้รับทราบข้อมูลสาธารณะเกี่ยวกับโอกาสที่จะเกิดการลักพาตัวพลเมืองต่างชาติ รวมทั้งผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR ในประเทศไทย ข้อมูลจากกรณีที่เพิ่งเกิดขึ้นที่มีการเล่าให้แอมเนสตี้ อินเทอร์เน็ตชั้นเนลฟัง ซึ่งเราได้ปกปิดข้อมูลบางส่วนในรายงานนี้ เพื่อเหตุผลด้านความปลอดภัย เป็นเรื่องของครอบครัวผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่หายไปจากบ้านตนเองในกรุงเทพฯ²⁷⁷ ครอบครัวนี้ได้หลบหนีมาอยู่ในประเทศไทย หลังตกเป็นเป้าหมายของทางการเนื่องจากสายสัมพันธ์ทางการเมืองของพวกเขา

ในเดือนตุลาคม 2558 กุย มินไฮ พลเมืองสัญชาติสวีเดนเชื้อสายจีน ซึ่งเป็นหนึ่งในเจ้าของสำนักพิมพ์ที่ฮ่องกง ที่ตีพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับเรื่องอื้อฉาวทางการเมืองในจีน ได้หายตัวไปจากคอนโดมิเนียมของเขาที่พัวซา ซึ่งเป็นรีสอร์ทริมทะเลในประเทศไทย²⁷⁸ ประจักษ์พยานบอกว่า นายกุยได้ถูกกลุ่มผู้ขายพูดภาษาจีนกลางลักพาตัวไปจากคอนโด และต่อมามีผู้ขายไทยสองคนกลับมาพร้อมกับคนที่พูดภาษาจีนกลางอีกสองคน เพื่อตรวจค้นคอนโดของนายกุย²⁷⁹ ในวันที่ 17 มกราคม 2559 กุย มินไฮปรากฏตัวทางโทรทัศน์ของรัฐบาลจีน “รับสารภาพ” ในข้อหาเมาแล้วขับ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อ 12 ปีก่อนหน้านี้²⁸⁰ มีผู้ให้ความเห็นว่า “คำรับสารภาพ” มีข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกันหลายประการ และคิดว่าอาจเป็นการจัดการบังคับให้สารภาพ²⁸¹ แม้เขาอ้างว่าได้เดินทางกลับไปประเทศจีนอย่างสมัครใจ แต่ทางการไทยบอกว่าไม่มีหลักฐานว่านายกุยได้เดินทางออกนอกประเทศผ่านช่องทางปกติ ทำให้คาดการณ์กันว่าเขาถูกลักพาตัว²⁸² บุคคลอีกสี่คนซึ่งทำงานให้สำนักพิมพ์ของนายกุย ได้หายตัวไปในสภาพที่คล้ายกันระหว่างอาศัยอยู่ที่ฮ่องกงและจีนแผ่นดินใหญ่ และต่อมาได้ปรากฏตัวระหว่างถูกควบคุมตัวโดยรัฐบาล

²⁷⁶ การสัมภาษณ์เลขที่ 1, 3, 4, 29, 30, 31, 34, 45 และ 66, สัมภาษณ์ในหลายสถานที่, พฤศจิกายน 2559 – กรกฎาคม 2560 และโปรดดูสัมภาษณ์ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนและบุคคลอื่นซึ่งอธิบายถึงปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่ต่างชาติในประเทศไทย, การสัมภาษณ์เลขที่ 7, 11, 14, 44, 47, 48, และ 54, สัมภาษณ์ในหลายสถานที่, เมษายน – กรกฎาคม 2560

²⁷⁷ สัมภาษณ์ญาติของผู้หายตัวไป, การสัมภาษณ์เลขที่ 29, กรุงเทพฯ, 29 พฤษภาคม 2560

²⁷⁸ Oliver Holmes และ Tom Phillips, “กุย มินไฮ: การหายตัวไปอย่างแปลกประหลาดของเจ้าของสำนักพิมพ์ที่ทำให้ชนชั้นนำของจีนโกรธ”, *The Guardian*, 8 ธันวาคม 2558, <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/08/gui-minhai-the-strange-disappearance-of-a-publisher-who-rioted-chinas-elite>; Hannah Beech, “การค้นหาคำผิดตรงข้ามทางการเมืองของจีน ได้ขยายไปถึงในต่างประเทศ”, *Time*, 18 มกราคม 2559, <http://time.com/4184324/gui-minhai-dissident-search/>

²⁷⁹ อ้างแล้ว

²⁸⁰ Danny Mok, “ผู้ขายหนังสือที่ฮ่องกงซึ่งหายตัวไปบอกว่า เขาขอมอบตัวในคดีเมาแล้วขับและชนคนตายเมื่อปี 2546 ในการสารภาพทางโทรทัศน์ของรัฐ”, *South China Morning Post*, 27 มกราคม 2560, www.scmp.com/news/hong-kong/law-crime/article/1902198/missing-hong-kong-bookseller-says-he-turned-himself-2003?page=all

²⁸¹ Tom Grundy, “คำถามที่เกิดขึ้นหลังผู้ขายหนังสือชาวฮ่องกงที่หายตัวไป ‘รับสารภาพ’ ว่าเมาแล้วขับและชนคนตายเมื่อปี 2546 ทางโทรทัศน์ของรัฐ”, *Hong Kong Free Press*, 17 มกราคม 2560, www.hongkongfp.com/2016/01/17/questions-raised-after-missing-hk-bookseller-confesses-to-drink-driving-death-on-state-tv/

²⁸² Phila Siu และ Lai Ying-kit, “ทางการไทยสอบสวนกรณีการหายตัวไปของกุย มินไฮ ผู้ขายหนังสือ หลังปรากฏไม่มีหลักฐานว่าเขาเดินทางออกจากประเทศไทย” *South China Morning Post*, 19 มกราคม 2559, <http://www.scmp.com/news/hong-kong/law-crime/article/1902800/thai-authorities-investigating-case-missing-bookseller-gui>

ลี้ภัยทะเล สดกทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ในเดือนมกราคม 2559 หลี่ซิน ผู้สื่อข่าวชาวจีนและผู้วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล เดินทางมาขอสถานะผู้ลี้ภัยที่ประเทศไทย เขาได้หายตัวไประหว่างเดินทางด้วยรถไฟในภาคเหนือของประเทศไทย²⁸⁴ ในเดือนต่อมา แฟนของหลี่ซินบอกว่าได้รับโทรศัพท์จากหลี่ซิน ซึ่งเขาบอกว่าเขาเดินทางกลับไปจีนด้วยตนเอง เพื่อให้ความช่วยเหลือในการสอบสวนคดีในประเทศจีน²⁸⁵ เขาบอกเธอว่าให้ “ใช้ชีวิตอย่างสงบ” และ “อย่าไปติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก” แต่ไม่ยอมบอกว่าเขาอยู่ที่ไหน²⁸⁶ ต่อมา กระทรวงการต่างประเทศของไทยแจ้งกับผู้สื่อข่าวว่า “ไม่มีหลักฐานยืนยันว่าเขาเดินทางออกจากประเทศไปแล้ว” และ “ไม่มีข้อมูลใด ๆ ที่ยืนยันว่านายหลี่ซินถูกลักพาตัวจากประเทศไทย”²⁸⁷ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่สามารถหาข้อมูลเกี่ยวกับที่อยู่ในปัจจุบัน สถานภาพ หรือความเป็นอยู่ของหลี่ซินได้

รัฐบาลไทยไม่พยายามที่จะสอบสวนกรณีการหายตัวไปข้างต้น หรือหาทางป้องกันไม่ให้เจ้าหน้าที่จากจีนหรือประเทศอื่น เข้ามาปฏิบัติการในแผ่นดินของตนเองเลย อีกทั้งยังไม่ประณามพฤติกรรมที่เป็นการลักพาตัวพลเมืองต่างชาติอย่างเปิดเผย รวมทั้งการลักพาตัวผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในแผ่นดินของตนเอง ตามกฎหมายระหว่างประเทศ รัฐต้องรับผิดชอบต่อการกระทำและการละเว้นการกระทำดังกล่าว ซึ่งส่งผลให้มีการละเมิดพันธกรณีระหว่างประเทศ²⁸⁸ ด้วยเหตุดังกล่าว ประเทศไทยอาจมีส่วนรับผิดชอบต่อการสนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้เกิดการบังคับส่งกลับบุคคลไปยังประเทศที่มีความเสี่ยงว่าพวกเขาจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง และเป็นการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

“การผลักดันกลับ” บริเวณพรมแดนของประเทศไทย

นอกเหนือจากข้อห้ามต่อการบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยไปยังสถานการณ์ที่เสี่ยงจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง หลักการไม่ส่งกลับยังกำหนดให้รัฐบาลต้องไม่ปฏิเสธสิทธิของบุคคลที่จะเข้ามาขังดินแดนของตน กรณีที่การปฏิเสธเช่นนั้นจะส่งผลให้เกิดความเสี่ยงภัยอย่างชัดเจนต่อบุคคลที่จะถูกส่งกลับไปยังสถานที่ที่มีความเสี่ยงต่อชีวิตตน หรืออาจถูกประหารชีวิต หรือถูกกระทำความผิด ในช่วงสามปีที่ผ่านมาทางการไทยได้ละเมิดพันธกรณีการไม่ส่งกลับ ด้วยการผลักดันผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่เดินทางมาทางทะเล

²⁸³ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “จีน: ข้อมูลของทางการเกี่ยวกับผู้ขายนหนังสือชาวฮ่องกงที่ถูกควบคุมตัวเป็นเรื่องที่ ‘ไม่น่าเชื่อถือ’”, 5 กุมภาพันธ์ 2559, www.amnesty.org/en/latest/news/2016/02/china-authorities-revelations-on-detained-hong-kong-booksellers-smoke-and-mirrors/

²⁸⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ผู้สื่อข่าวชาวจีนหายตัวไปในประเทศไทย”, ปฏิบัติการด่วน, 28 มกราคม 2559 (Index: ASA 01/3348/2016)

²⁸⁵ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “มีความกลัวว่าผู้สื่อข่าวชาวจีนจะถูกควบคุมตัว”, ปฏิบัติการด่วน, 3 กุมภาพันธ์ 2559 (Index: ASA 17/3374/2016)

²⁸⁶ อ้างแล้ว

²⁸⁷ Chris Buckley, “มีรายงานว่าผู้สื่อข่าวที่แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทย เดินทางกลับไปจีนแล้ว”, *The New York Times*, 3 กุมภาพันธ์ 2559, www.nytimes.com/2016/02/04/world/asia/china-thailand-li-xin.html

²⁸⁸ International Law Commission, *ร่างข้อบทว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐต่อการกระทำผิดระหว่างประเทศ Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts*, 2544, ข้อ 2 และ 16

และทางอากาศออกไป ในลักษณะที่มักแสดงถึงความไม่เห็นอกเห็นใจต่อสิทธิมนุษยชนของบุคคลเหล่านั้นอย่างสิ้นเชิง

“การผลักดันกลับ” เช่นนี้รวมถึงการขับไล่บุคคลที่พยายามข้ามพรมแดนเข้ามา หรือการผลักดันบุคคลที่มาถึงพรมแดนแล้ว เป็นการปฏิบัติที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากเกิดขึ้นโดยปราศจากหลักการเพื่อคุ้มครองสิทธิ และไม่เคารพต่อสิทธิของบุคคลที่จะขอให้ทบทวนการขับไล่เช่นนั้น หรือสิทธิของบุคคลที่จะขอที่ลี้ภัย

“การผลักดันกลับ” ทางทะเล: ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญา

↑ สื่อกอปปีของกองทัพไทยที่ส่งไปยังในทะเลข้างเรือที่บรรทุกผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญา 14 พฤษภาคม 2558 @ CHRISTOPHE ARCHAMBAULT/AFP/Getty Images

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ชนกลุ่มน้อยชาวโรฮิงญา ซึ่งอาศัยอยู่ในรัฐยะไข่ทางภาคตะวันตกของเมียนมาได้ถูกประหัตประหารและถูกกระทำด้วยความรุนแรงโดยทางการเมียนมา แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล และหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ ได้บันทึกข้อมูลการปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิมนุษยชนต่อชาวโรฮิงญา รวมทั้งการปฏิเสธไม่ให้สัญชาติ การจำกัดสิทธิการเดินทาง การทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย การบังคับใช้

ลี้ภัยทะเล สอภทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

แรงงาน การเวนคืนที่ดินและการบังคับใช้ การรีดไถ และการจำกัดการสมรส²⁸⁹ ในปี 2555 มีการปะทะกันระหว่างชุมชนพุทธและมุสลิมในรัฐยะไข่ ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตหลายร้อยคน และมีผู้พลัดถิ่น 140,000 คน²⁹⁰

ช่วงปลายปี 2559 กองกำลังความมั่นคงของเมียนมาได้ตอบโต้การโจมตีด้วยอาวุธต่อป้อมตำรวจในรัฐยะไข่ โดยเป็นการโจมตีของกองกำลังชาวโรฮิงญา โดยกองทัพเมียนมาเริ่ม “ปฏิบัติการกวาดล้าง” อย่างกว้างขวางโดยพุ่งเป้าโจมตีประชากรชาวโรฮิงญา แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ได้บันทึกข้อมูลการโจมตีอย่างไม่เลือกเป้าหมายต่อพลเรือน การสังหารนอกกระบวนการกฎหมาย การจับกุมและการควบคุมตัวโดยพลการ การข่มขืนและการใช้ความรุนแรงทางเพศ และการทำลายบ้านเรือนและศาสนสถานโดยกองกำลังความมั่นคงของเมียนมา ในระหว่างปฏิบัติการทางทหารนั้น ส่งผลให้เกิดการพลัดถิ่นเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก²⁹¹ ในเดือนสิงหาคม 2560 กองกำลังชาวโรฮิงญาได้โจมตีป้อมยามของเจ้าหน้าที่ในรัฐยะไข่อีกครั้ง ส่งผลให้กองกำลังความมั่นคงของเมียนมาเริ่มปฏิบัติการโจมตีครั้งใหม่ต่อประชากรชาวโรฮิงญาและคนในท้องถิ่น²⁹² ในขณะที่เขียนรายงานนี้ มีจำนวนผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาประมาณ 400,000 คนที่ลี้ภัยไปบังคลาเทศ และมีการข้ามไปเพิ่มขึ้นทุกวัน แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลระบุว่า การปฏิบัติมิชอบต่อชาวโรฮิงญาครั้งนี้ อาจถือได้ว่าเป็นการกวาดล้างชาติพันธุ์ (ethnic cleansing) และในทางกฎหมายอาจถือเป็นการอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ซึ่งประกอบด้วย การสังหารและการเนรเทศออกนอกราชอาณาจักร หรือการบังคับให้ประชากรเดินทางออกไป²⁹³

สถานการณ์เลวร้ายในเมียนมา ส่งผลให้ชาวโรฮิงญาจำนวนมากต้องเสี่ยงชีวิตในการเดินทางที่เสี่ยงตายในทะเล เพื่อหวังจะได้รับความปลอดภัยและความมั่นคงในประเทศอื่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้²⁹⁴ ช่วงต้นปี 2558 ผู้รายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในเมียนมาระบุว่า ชาวโรฮิงญา

²⁸⁹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, สหภาพเมียนมา (พม่า): การปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิมนุษยชนต่อชาวมุสลิมในรัฐยะไข่ (อาระกัน), 30 เมษายน 2535 (Index: ASA 16/006/1992); แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, โรฮิงญา: แสวงหาความปลอดภัย, กันยายน 2540 (Index: ASA 13/007/1997); แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, เมียนมา: ชนกลุ่มน้อยชาวโรฮิงญา: สิทธิขั้นพื้นฐานที่ถูกปฏิเสธ, 18 พฤษภาคม 2547 (Index: ASA 16/005/2004). และ โปรดดูรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อชาวโรฮิงญาในภาคตะวันตกของเมียนมา แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ซึ่งคาดว่าจะเผยแพร่ในเดือนพฤศจิกายน 2560

²⁹⁰ อิวแมนไรท์วอช, *สิ่งเดียวที่คุณทำได้คือการสวดภาวนา*: อาชญากรรมต่อมนุษยชาติและการล้างเผ่าพันธุ์ชาวมุสลิมโรฮิงญาในรัฐยะไข่ของเมียนมา, 22 เมษายน 2556, www.hrw.org/report/2013/04/22/all-you-can-do-pray/crimes-against-humanity-and-ethnic-cleansing-rohingya-muslims; สำนักงานเพื่อการประสานงานด้านมนุษยธรรมแห่งสหประชาชาติ, “จดหมายข่าวมนุษยธรรม: รัฐยะไข่ เมียนมา” เมษายน 2556, http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ref_Doc_UNOCHA_Humanitarian_Bulletin_on_Rakhine_Myanmar_2013.pdf

²⁹¹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *เราอยู่ที่จุดแตกหัก: ชาวโรฮิงญาที่ถูกประหัตประหารในเมียนมา ถูกทอดทิ้งในบังคลาเทศ We Are at the Breaking Point: Rohingya: Persecuted in Myanmar, Neglected in Bangladesh*, 19 ธันวาคม 2559 (Index: ASA 16/5362/2016)

²⁹² แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, เมียนมา: แคมเปญโลกาวินาศได้เป็นเชื้อไฟให้เกิดการล้างเผ่าพันธุ์ต่อชาวโรฮิงญาจากรัฐยะไข่ Myanmar: Scorched-earth campaign fuels ethnic cleansing of Rohingya from Rakhine State”, 14 กันยายน 2560, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/09/myanmar-scorched-earth-campaign-fuels-ethnic-cleansing-of-rohingya-from-rakhine-state/>

²⁹³ อ้างแล้ว

²⁹⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *การเดินทางที่เสี่ยงตาย: ผู้ลี้ภัยและวิกฤตการข้ามนุ้ยในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*, 21 ตุลาคม 2558 (Index: ASA 21/2574/2015)

ทางเลือกสองอย่าง “อยู่แล้วตาย หรือหนีไปทางเรือ”²⁹⁵ UNHCR คาดการณ์ว่ามีชาวโรฮิงญาว่า 100,000 คน หลบหนีออกจากเมียนมาทางทะเลระหว่างปี 2555-2558 โดยมักไปพร้อมกับผู้อพยพชาวบังคลาเทศที่ต้องการแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจ และต้องการชีวิตที่ดีกว่าที่บ้านตนเอง²⁹⁶ การเดินทางด้วยเรือของพวกเขาได้รับ ความช่วยเหลือจากเครือข่ายผู้ลี้ภัยและลักลอบขนผู้ลี้ภัยถิ่นฐาน แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้เก็บ ข้อมูลการปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงโดยผู้ลี้ภัย รวมทั้งการทุบตีและการปฏิบัติที่โหดร้าย อย่างอื่น การจำกัดไม่ให้อาหารและน้ำ การควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนดในค่ายของเหยื่อการค้ามนุษย์ที่ ห่างไกล และการริดไถ²⁹⁷

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลไทยได้รับมือกับการหลั่งไหลเข้ามาทางทะเลของผู้ลี้ภัยและผู้อพยพ โดยใช้นโยบาย “ผลักดันกลับ” กล่าวคือ ทางทหารจะขัดขวางไม่ให้เรือที่บรรทุกผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวโรฮิงญาและ บังคลาเทศ และผู้อพยพเข้ามาเทียบท่า และในบางครั้งมีการเอาเรือเข้าประกบเพื่อผลักดันออกไปนอกอาณาเขต น่านน้ำไทย²⁹⁸

ในเดือนธันวาคม 2551 กองกำลังความมั่นคงได้ผลักดันผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาประมาณ 1,000 คนออกไป ทางทะเล พวกเขาอยู่ในเรือที่ไม่มีเครื่องยนต์และมีน้ำหรืออาหารไม่มากนัก²⁹⁹ ภายหลังเสียงวิพากษ์วิจารณ์ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น รัฐบาลไทยได้เปลี่ยนท่าทีเล็กน้อยมาเป็นการใช้นโยบาย “ช่วยเหลือและส่งต่อ” กล่าวคือทางทหารจะให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมกับผู้ลี้ภัยหรือผู้เข้าเมืองทางทะเล ก่อนจะส่งเรือพวกเขาให้เดินทางออกไปยังมาเลเซียหรือที่หมายอื่น ๆ³⁰⁰

²⁹⁵ OHCHR, “ผู้ชำนาญการด้านสิทธิของสหประชาชาติเรียกร้องเมียนมาให้แก้ปัญหาที่นำกังวลเนื่องจากความเสื่อมถอยในการทำงานในปีที่สำคัญ UN rights expert calls on Myanmar to address worrying signs of backtracking in pivotal year”, 18 มีนาคม 2558, www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=15714&LangID=E

²⁹⁶ UNHCR, *Mixed Movements in Southeast Asia*, 2016, <https://unhcr.atavist.com/mm2016>

²⁹⁷ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *Deadly Journeys*, น. 21-25

²⁹⁸ ก่อนหน้านั้น ชาวโรฮิงญาที่เดินทางมาถึงจะถูกจับกุมและบังคับส่งกลับไปยังเมียนมาผ่านช่องทางทางบก โปรดดู อย่างเช่น ฮิวแมนไรท์วอตช์, “ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาจากเมียนมาถูกปฏิบัติมิชอบในบังคลาเทศ”, 27 มีนาคม 2550, www.hrw.org/news/2007/03/27/rohingya-refugee-burma-mistreated-bangladesh ตามรายงานของสื่อมวลชนและหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน มีการประกาศใช้นโยบายนี้อย่างเป็นทางการในเดือนมกราคม 2552 ที่ประชุมสภาความมั่นคงแห่งชาติ “กลุ่มสิทธิกังวลกับนโยบายด้านผู้ลี้ภัยและผู้เข้าเมืองของไทย”, *Mizzima*, 22 มกราคม 2553, archive-1.mizzima.com/news/regional/3418-rights-group-concerned-over-thai-policy-on-refugee-migrants; ฮิวแมนไรท์วอตช์, “ประเทศไทย: สอบสวนการจากไปของ ‘มนุษย์เรือ’ ชาวโรฮิงญา”, 21 กุมภาพันธ์ 2554, www.hrw.org/news/2011/02/21/thailand-investigate-departure-rohingya-boat-people.

²⁹⁹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “ชนกลุ่มน้อยในเมียนมาที่ตกอยู่ในอันตราย”, 2 กุมภาพันธ์ 2552, www.amnesty.org/en/latest/news/2009/02/myanmar-minority-group-peril-20090202/ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้สัมภาษณ์หนึ่งในผู้รอดชีวิต ที่เคยอยู่ในเรือแบบนี้. การสัมภาษณ์ เลขที่ 70, Alor Setar, มาเลเซีย, 18 กรกฎาคม 2560

³⁰⁰ นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ และรองนายกรัฐมนตรีสุเทพ เทือกสุบรรณ ขอมรับว่า มีการผลักดันเรือออกไปจริง หลังตรวจสอบว่าเรือแจ้งแรงพ่วงที่จะออกสู่ทะเลหรือไม่ และมีการให้อาหารกับผู้โดยสารบนเรือ โดยกล่าวในที่ประชุมกับนักการทูตจากสหรัฐฯ ในช่วงต้นหรือกลางปี 2553 WikiLeaks, “Thailand: AMBASSADOR ENGAGES PM ABHISIT, FM KASIT ON ROHINGYA,” 5 กุมภาพันธ์ 2552, wikileaks.org/plusd/cables/09bangkok311_a.html; WikiLeaks, “AMBASSADOR RAISES SECURITY, REFUGEES, CUSTOMS, AND OTHER ISSUES WITH DEPUTY PM SUTHEP”, 1 มิถุนายน 2552, wikileaks.org/plusd/cables/09bangkok1305_a.html

คืบทีละเล สอดกัทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ในปี 2554 นายกรัฐมนตรีอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ขอมอบอย่างเปิดเผยว่ามีการใช้นโยบายการผลักดันกลับ และการเปลี่ยนแปลงนโยบาย โดยระบุว่า

สำหรับปีนี้ ตามข้อมูลที่ผมได้รับมา มีหลักฐานที่หลากหลายที่จะยืนยันถึงสิ่งที่เกิดขึ้น แต่แน่นอนว่าหลังปี 2552 ตอนที่เราริเริ่มสอบสวน เป็นที่ชัดเจนว่ามีการสั่งการว่าถ้าจะมีการผลักดันบุคคลเหล่านี้ออกไป ต้องมีการจัดหาอาหารและน้ำให้พวกเขา ผมคิดว่านั่นเป็นแนวทางปฏิบัติทั่วไปที่เราใช้...เราได้ปฏิบัติตามแนวทางนี้เพื่อประกันว่า พวกเขาจะมีน้ำและอาหาร ผมไม่สามารถบอกได้ว่าเครื่องยนต์ของพวกเขาพังแล้วหรือไม่ เป็นที่ชัดเจนว่าเราไม่มีเจตนาที่จะผลักดันพวกเขาออกไป โดยไม่คำนึงถึงโอกาสที่จะมีชีวิตรอดของพวกเขา แต่เราก็มีสิทธิเช่นเดียวกับประเทศในยุโรปและประเทศอื่น ๆ ที่จะผลักดันคนเหล่านี้ออกไป คนที่พยายามเข้ามาในประเทศไทย³⁰¹

ระหว่างปี 2554 และ 2556 สื่อมวลชนและหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนยังคงรายงานว่ามีการผลักดันเรือที่มีสภาพเลวร้ายออกไปสู่ทะเลหลวง³⁰² ในเดือนกุมภาพันธ์ 2556 UNHCR, OHCHR และกลุ่มสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ได้รายงานถึงเหตุการณ์ที่ทหารเรือไทยยิงปืนใส่ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญา หลังจากพยายามลากจูงเรือของพวกเขาออกสู่ทะเลสองครั้ง³⁰³

ในเดือนพฤษภาคม 2558 ทางกรไทยได้ตรวจพบหลุมฝังศพขนาดใหญ่ ซึ่งมีศพของชาวโรฮิงญาและชาวบังคลาเทศในพื้นที่ใกล้เคียงกับสถานที่ที่กลุ่มผู้ลี้ภัยมุสลิมใช้เป็นที่พักซึ่งถูกทิ้งร้างใกล้กับพรมแดนประเทศมาเลเซีย ส่งผลให้เกิดการกวาดล้างเครือข่ายผู้ลี้ภัยมุสลิม³⁰⁴ นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชาสั่งการให้มีการ

³⁰¹ อิวแมนไรท์วอช, *Ad Hoc and Inadequate*, น. 78-79 (มีการอ้างอิงบทสัมภาษณ์ที่ไม่ได้รับการตีพิมพ์ ระหว่างการพูดประจำปีในงานเลี้ยงอาหารค่ำที่สมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศแห่งประเทศไทย ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2554) ในเวลาต่อมา นายพันเอกคนหนึ่งจากกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน ได้ยอมรับว่ามีการใช้นโยบาย “ช่วยเหลือและส่งต่อ” จริง โดยเขาระบุว่า ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2554 และ มีนาคม 2555 กองทัพเรือได้สกัดเรือที่บรรทุกชาวโรฮิงญา 2,522 คน มีการให้ความช่วยเหลือและ “ส่งต่อ” ไปยังประเทศอื่น ชุดมา สิดาเสถียร และ Alan Morison “Thailand Lists Boatpeople Arrested or Assisted Along Phuket Holiday Coast”, *Phuket Wan*, 28 มีนาคม 2555, phuketwan.com/tourism/thailand-lists-boatpeople-arrested-assisted-along-phuket-holiday-coast-15685/

³⁰² โปรดดูอย่างเช่น Subir Bhaumik, “ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาจากเมียนมาได้รับความช่วยเหลือในทะเลอันดามันของอินเดีย”, *BBC*, 10 กุมภาพันธ์ 2554, www.bbc.com/news/world-south-asia-12413528

³⁰³ UNHCR, “UNHCR กังวลกับรายงานว่าการยิงใส่ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญา”, 15 มีนาคม 2556, www.unhcr.org/news/briefing/2013/3/5143076c9/unhcr-concern-reports-shooting-involving-rohingya-boat-people.html; OHCHR, เอกสารประกอบการแถลงข่าว: อังกฤษ/ไทย/โรฮิงญาและเคนยา, 15 มีนาคม 2556, newsarchive.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=13144&LangID=E; อิวแมนไรท์วอช, “ประเทศไทย: ชาวโรฮิงญาที่หลบหนีถูกกองทัพเรือยิงใส่”, 13 มีนาคม 2556, www.hrw.org/news/2013/03/13/thailand-fleeing-rohingya-shot-sea-navy

³⁰⁴ อิวแมนไรท์วอช, “ประเทศไทย: ตรวจพบหลุมฝังศพขนาดใหญ่ของชาวโรฮิงญาในค่ายของผู้ลี้ภัยมุสลิม”, 1 พฤษภาคม 2558, www.hrw.org/news/2015/05/01/thailand-mass-graves-rohingya-found-trafficking-camp; เหตุผลที่ทางการไทยตัดสินใจดำเนินการสอบสวนเครือข่ายผู้ลี้ภัยมุสลิมอย่างเข้มข้น น่าจะเป็นผลมากรายงานข่าวของสื่อมวลชนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาและแรงกดดันจากหน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน

สอบสวนการค้ามนุษย์เหล่านี้โดยเร็ว เป็นเหตุให้ผู้ค้ามนุษย์หลายคนทิ้งเรือรวมทั้งบรรดาผู้ที่อยู่ในเรือไป³⁰⁵ ในเบื้องต้น รัฐบาลอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทยต่างใช้แนวทางแบบ “การเล่นปิงปองทางทะเล” โดยผลักระให้กัน และมีการผลักดันเรือออกจากชายฝั่งของตน³⁰⁶ จนถึงปลายเดือนพฤษภาคม คาดว่ามีผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาและผู้อพยพชาวบังกลาเทศ 8,000 คน ถูกทอดทิ้งอยู่กลางทะเล โดยไม่มีอาหาร น้ำ และยารักษาโรคอย่างเพียงพอ³⁰⁷

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้พูดคุยกับฐานันท์ เอียดศรีชัย ผู้สื่อข่าวไทยซึ่งรายงานวิกฤตเรือเมื่อปี 2558 ทางข่าวช่อง 3 และเธอเป็นผู้เห็นเหตุการณ์ที่กองทัพอากาศผลักดันเรือเหล่านี้ออกไป³⁰⁸ ในวันที่ 14 พฤษภาคม 2558 ผู้สื่อข่าวระหว่างประเทศได้ใช้เรือยนต์เดินทางไปยังจุดที่จอดของเรือสี่เจ็ดขนาดใหญ่นับว่าบรรดาชาวโรฮิงญาประมาณ 350 คน และน่าจะมีชาวบังกลาเทศด้วย โดยเรือของคนเหล่านี้ถูกกองทัพอากาศไทยสั่งให้จอด³⁰⁹ ผู้สื่อข่าวได้ถ่ายภาพและถ่ายทอดวิดีโอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในเรือเต็มไปด้วยบุคคลที่มีสภาพผอมเกร็ง รวมทั้งผู้หญิงและเด็กจำนวนมาก พวกเขาต่างร้องไห้ขอความช่วยเหลือ หลายคนแสดงท่าทีว่าอยากหนีวโทย³¹⁰

ฐานันท์ไปถึงเรือลำนั้นหลังจากกลุ่มผู้สื่อข่าวระหว่างประเทศจากไปแล้ว เธอได้ขอให้ล่าวชาวโรฮิงญาช่วยเธอโทรศัพท์เพื่อพูดคุยกับคนที่อยู่ในเรือลำนั้น³¹¹ พวกเขาบอกเธอว่า พวกเขาอยู่ในทะเลมาประมาณสองเดือนแล้ว และกัปตันได้ดับเครื่องยนต์และทิ้งเรือไปเมื่อ 15 วันที่แล้ว พวกเขาบอกว่ามีผู้เสียชีวิตบนเรือแล้ว 10 คน

ฐานันท์อธิบายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่า

ดิฉันได้พบกับผู้หญิงที่อยู่บนเรือ พวกเธอบอกว่าจะไปขึ้นฝั่งที่ไหนก็ได้ ผู้หญิงคนหนึ่งบอกว่าเธอเสียลูกไปแล้วหนึ่งคน เธอเพียงแค่อยากขึ้นฝั่ง พวกเขายู่นในทะเลมาสองเดือนแล้ว...พวกเขาต่างบอกว่าเหนื่อย

³⁰⁵ “นายกฯ สั่งการให้กวาดล้างค่ายผู้ลี้ภัย”, *Bangkok Post*, 7 พฤษภาคม 2558, www.bangkokpost.com/news/politics/553247/pm-orders-camp-cleanup; UNHCR, “South-East Asia: Mixed Maritime Movements”, มิถุนายน 2558, www.refworld.org/docid/55e6c1994.html, น. 3

³⁰⁶ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ต้องเพิ่มความพยายามทันทีเพื่อช่วยเหลืออีกหลายพันคนที่เสี่ยงภัยกลางทะเล”, 13 พฤษภาคม 2558, www.amnesty.org/en/press-releases/2015/05/south-east-asia-immediately-step-up-efforts-to-rescue-thousands-at-grave-risk-at-sea-1/; Aubrey Belford และ Reza Munawir, “การทูตแบบปิงปองกับผู้เข้าเมืองทางทะเล” ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียต่างหันหลังให้พวกเขา”, *Reuters*, 16 พฤษภาคม 2558, www.reuters.com/article/2015/05/16/us-asia-migrants-idUSKBN0O105H20150516; และโปรดดู ข้อมูลของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเกี่ยวกับ “การผลักดันออก” ของทางการมาเลเซียและอินโดนีเซีย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *Deadly Journeys*, น. 26-27

³⁰⁷ International Organization for Migration, “IOM เรียกร้องขอเงินสนับสนุน 26 ล้านดอลลาร์ เพื่อแก้ไขวิกฤตผู้ลี้ภัยทางเรือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้”, 26 พฤษภาคม 2558, www.iom.int/news/iom-appeals-usd-26-million-migrants-se-asian-boat-crisis

³⁰⁸ สัมภาษณ์ฐานันท์ เอียดศรีชัย, กรุงเทพฯ, 30 พฤษภาคม 2560

³⁰⁹ “มนุษย์เรือชาวโรฮิงญาเรียกร้องขอความช่วยเหลือ”, *BBC*, 14 พฤษภาคม 2558, www.bbc.com/news/av/world-asia-32737146/rohingya-boat-migrants-call-out-for-help

³¹⁰ อ้างแล้ว

³¹¹ สัมภาษณ์ฐานันท์ เอียดศรีชัย โปรดดู ข่าวช่อง 3 ข่าว 3 มิติ พบเรือโรฮิงญา จ.สตูล 14 พ.ค. 58, www.youtube.com/watch?v=QK7NlcDq3do

ลำบาก และอยากจะขึ้นฝั่งตรงไหนก็ได้ พวกเขาต้องการการรักษาพยาบาล พวกเขาอยากหิวโหย ดิฉันเห็นถึงชีวิตของพวกเขา...กองทัพรือไทยก็พยายามทำหน้าที่อย่างดีที่สุดที่จะให้อาหารและเสบียงกับคนเหล่านี้ ปัญหาคือว่า (ทางการ) ทราบว่าเรือเหล่านี้เป็นเรือของผู้ลี้ภัย พวกเขาต้องตามประกบและส่งเรือออกไปยังน่านน้ำสากล พวกเขาบอกว่าต้องทำตามนโยบายและคำสั่งจากเบื้องบน พวกเขาบอกกับดิฉันอย่างนี้ เชื่อว่าพวกเขาทำดีที่สุดแล้ว แต่พวกเขาต้องทำตามคำสั่ง³¹²

ฐานียอยู่บนเรือตลอดทั้งคืน ในขณะที่เจ้าหน้าที่กองทัพรือไทยซ่อมเครื่องยนต์บนเรือ มีการสอนให้ผู้โดยสารในเรือรู้วิธีขึ้นเรือ และนำเสบียงมาให้³¹³ เธอยังได้ติดตามไปขณะที่กองทัพรือลากจูงเรือออกไปในยังน่านน้ำสากล ตอนหกโมงเช้า กองทัพรือได้ปล่อยเรือออกไป โดยเรือได้มุ่งหน้าไปมาเลเซีย³¹⁴ มีรายงานข่าวว่ากองทัพรือมาเลเซียได้ขับไล่เรือดังกล่าวเช่นกัน โดยบังคับให้คนกลุ่มนี้แล่นเรือออกไปในทะเล ก่อนจะไปขึ้นฝั่งที่อินโดนีเซียเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม³¹⁵

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาคนหนึ่ง ซึ่งอยู่บนเรืออีกลำหนึ่งที่ถูกลักขังไม่ให้เข้าสู่ฝั่งประเทศไทยเมื่อเดือนพฤษภาคม 2558³¹⁶ เธอให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า เธอและผู้โดยสารคนอื่นอยู่บนเรือมานานกว่าหนึ่งเดือนแล้ว ก่อนจะเข้าสู่่านน้ำไทย เธอยังบอกอีกว่า ชายชาวโรฮิงญา 60 คนที่อยู่บนเรือ ได้ถูกสังหารระหว่างที่พยายามปกป้องผู้หญิงชาวโรฮิงญาจากเหตุความรุนแรงทางเพศระหว่างการเดินทาง เมื่อใกล้ถึงฝั่งประเทศไทย กองทัพรือไทยได้เข้ามาสกัดเรือเอาไว้ และแจ้งให้ได้ถึงเรือซึ่งเป็นผู้ลี้ภัยทราบบว่า ไม่สามารถนำเรือขึ้นฝั่งได้ จากข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้ถึงและลูกเรือจึงงจใจทำให้เรือพัง ทำให้น้ำรั่วเข้าเรือ และจากไปด้วยสปีดโบ๊ท เธอให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเกี่ยวกับความรู้สึกในขณะนั้นว่า

เราคิดว่าเราจะตายแล้วละ เพราะบนเรือไม่มีอะไรเลย เราได้แต่สวดภาวนา และเตรียมพร้อมที่จะจัดงานศพให้ตัวเอง...เราตั้งคำถามว่า “ทำไมเราไม่สามารถเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย เมื่อได้ถึงเรือก็ต้องการไปที่นั่น?” เราต่างกังวลและสวดภาวนา เราารู้เพียงว่า จะต้องตายแน่นอน ทางเลือกมีแค่ตายหรืออยู่³¹⁷

คนกลุ่มนี้สามารถเดินเรือที่พังแล้วไปจนถึงเกาะลังกาวี ซึ่งเป็นเกาะของประเทศมาเลเซียซึ่งไม่ไกลจากประเทศไทยนัก พวกเขาถูกตำรวจมาเลเซียจับ และส่งตัวไปสถานกักกันคนเข้าเมือง³¹⁸

³¹² อ้างแล้ว

³¹³ อ้างแล้ว

³¹⁴ โปรดดู วิดีโอตอนเดินทางออกไปของชาวช่อง 3 คลิปคุณูปคุณิย์ เอียดศรีไชย เรือโรฮิงญา www.youtube.com/watch?v=ZF2Yz3h5uU0

³¹⁵ “การเดินทางด้วยเรือของผู้ลี้ภัยที่เสี่ยงอันตรายจนสำเร็จ”, BBC, 20 พฤษภาคม 2558, www.bbc.com/news/world-asia-32806998

³¹⁶ การสัมภาษณ์เลขที่ 71, Alor Setar, มาเลเซีย, 18 กรกฎาคม 2560. แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังได้จัดทำการสนทนากลุ่มในมาเลเซียกับชาวโรฮิงญาประมาณ 15 คน ส่วนใหญ่จะเดินทางจากเมียนมามาเลเซียโดยทางเรือ มีอยู่สี่คนที่เดินทางมาในปี 2558 ในขณะที่เกิดวิกฤตมนุษย์เรือในอันดามัน โดยหนึ่งในสี่คนนั้นอยู่ในเรือที่ถูกสกัดไม่ให้เข้าสู่ชายฝั่งประเทศไทย แม้ว่าผู้ให้สัมภาษณ์คนหนึ่งจะไม่ได้อธิบายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างเรือของเธอกับกองทัพรือไทยโดยตรง แต่อีกสามคนอยู่ในเรือที่แล่นเข้าสู่มาเลเซีย และถูกจับเมื่อเดินทางมาถึง การสนทนากลุ่มเลขที่ 73, Sungai Petani, 18 กรกฎาคม 2560

³¹⁷ อ้างแล้ว

³¹⁸ อ้างแล้ว

คืบก็ทะเล สอภก็ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ในที่ประชุมระดับสูงว่าด้วยสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อเดือนพฤษภาคม 2558 รัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคได้เปลี่ยนท่าทีของตน โดยทางอินโดนีเซียและมาเลเซียสัญญาจะให้ที่พักพิงชั่วคราวกับคนอื่นอีก 7,000 คนที่ยังลอยคออยู่ในทะเล³¹⁹ ในขณะที่รัฐบาลไทยระบุว่า จะไม่ผลักดันเรือที่ถูกทอดทิ้งให้ออกไปในทะเลอีกต่อไป แต่ไม่ตกลงจะให้ที่พักพิงกับบุคคลเหล่านี้ หรือไม่ยินยอมให้มีการคัดกรองผู้แสวงหาที่ลี้ภัยโดย UNHCR ในประเทศไทย³²⁰

UNHCR คาดการณ์ว่ามีชาวโรฮิงญาและบังกลาเทศประมาณ 370 คน ที่เสียชีวิตกลางทะเล ในช่วงครึ่งแรกของปี 2558³²¹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลกังวลว่า ข้อมูลการเสียชีวิตอีกจำนวนมากที่อาจไม่มีการรายงาน และจำนวนผู้เสียชีวิตที่แท้จริงอาจสูงกว่านี้มาก³²²

นับแต่เกิดวิกฤตในปี 2558 ไม่มีรายงานการเดินทางออกนอกประเทศทางเรือครั้งใหญ่ของชาวโรฮิงญาจากเมียนมาหรือชาวบังกลาเทศอีกเลย ในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลไทยได้ดำเนินการในเชิงบวกเพื่อแก้ไขสถานการณ์ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม 2560 ศาลไทยได้ตัดสินว่าจำเลย 62 คนมีความผิด รวมทั้งเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐ ฐานค้ำมนุษย์และสังหารผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาและผู้อพยพชาวบังกลาเทศ³²³ ทางประเทศไทยยังได้ร่วมมือกับ UNHCR และเจ้าหน้าที่ของสหรัฐฯ ในการเร่งรัดการระบุดฐานะของผู้ลี้ภัยและการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม ซึ่งช่วยให้ผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาได้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในสหรัฐฯ³²⁴ อย่างไรก็ตาม ยังมีชาวโรฮิงญาไม่ทราบจำนวน ซึ่งตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีความเข้าใจต่อสถานการณ์นี้คาดการณ์ว่ามีอยู่ 100 คน³²⁵ ที่ยังคงถูกควบคุมตัวในสถานกักกันคนต่างด้าวและสถานที่รองรับเหยื่อการค้ามนุษย์อื่น ๆ

³¹⁹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การกลับลำด้านนโยบายด้านเรือของผู้ลี้ภัยที่จำเป็น แต่ยังมีผู้เสียชีวิตอีกหลายพันคน”, 20 พฤษภาคม 2558, www.amnesty.org.nz/south-east-asia-necessary-u-turn-refugee-boats-still-leaves-thousands-risk.

³²⁰ ประเทศไทย กระทรวงการต่างประเทศ, “สรุป: การประชุมว่าด้วยการโยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติในมหาสมุทรอินเดีย” 29 พฤษภาคม 2558, <http://www.mfa.go.th/main/en/media-center/14/56880-Summary-Special-Meeting-on-Irregular-Migration-in.html>.

³²¹ UNHCR, “Mixed Maritime Movements”

³²² แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *Deadly Journeys*, น. 27

³²³ Fortify Rights, “ประเทศไทย: เจ้าหน้าที่ของรัฐถูกศาลตัดสินว่ามีความผิดฐานค้ำมนุษย์ อาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร”, 20 กรกฎาคม 2560, www.fortifyrights.org/publication-20170720.htm. Fortify Rights ได้แสดงข้อกังวลเกี่ยวกับการข่มขู่พยานและเจ้าพนักงานสอบสวนระหว่างการพิจารณาคดี รวมทั้งการข่มขู่ซึ่งเป็นเหตุให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนหลบหนีไปจากประเทศไทย Fortify Rights ยังอ้างว่าได้รับรายงานว่ายังมีหลุมฝังศพชาวโรฮิงญาขนาดใหญ่ที่ยังไม่ถูกค้นพบ ใกล้กับค่ายลี้ภัยของเหยื่อการค้ามนุษย์ และกระตุ้นให้รัฐบาลไทยรีบดำเนินการสอบสวนในเรื่องนี้ และโปรดดู Fortify Rights, “ประเทศไทย: การแทรกแซงการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ หัวหน้าพนักงานสอบสวนต้องหลบซ่อนตัว”, 9 ธันวาคม 2558, www.fortifyrights.org/publication-20151209.html

³²⁴ UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 2. และโปรดดู สัมภาษณ์ตัวแทนองค์กรสิทธิของผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ, 26 เมษายน 2560

³²⁵ การสัมภาษณ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ, 26 เมษายน 2560

“การผลักดันกลับ” ทางอากาศ: ผู้ลี้ภัยที่สนามบิน

↑ ทำอาภาศยานานาชาตีสวรรณภูมิ กรุงเทพฯ @ KRISANAPONG DETRAPHIPHAT/AFP/Getty Images

ประเทศไทยได้ละเมิดหลักการ ไม่ส่งกลับหลายครั้ง โดยปฏิเสธไม่ให้ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยเข้าเมืองขณะอยู่ที่สนามบิน ในรายงานที่เสนอต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนในการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย UNHCR ระบุว่า

กรณีการส่งกลับส่วนใหญ่เกิดขึ้นเป็นผลมาจาก “การปฏิเสธไม่ให้เข้าเมือง” ที่สนามบินนานาชาติหลักของประเทศไทย แม้ว่า UNHCR จะเข้าไปแทรกแซงทั้งผ่านเจ้าหน้าที่ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และกระทรวงการต่างประเทศ สืบเนื่องจากสภาพของการส่งกลับเหล่านี้ ทำให้เกิดปัญหาท้าทายในความพยายามติดตามรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เช่นในกรณีหนึ่ง เด็กชาวซีเรียถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าเมืองในเดือนกุมภาพันธ์ 2558 แม้ว่าทาง UNHCR จะเข้ามาแทรกแซงและเน้นให้เห็นทั้งปัญหาในซีเรีย และสถานะของเด็กที่ยังเป็นผู้เยาว์ อย่างไรก็ดี เด็กคนดังกล่าวถูกส่งตัวขึ้นเครื่องบินไปเลบานอน และ UNHCR ทราบดีในเวลาต่อมาว่ามีการส่งเด็กกลับไปยังซีเรีย ชะตากรรมในปัจจุบันของเขายังคงไม่เป็นที่รับรู้³²⁶

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่สามารถเก็บข้อมูลกรณีของบุคคล ซึ่งถูกปฏิเสธการเข้าเมืองที่สนามบินได้ ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยบอกว่า บุคคลเหล่านี้มักถูกบังคับส่งกลับที่สนามบิน ก่อนที่จะมีรายงานมาถึงพวกเขา³²⁷

ทางการไทยยังได้จับกุมผู้แสวงหาที่ลี้ภัยซึ่งพยายามเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยโดยใช้หนังสือเดินทางหรือวีซ่าปลอม³²⁸ ในกรณีส่วนใหญ่ ทางการไทยไม่ได้อำนวยความสะดวกในการคัดกรองคำขอลี้ภัยตามกระบวนการ

³²⁶ UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 7

³²⁷ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานกับผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 5, 7, 50, 51 และ 52, กรุงเทพฯ, เมษายน – มิถุนายน 2560

³²⁸ โปรดดูอย่างเช่น Jeerawat Na Thalang, “จากสนามรบ เข้าสู่คุกไทย - Out of a war zone, into a Thai prison”, *Bangkok Post*, 7 กุมภาพันธ์ 2559, www.bangkokpost.com/print/854428/; Achara Ashayagachat, “ผู้ลี้ภัยถูกจับระหว่างเดินทางไปสวีเดน Refugees thwarted en route to Sweden”, *Bangkok Post*, 27 มีนาคม 2557, www.bangkokpost.com/print/402116/

ของ UNHCR ที่สนามบิน แม้ว่า UNHCR จะสามารถเข้าถึงบุคคลเหล่านี้ระหว่างอยู่ในเรือนจำหรือสถานกักกันคนต่างด้าว หลังจากได้รับแจ้งจากครอบครัวของพวกเขาหรือองค์กรพัฒนาเอกชน

การเดินทางกลับ “โดยสมัครใจ” และการส่งกลับโดยอ้อม

ดังที่อธิบายข้างต้น ผู้ลี้ภัยในเขตเมืองในประเทศไทย ต้องเผชิญปัญหามากมาย โดยเป็นผลมาจากการไม่มีสถานะทางกฎหมายในประเทศ รวมทั้งโอกาสการทำงานที่จำกัด ปัญหาในการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพและโอกาสทางการศึกษา ความเครียดทางการเงิน การถูกจำกัดเสรีภาพในการเดินทาง และการติดต่อกับสังคม และความหวาดกลัวอยู่เสมอว่าจะถูกจับกุม ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ถูกจับกุมในข้อหาเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย อาจต้องถูกควบคุมตัวเป็นเวลานานโดยไม่มีกำหนด ในสภาพที่เลวร้ายในสถานกักกันคนต่างด้าว³²⁹ ในขณะที่เขียนรายงานนี้ ในทางปฏิบัติแล้ว ไม่มีโอกาสที่จะประกันตัวสำหรับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยได้เลย และในปัจจุบันมีบุคคลที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR กว่า 150 คนที่ถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าวนานกว่าหนึ่งปีแล้ว³³⁰

หน่วยงานสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ UNHCR และองค์กรภาคประชาสังคมได้แสดงข้อกังวลครั้งแล้วครั้งเล่า เกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยเป็นเวลานาน ในสภาพที่เลวร้ายของสถานกักกันคนต่างด้าว และผลกระทบของปัจจัยเหล่านี้ที่มีต่อสภาพทางร่างกาย จิตใจ และสังคมของผู้ที่แสวงหาความคุ้มครองในประเทศไทย³³¹ หน่วยงานเหล่านี้สนับสนุนให้มีการใช้ทางเลือกอื่นนอกจากการกักขัง ทั้งนี้เพื่อบรรเทาแรงกดดันดังกล่าว³³²

สืบเนื่องจากสภาพที่โหดร้ายของการถูกกักขังและชีวิตของผู้ลี้ภัยในประเทศไทย ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยบางส่วนจึงกดดันตัดสินใจเดินทางกลับประเทศบ้านเกิด ทั้ง ๆ ที่เสี่ยงต่ออันตรายและความยากลำบาก ซึ่งเดิมเป็นสาเหตุที่ทำให้พวกเขาเดินทางไปแสวงหาความคุ้มครองในประเทศอื่น

การส่งกลับ ไม่เพียงเกิดขึ้นในลักษณะการใช้กำลังบังคับเท่านั้น กฎหมายระหว่างประเทศยังห้ามการส่งกลับ “โดยอ้อม” ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อรัฐใช้วิธีการบังคับในทางอ้อม เพื่อให้บุคคลยินยอมกลับไปอยู่ในสถานการณ์ซึ่งเสี่ยงจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน “คู่มือการเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมโดยสมัครใจ” ของ UNHCR ระบุว่า “หลักการว่าด้วยความสมัครใจถือเป็นองค์ประกอบขึ้นพื้นฐานของการคุ้มครองระหว่างประเทศ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางกลับของผู้ลี้ภัย”³³³ แม้จะมีปัจจัยหลายประการ ทั้งแรงกดดันทางเศรษฐกิจ สังคม และ

³²⁹ โปรดดูด้านล่าง, “การจับกุม, การควบคุมตัว และการส่งออกนอกราชอาณาจักร”, น. 18

³³⁰ โปรดดูด้านล่าง, เชิงอรรถ 87

³³¹ UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 10-13; CAT, ข้อสังเกตเชิงสรุป, 2014, ย่อหน้า 22; UNHCR, การส่งมอบรายงานประเทศตามกลไก UPR ประเทศไทย, น. 13; คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม, ข้อสังเกตเชิงสรุป, 2558, ย่อหน้า 28

³³² อ้างแล้ว และโปรดดู UNHCR, นอกเหนือจากการควบคุมตัว, 2558; คัมภีร์กอร์ดอน และ จันท์อำพร, ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว

³³³ UNHCR, คู่มือการเดินทางกลับภูมิลำเนาเดิมโดยสมัครใจ, 1996, www.unhcr.org/publications/legal/3bfe68d32/handbook-voluntary-repatriation-international-protection.html, น. 10

วัฒนธรรม ที่อาจทำให้การเดินทางกลับเป็นไปได้โดยสมัครใจหรือไม่ก็ได้ แต่การไม่มีสถานะทางกฎหมายและการควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนด ถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักที่ผลักดันให้มีการตัดสินใจอย่างไม่สมัครใจ ที่จะเดินทางกลับประเทศของตนเอง³³⁴

ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยซึ่งถูกจับกุมและควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว มีแนวโน้มจะทิ้งคำขอลี้ภัย และเดินทางกลับประเทศบ้านเกิด เมื่อคำนึงถึงความเข้มงวดในการให้ประกันตัวของทางการไทย และโอกาสที่จะได้รับการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามซึ่งมีอยู่น้อยมาก ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยส่วนใหญ่ซึ่งถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว จึงมักถูกควบคุมตัวเป็นเวลานานโดยไม่มีเวลากำหนด สภาพที่สิ้นหวังเช่นนี้ประกอบกับสภาพที่เลวร้ายและความเสี่ยงต่อการปฏิบัติมิชอบในสถานกักกันคนต่างด้าว ส่งผลให้พวกเขาบางส่วนตัดสินใจว่าทางออกเดียวที่มีอยู่คือการหาทางบรรเทาภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นในประเทศของตนเอง³³⁵ ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับผู้ลี้ภัยระบุว่า การตัดสินใจของผู้ลี้ภัยที่จะกลับบ้าน มักเป็นผลมาจากการไม่สามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่จำเป็นอย่างเพียงพอปัญหาสุขภาพที่ร้ายแรงของพวกเขา³³⁶

ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ตัดสินใจเดินทางกลับประเทศบ้านเกิด สามารถออกจากสถานกักกันคนต่างด้าวโดยผ่านสองช่องทางด้วยกัน

ประการแรก ดังที่อธิบายข้างต้น ผู้ถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว ซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศที่ไม่ได้มีพรมแดนติดกับประเทศไทย อาจถูกส่งออกนอกประเทศได้ เมื่อเขาสามารถจ่ายค่าเครื่องบินของตนเองได้ เป็นกระบวนการที่องค์กรพัฒนาเอกชนมักเรียกว่า “การส่งกลับตนเอง” บางส่วนได้ซื้อตั๋วเครื่องบินโดยใช้เงินส่วนตัว หรือขอเรียไ้จากครอบครัวและเพื่อนฝูง ส่วนคนอื่น ๆ ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรมนุษยธรรม³³⁷ ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองทราบอย่างเป็นทางการ ถึงเจตนาที่จะขอมสละคำขอลี้ภัยและกลับบ้าน โดยเจ้าหน้าที่ทราบที่อยู่แล้วว่าเขาขึ้นทะเบียนกับ UNHCR ของบุคคลเหล่านี้³³⁸ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่สามารถยืนยันได้ว่ามีจำนวนผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยมากเพียงใด ที่เดินทางกลับบ้านด้วยวิธีการเช่นนี้ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตาม หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชนและด้านสิทธิผู้ลี้ภัยได้เคยแสดงข้อกังวลเกี่ยวกับแรงกดดันที่ผลักดันให้ผู้ลี้ภัยต้อง “ส่งกลับตัวเอง” และอันตรายที่พวกเขาต้องเผชิญเมื่อกลับถึงบ้าน³³⁹

ประการที่สอง ผู้ถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว ซึ่งเป็นพลเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน สามารถเดินทางกลับประเทศตนเองได้ด้วยการสละคำขอลี้ภัย และยินยอมเข้าไปอยู่ในขั้นตอนการถูกส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรข้ามพรมแดนตามปกติ พวกเขาบางส่วนที่อาจเคยยื่นเรื่องขอลี้ภัยไว้แล้ว ก็ไม่ต้องการรอการ

³³⁴ อ้างแล้ว

³³⁵ โปรดดู สัมภาษณ์ตัวแทนองค์กรที่ทำงานกับผู้ลี้ภัยในเขตเมือง, การสัมภาษณ์เลขที่ 11, 24 และ 52, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – มิถุนายน 2560

³³⁶ อ้างแล้ว

³³⁷ สัมภาษณ์ผู้ลี้ภัยในเขตเมืองและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานด้านผู้ลี้ภัยในเขตเมือง, การสัมภาษณ์เลขที่ 23, 25 และ 43, กรุงเทพฯ, พฤษภาคม – มิถุนายน 2560

³³⁸ สัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานด้านสิทธิผู้ลี้ภัย, การสัมภาษณ์เลขที่ 11 และ 24;

³³⁹ ฮิวแมนไรตวอท์, *Ad Hoc and Inadequate*, น. 135-136; ดันท์กุลรัตน์ และ จันทร์อำพร, *ทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัว*, น. 46

พิจารณาคำขอต่อไป โดยพวกเขาเห็นว่าการส่งตัวเองออกนอกราชอาณาจักรเป็นหนทางที่ดีกว่าการถูกควบคุมตัว โดยไม่มีเวลากำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชาวโรฮิงญาจากเมียนมา ซึ่งมักแจ้งต่อทางการไทยว่า พวกเขาเป็น ชาวมุสลิมจากเมียนมา เพื่อจะได้ถูกส่งตัวออกนอกประเทศ แทนที่จะถูกควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนดที่สถาน กักกันคนต่างด้าว³⁴⁰ ในปี 2555 ฮิวแมนไรตวอทธรายงานว่าผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาซึ่งสมัครใจส่งตัวเองออกนอก ราชอาณาจักร และคนเหล่านี้ต้องเผชิญกับการควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนดในสถานกักกันคนต่างด้าว³⁴¹ ในปี 2557 เจ้าหน้าที่ตำรวจระดับสูงให้เหตุผลสนับสนุนการส่งตัวผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญาออกนอกราชอาณาจักร 1,300 คน โดยบอกว่าเป็นการเดินทางกลับโดยสมัครใจ เพราะ “พวกเขามองไม่เห็นอนาคตกับการที่จะถูกควบคุมตัวอยู่ ต่อไปในประเทศไทย”³⁴²

ในอีเมลที่ส่งถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล “เจมส์” ชาวปากีสถานที่นับถือศาสนาคริสต์บอกว่า เขา ตัดสินใจส่งตัวเองออกนอกประเทศ ระหว่างถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าวสวนพลูที่กรุงเทพฯ พร้อมกับ พ่อของเขา³⁴³ ในเดือนกรกฎาคม 2556 เขาหลบหนีเข้าสู่ประเทศไทยพร้อมครอบครัว หลังจากเขาแต่งงานกับ ผู้หญิงมุสลิมในปากีสถาน และต่อมาได้ถูกทำร้ายร่างกาย และยังถูกรอกรับด้วยฝ่ายหญิงจะดำเนินคดี เจมส์และ พ่อซึ่งไม่มีวีซ่าเข้าเมืองที่ถูกต้อง ได้ถูกจับกุมข้อหาเข้าเมืองผิดกฎหมาย และถูกนำตัวไปที่สถานกักกันคนต่างด้าว อีก 28 เดือนต่อมาหลังเดินทางมาถึงประเทศไทยและขึ้นทะเบียนกับ UNHCR เขาเขียนจดหมายเล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังเกี่ยวกับสภาพชีวิตในสถานกักกันคนต่างด้าวดังนี้

มันเลวร้ายมาก เราถูกขังอยู่ในห้องขังซึ่งมีคนจากปากีสถาน ศรีลังกา และบังกลาเทศกว่า 150 คน มี ห้องน้ำแค่สามห้องสำหรับคน 150 คน ตอนกลางคืนเราแทบจะไม่ได้นอน แต่ละคนมีพื้นที่เพียง 2X4 ฟุต เท่านั้น มีโรคมากมายในห้องขังที่แออัด ห้องพยาบาลที่สถานกักกันคนต่างด้าวมียาพยาบาลน้อยมาก ผมได้ เห็นคนตายสองคนเนื่องจากไม่ได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานกักกันคนต่างด้าว แต่ก่อนพวกเขาเคยให้ เราออกจากห้องขังมาออกกำลังกายเป็นเวลาสองชั่วโมง ทุกช่วงสองหรือสามวัน ผมไม่เคยล้มช่วงเวลานั้น ได้เลย พ่อของผมซึ่งเป็นคนแก่อายุ 59 ปี...เริ่มหมดหวัง เขารู้สึกว่าไม่สามารถมีชีวิตรอดอยู่ข้างในอีกได้ ผมลำบากใจมากที่เห็นพ่ออยู่ในสภาพแบบนั้น

ภรรยาของผม (และ) ลูกชายของผมที่เกิดในประเทศไทย...และแม่ของผมอยู่ข้างนอก พวกเขาเริ่มมี ปัญหาทางการเงินมาก พวกเขาพยายามขอความช่วยเหลือจากทางนั้นทางนี้เพื่อให้มีเงินจ่ายค่าเช่าห้อง และค่าอาหาร เงินที่ผมเก็บสะสมไว้ก็หมดแล้ว แม่ผมยังป่วย และต้องเข้าโรงพยาบาล...

ผมกังวลมากกับครอบครัว กระบวนการของ UNHCR ก็ยังไม่คืบหน้าไปไหน...พวกเขายอมรับว่า (พวก เขาเข้าใจ) สถานการณ์ของเรา แต่บอกว่าไม่สามารถทำอะไรได้³⁴⁴

³⁴⁰ สัมภาษณ์แกนนำชุมชนชาวโรฮิงญาและตัวแทนขององค์กรที่ทำงานกับชุมชนโรฮิงญา, การสัมภาษณ์เลขที่ 8, 75 และ 76, ประเทศไทยและ มาเลเซีย, มีนาคม – กรกฎาคม 2560

³⁴¹ ฮิวแมนไรตวอทธ, *Ad Hoc and Inadequate*, น. 77-78

³⁴² “ประเทศไทยส่งมุสลิมโรฮิงญากลับไปพม่า”, BBC, 13 กุมภาพันธ์ 2557, www.bbc.com/news/world-asia-26167676

³⁴³ อีเมลถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ลงวันที่ 27 กรกฎาคม 2560

³⁴⁴ อ้างแล้ว

สองเดือนหลังเจมส์และพ่อถูกจับ เจมส์ได้รับแจ้งว่ามีการเลื่อนนัดสัมภาษณ์เพื่อระบุสถานะผู้ลี้ภัยของครอบครัวเขาเป็นครั้งที่สาม เจมส์และพ่อตัดสินใจว่าจะส่งกลับตัวเอง และอีกสองเดือนต่อมา ทั้งครอบครัวก็เดินทางกลับปาเลสไตน์

ในอีเมลล์ของเขาที่ส่งถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลจากปาเลสไตน์ เจมส์บอกว่าเขากลัวการทำร้ายร่างกายจากครอบครัวฝ่ายภรรยาหรือบุคคลอื่น และกังวลว่าจะถูกดำเนินคดีตามข้อกล่าวหาว่าดูหมิ่นศาสนาหรือละทิ้งศาสนา และกังวลว่าการสมรสของเขาไม่มีเอกสารรับรอง รวมทั้งไม่มีเอกสารรับรองการเกิดของบุตร เขาบอกว่าเขาต้องย้ายที่อยู่ตลอดเวลา และมองหาโอกาสที่จะเดินทางออกนอกประเทศเพื่อแสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศอื่น

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้พูดคุยกับอดีตนักศึกษาที่เป็นนักกิจกรรมจากประเทศแห่งหนึ่งในแอฟริกา ซึ่งตัดสินใจเดินทางกลับประเทศตนเอง เพราะไม่ต้องการถูกควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนดในสถานกักกันคนต่างด้าวสวนพลูที่กรุงเทพฯ³⁴⁵ เขาถูกจับด้านนอกโบสถ์ในเช้าวันอาทิตย์ และถูกนำตัวไปสถานกักกันคนต่างด้าว แม้จะเป็นผู้ลี้ภัยที่ได้รับการยอมรับสถานะจาก UNHCR และเขาได้เอาบัตร UNHCR แสดงให้เจ้าหน้าที่ที่จับกุมตัวด้วย เขาระบุว่ามีความกลัวอย่างมากต่อความปลอดภัยและสุขภาพของตนเองระหว่างอยู่ในสถานกักกันคนต่างด้าว น้ำหนักเขาลดลง 12 กก. ก่อนจะตัดสินใจส่งกลับตนเอง และยังอธิบายถึงอาการบาดเจ็บสาหัสที่เกิดขึ้นกับผู้ถูกควบคุมตัวคนอื่น ๆ เนื่องจากการใช้ความรุนแรงทางร่างกายในสถานกักกันคนต่างด้าว ในขณะที่เขียนรายงานนี้ เขาอยู่กับครอบครัวที่ประเทศของตนเองแล้ว แต่ต้องจำกัดการเดินทางของตนเอง และกังวลต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นหากคนที่ปองร้ายเขาพบว่าเขาเดินทางกลับมาแล้ว

ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยซึ่งไม่ได้ถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว บางครั้งอาจรู้สึกถูกบังคับให้ต้องกลับประเทศ เนื่องจากแรงกดดันที่หนักหน่วงในประเทศไทย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้สัมภาษณ์ “โจเซฟ” ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยชาวปาเลสไตน์ที่นับถือศาสนาคริสต์ ซึ่งเลือกที่จะเดินทางกลับปาเลสไตน์ หลังจากอาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯ มาสองปีครึ่ง³⁴⁶ เรื่องราวของเขาสะท้อนให้เห็นแรงกดดันต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทย และผลกระทบร้ายแรงต่อมนุษย์อันเนื่องมาจากนโยบายด้านผู้ลี้ภัยที่บกพร่องของประเทศไทย

ก่อนจะเดินทางมาประเทศไทย โจเซฟทำงานในหน่วยงานสิทธิมนุษยชนที่ปาเลสไตน์ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เขาถูกคุกคามอย่างรุนแรงเนื่องจากการทำงานของเขา ในปี 2555 มีปืนไม่ทราบชื่อได้กระด้างใส่เขา ระหว่างอยู่บนถนน หลังจากนั้นมิบุคคลกลับโทรศัพท์มาข่มขู่ลูก ๆ ของเขาในปี 2556 โจเซฟจึงตัดสินใจให้ภรรยา ลูกชายสองคนและลูกสาวหนึ่งคนเดินทางไปกรุงเทพฯ ก่อน และในปีต่อมา เขาได้เดินทางไปสมทบกับครอบครัวที่กรุงเทพฯ หลังจากถูกข่มขู่อย่างรุนแรงอีกครั้ง ครอบครัวของเขาได้ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR และมีนัดสัมภาษณ์ในเดือนกุมภาพันธ์ 2559

³⁴⁵ การสัมภาษณ์เลขที่ 25, ไม่เปิดเผยสถานที่, 25 พฤษภาคม 2560

³⁴⁶ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล สัมภาษณ์ “โจเซฟ” (ไม่ใช่ชื่อจริง) สองครั้ง การสัมภาษณ์เลขที่ 49 และ 74, มิถุนายน – กรกฎาคม 2560 แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่สามารถหาหลักฐานอื่น ๆ เพื่อยืนยันเรื่องเล่าของโจเซฟได้ แต่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้พูดคุยกับองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งเคยติดต่อกับโจเซฟระหว่างอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้อ่านรายงานเกี่ยวกับการทำงานของโจเซฟและหน่วยงานของเขาในปาเลสไตน์ ได้อ่านบทความเกี่ยวกับเหตุการณ์อันส่งผลให้เขาต้องออกจากปาเลสไตน์ และได้เห็นสำเนาเอกสารใบมรณบัตรของพ่อโจเซฟ จากเอกสารภายในและภายนอกเหล่านี้ดูเหมือนจะสอดคล้องกับข้อมูลที่โจเซฟบอก

ลิขสิทธิ์: สกอตต์ เทเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ในช่วงเกือบสองปีที่ครอบครัวของเขาให้การสัมภาษณ์กับ UNHCR พวกเขาต้องประสบปัญหามากมาย รวมทั้งการเผชิญหน้ากับตำรวจไทย ซึ่งพวกเขาเชื่อว่าอาจจะถูกจับ โจเซฟให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า

การใช้ชีวิตในประเทศไทยโดยไม่มียานพาหนะหรือมีแหล่งรายได้เป็นเรื่องยากลำบากมาก และการใช้ชีวิตในประเทศไทยโดยไม่มีวีซ่าที่ถูกต้องก็เสี่ยงอันตรายมาก เรามักกลัวเสมอว่าจะถูกจับกุม ลูก ๆ ของผม...มีสภาพจิตใจที่แย่มาก ๆ ระหว่างอยู่ที่นั่น ตำรวจได้มาที่บ้านของเราสองครั้ง เป็นเรื่องที่น่ากลัวมาก เราอยู่กันในห้อง ตำรวจอยู่นอกห้อง ลูกผมกลัวมาก ตอนที่ผมมองลูก ผมรู้ว่าพวกเขากลัวมาก ลูกสาวของผมกลัวมาก ผมได้แต่บอกว่า “พ่อเสียใจที่พาลูกมาที่นี่ พ่อรักลูกนะ”...

อันที่จริงพวกเรา (ทุกคน) พักอาศัยรวมกันในห้องเดียว เราใช้ชีวิตร่วมกันในห้องเดียว เราทำครัวในห้องเดียวกัน เราไม่สามารถไปที่ไหนได้ เราไม่สามารถไปเยี่ยมใครได้ เราไม่สามารถไปโบสถ์ได้ ผมทำงานเป็นอาสาสมัคร...แต่เวลาออกจากบ้าน ผมรู้สึกกลัว ผมต้องคอยสอดส่องตลอดเวลาว่าจะมีตำรวจหรือไม่เวลาออกไปข้างนอก ผมคิดถึงครอบครัวที่อยู่ในห้องตามลำพังเสมอ เป็นชีวิตที่ยากลำบากมาก เหมือนกับมีชีวิตอยู่ในนรก เราไม่สามารถไปที่ไหนได้เลย³⁴⁷

โจเซฟให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ภายในเวลาไม่กี่เดือนหลังมาถึงประเทศไทย ครอบครัวของเขาใช้เงินสะสมที่มีทั้งหมด เขาอธิบายถึงช่วงเวลาที่ยากลำบาก ทั้งครอบครัวไม่มีอาหารกินติดต่อกันเป็นเวลาหลายวัน

พวกเราไม่มีเงินเลย ในช่วงนั้นพวกเราไม่มีอะไรกินเลย เป็นช่วงเดียวกับที่ตำรวจไทยออกตรวจค้นทั่วกรุงเทพฯ เรามีปัญหาหลาย ๆ อย่างพร้อม ๆ กัน เราหิวและเราต้องพยายามหลบซ่อนตัวจากตำรวจ เราไม่มีอาหารกินต่อเนื่องกันเป็นเวลาสี่หรือห้าวัน...เมื่อคิดถึงสิ่งเหล่านี้ เราเศร้าเสียใจมากไม่ได้³⁴⁸

ต่อมาน้องสะใภ้ของ โจเซฟซึ่งหลบหนีจากการลักพาตัวในปากีสถาน เธอถูกบังคับให้เข้ารับอิสลาม และถูกบังคับให้แต่งงานกับมุสลิม ได้เดินทางมาสมทบกับโจเซฟและครอบครัวที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2558 ระหว่างเดินทางซื้อของในตลาด เธอถูกตำรวจไทยจับกุม น้องสะใภ้ของโจเซฟถูกควบคุมตัวอยู่หกเดือนในสถานกักกันคนต่างด้าวที่กรุงเทพฯ³⁴⁹

ในเดือนกุมภาพันธ์ 2559ไม่กี่สัปดาห์ก่อนจะมีกำหนดนัดเพื่อสัมภาษณ์ในเพื่อระบุสถานภาพผู้ลี้ภัย UNHCR โทรมาแจ้งโจเซฟว่า มีการเลื่อนกำหนดนัดสัมภาษณ์ครอบครัวของเขาไปอีกหนึ่งปี ตอนนั้นครอบครัวเขาเริ่มคิดที่จะเดินทางกลับไปปากีสถานแล้ว ทำให้ตัดสินใจว่าไม่สามารถทนต่อชีวิตในกรุงเทพฯ ได้อีกต่อไป โจเซฟให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล เกี่ยวกับสิ่งที่เขาและครอบครัวพุดคุยกันในช่วงเวลาหลายเดือนว่า

³⁴⁷ การสัมภาษณ์เลขที่ 49, Skype, 23 มิถุนายน 2560

³⁴⁸ การสัมภาษณ์เลขที่ 74, Skype, 19 กรกฎาคม 2560

³⁴⁹ อ้างแล้ว

เราไม่มีอะไรเหลือเลย เงินของเราก็หมด...เรา (ตัดสินใจว่า) เราจะไม่อยู่ที่นั่นอีกต่อไป แต่พอ...เวลาเริ่มคิดถึงปากีสถาน เรานึกถึงสภาพชีวิตที่ยากลำบากที่นั่น อีกสองชั่วโมงต่อมาเราก็เปลี่ยนใจ....มันน่ากลัวมากที่จะกลับไปปากีสถาน เราคิดว่าถ้าเดินทางกลับไป คงถูกฆ่าตายแน่นอน บางทีลูกสาวของเราอาจเผชิญชะตากรรมเดียวกับน้องสะใภ้ของผมก็ได้...แต่ชีวิตที่กรุงเทพฯ ก็เลวร้ายมาก เรารู้สึกไม่ปลอดภัยจากตำรวจและจากเพื่อนบ้านของเราเลย พวกเขาอยากทำร้ายเราเมื่อไหร่ ก็ทำได้³⁵⁰

ในเดือนเมษายน 2559 ทั้งครอบครัวเดินทางกลับไปปากีสถาน น้องสะใภ้ของโจเซฟก็ “ส่งตัวเองกลับ” จากสถานกักกันคนต่างด้าวและเดินทางกลับประเทศของตน ผ่านไปไม่กี่เดือน โจเซฟเริ่มได้รับคำขู่ ในเดือนมกราคม 2560 มีคนทุบตีทำร้ายโจเซฟอย่างรุนแรง ทำให้กระดูกที่มีมือหัก ในเดือนเดียวกัน น้องสะใภ้ของเขาถูกลักพาตัวโดยชายที่เธอเคยถูกบังคับให้แต่งงานด้วย ในขณะที่เขียนรายงานนี้ เธอยังคงอาศัยอยู่ในบ้านของเขา ในเดือนเมษายน 2560 มีบุคคลลึกลับมาวางเพลิงบ้านของโจเซฟ เขาสามารถช่วยเหลือลูกและภรรยาให้หนีออกมาทางหลังคาของเพื่อนบ้านได้ แต่พ่อของเขาเสียชีวิตในกองเพลิง³⁵¹ โจเซฟและครอบครัวได้ย้ายหนีไปที่อื่นในเมืองเดียวกัน และหวังว่าจะไม่เกิดเหตุโศกนาฏกรรมซ้ำอีก

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้ตรวจสอบรายงานอื่นๆ เกี่ยวกับกรณีของผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR ได้ส่งตัวเองกลับประเทศ³⁵² โดยเฉพาะเมื่อเดือนสิงหาคม 2559 นักกิจกรรมทางการเมืองชาวจีนและผู้ลี้ภัยสองคน ซึ่งถูกจับกุมและควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว ตัดสินใจส่งกลับตนเอง แทนการควบคุมตัวอย่างไม่เป็นเวลา³⁵³ เพื่อนของหนึ่งในสองผู้ถูกควบคุมตัวตั้งข้อสงสัยว่าเขาต้องการกลับประเทศโดยสมัครใจจริงหรือ³⁵⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่สามารถยืนยันข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพและความเป็นอยู่ของชายทั้งสองคน นับแต่เดินทางกลับประเทศจีนได้

³⁵⁰ อ้างแล้ว

³⁵¹ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้มีโอกาสดูสำเนาบรรณบัตรของพ่อของโจเซฟ จากหน่วยรักษาผู้ป่วยที่มีแผลไฟไหม้ที่โรงพยาบาลในพื้นที่

³⁵² โปรดดู การสัมภาษณ์เลขที่ 43, Skype, 6 มิถุนายน 2560

³⁵³ “ผู้ลี้ภัยชาวจีนในประเทศไทยสองคนเดินทางกลับบ้าน ‘โดยสมัครใจ’”, *Radio Free Asia*, 30 สิงหาคม 2559, www.rfa.org/english/news/china/return-08302016110913.html; “ตำรวจไทยควบคุมตัววัยรุ่นชาวจีนซึ่งมีสถานะผู้ลี้ภัยกับสหประชาชาติ”, *Radio Free Asia*, 29 กรกฎาคม 2559, www.rfa.org/english/news/china/china-thailand-07292016125459.html

³⁵⁴ อ้างแล้ว

5. พรมแดนไทย-เมียนมา การเดินทางกลับอย่างสมัครใจและโอกาสที่จะปิดค่ายผู้ลี้ภัย

เหมือนจะตรงกันข้ามกับนโยบาย “ผลักดันกลับ” ที่ใช้กับผู้ลี้ภัยชาวโรฮิงญา และการละเมิดอย่างร้ายแรงต่อหลักการไม่ส่งกลับตามที่อธิบายในรายงานนี้ ในช่วงปีที่ผ่านมา ไทยยังคงรับและให้ที่ลี้ภัยกับบุคคลซึ่งหลบหนีจากความขัดแย้งกันด้วยอาวุธในภาคตะวันออกของเมียนมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามพันธกิจที่ประเทศไทยให้ไว้ยาวนานในการให้ความคุ้มครองกับชุมชนเหล่านี้

จากที่อธิบายข้างต้น พลเมืองสัญชาติเมียนมานับเป็นผู้ลี้ภัยกลุ่มใหญ่ที่สุดในประเทศไทย และมักอาศัยอยู่ตามค่ายผู้ลี้ภัยตามแนวพรมแดนไทย-เมียนมา จนถึงเดือนกรกฎาคม 2560 ค่ายผู้ลี้ภัยเหล่านี้มีจำนวนผู้อยู่อาศัยอย่างเป็นทางการ 100,238 คน ตามตัวเลขของกระทรวงมหาดไทยและ UNHCR³⁵⁵ ความพยายามของรัฐบาลไทยในการให้ที่พักพิง ให้ความคุ้มครอง และตอบสนองความต้องการทางวัตถุของประชากรเหล่านี้ในช่วงเวลาหลายทศวรรษ นับเป็นสิ่งที่น่าชมเชยและไม่ควรถูกลดทอนความสำคัญ

เริ่มตั้งแต่ปี 2547 รัฐบาลไทยได้ยุติการอนุญาตให้ UNHCR จัดทำการระบุสถานะผู้ลี้ภัยให้กับพลเมืองสัญชาติเมียนมา³⁵⁶ บุคคลที่เดินทางมาถึงค่ายผู้ลี้ภัยเหล่านี้ภายหลังวันดังกล่าว จึงไม่มีโอกาสที่จะได้รับการ

³⁵⁵ UNHCR, “จำนวนผู้ลี้ภัยตามข้อมูลของรัฐบาลไทย/กระทรวงมหาดไทย - UNHCR”, 31 กรกฎาคม 2560,

http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/thailand_MyanmarBorder_refugeePopulationOverview_july2017.pdf

³⁵⁶ อิวแมนไรท์วอร์ช, *Ad Hoc and Inadequate*, น. 83; Refugee International, “ประเทศไทย: ความซับซ้อนในการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามสำหรับผู้ลี้ภัยชาวเมียนมา”, 12 ธันวาคม 2558, reliefweb.int/report/thailand/thailand-complications-resettlement-burmese-refugees

↑ นายทหารพรานไทยเดินลาดตระเวนบริเวณค่ายผู้ลี้ภัยแม่ลา พฤษภาคม 2554 @ CHRISTOPHE ARCHAMBAULT/AFP/Getty Images

พิจารณาให้ไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการบริหารจังหวัดของไทย ซึ่งมักเป็นกรณีที่ทำให้ไปสมทบครอบครัวที่เดินทางไปก่อนหน้านี้แล้ว³⁵⁷ อย่างไรก็ตาม จนถึงเดือนตุลาคม 2559 มีพลเมืองสัญชาติเมียนมาที่มากกว่า 100,000 คนจากค่ายผู้ลี้ภัยเหล่านี้ ซึ่งส่วนใหญ่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR ก่อนปี 2547 ที่ได้รับการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สาม³⁵⁸

แม้ว่าค่ายผู้ลี้ภัยเหล่านี้จะมีขึ้น

ตามแนวพรมแดนตั้งแต่ทศวรรษ 2523 แต่สถานการณ์ไม่ได้คงที่เสมอไป เพราะมีผู้ลี้ภัยเข้าและออกจากค่ายอยู่ตลอด ทั้งที่ทำได้โดยได้รับอนุญาตและไม่ได้รับอนุญาตอย่างเป็นทางการ และมีการข้ามพรมแดนไปมาด้วยเหตุผลทางสังคมและเศรษฐกิจ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งสองฝั่งพรมแดน โดยเฉพาะเมื่อเกิดสงครามความขัดแย้งกันด้วยอาวุธในภาคตะวันออกของเมียนมา ล้วนส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายของประชากรอย่างฉับพลันครั้งใหญ่ แม้ว่าโดยทั่วไป ประเทศไทยจะยอมรับให้ที่ลี้ภัยกับบุคคลที่หลบหนีความรุนแรงจากในเมียนมา แต่ในหลาย ๆ ครั้ง รัฐบาลก็ไม่ได้ให้ความคุ้มครองกับผู้ลี้ภัยอย่างเพียงพอ

ภายใต้รัฐบาลชุดก่อน ๆ หน้านี้ มีกรณีที่ทางการไทยบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงผ่านพรมแดนไทย-เมียนมา แม้มีความเสี่ยงที่จะต้องเผชิญกับความขัดแย้งกันด้วยอาวุธที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง³⁵⁹ ในช่วงรัฐบาลปัจจุบัน ระดับความรุนแรงของความขัดแย้งกันด้วยอาวุธในภาคตะวันออกของเมียนมา ลดลงอย่างมากเทียบกับช่วงก่อนหน้านี้ ส่งผลให้มีการข้ามพรมแดนของบุคคลที่หนีจากความรุนแรงน้อยลง อย่างไรก็ตาม ในช่วงสามปีที่

³⁵⁷ อ้างแล้ว คณะกรรมการบริหารจังหวัดเป็นหน่วยงานส่วนท้องถิ่นภายใต้กระทรวงมหาดไทย ในปี 2547 สภาความมั่นคงแห่งชาติได้มอบหมายให้คณะกรรมการเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาคำขอลี้ภัยของบุคคลสัญชาติเมียนมาต่อจาก UNHCR

³⁵⁸ UNHCR, “การตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามสำหรับผู้ลี้ภัยสัญชาติเมียนมาที่เคออยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยชั่วคราวในประเทศไทย”, 31 ตุลาคม 2559, www.refworld.org/country,,UNHCR,,THA,,582b155b4.0.html

³⁵⁹ โปรดดู ตัวอย่างเช่น ฮิวแมนไรตวอช, “ประเทศไทย: ยุติการบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงไปเมียนมา”, 18 กรกฎาคม 2551, www.hrw.org/news/2008/07/18/thailand-stop-forced-returns-karen-refugee-burma; Karen Human Rights Group, “การส่งกลับในทางปฏิบัติ: ค่ายผู้ลี้ภัยทั้งสองข้างถูกทิ้งร้าง เพราะผู้ลี้ภัยไม่สามารถทนต่อแรงกดดันได้”, 1 สิงหาคม 2553, khrhg.org/2010/08/functionally-refoulement-camps-tha-song-yang-district-abandoned-refugee-bow-pressure; WikiLeaks, “DAS MARCIEL ENGAGES THAI LEADERS ON BILATERAL ISSUES, CAMBODIA, REFUGEE POLICY, REGIONAL ARCHITECTURE, AND BURMA”, 12 กุมภาพันธ์ 2553, wikileaks.org/plusd/cables/10bangkok381_a.html; UNHCR, “UNHCR กระตุ้นประเทศไทยไม่ให้บังคับส่งกลับไปเมียนมา”, 28 ธันวาคม 2553, www.unhcr.org/news/press/2010/12/4d19d6469/unhcr-urges-thailand-against-forced-returns-myanmar.html

ลี้ภัยทะเล สอภกทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ผ่านมา เจ้าหน้าที่ไทยได้ยืนยันซ้ำกันหลายครั้งว่ายังคงใช้นโยบายรับผู้ลี้ภัยที่หนีจากความรุนแรงในเมียนมาต่อไป และประกันว่าจะไม่มีการบังคับส่งกลับบุคคลไปยังสถานที่ที่เสี่ยงต่ออันตราย³⁶⁰

ซอว์ บวย เซ (Saw Bwey Say) เลขานุการเอกของคณะกรรมการผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นตัวแทนผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า หน่วยงานทหารในพื้นที่ที่มีกร่วมมือกับแกนนำผู้ลี้ภัยเพื่อตอบสนองความต้องการของชาวบ้านที่หลบหนีมา

ปกติแล้วตอนที่มีการปะทะกัน เราจะอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยข้ามพรมแดนมาได้ ทางของไทยจะอนุญาตให้พวกเขาข้ามมาได้ ในบางโอกาส ถ้าพวกเขาไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น พวกเขาก็จะสักระยะหนึ่งเพื่อให้ทราบเรื่องราวที่เกิดขึ้นก่อน³⁶¹

ในเดือนกันยายนและตุลาคม 2559 การสู้รบในภาคตะวันออกของเมียนมา ส่งผลให้ชาวบ้านกะเหรี่ยงกว่า 200 คนหลบหนีเข้าสู่ประเทศไทยทางจังหวัดตาก³⁶² ซอว์ บวย เซให้ข้อมูลกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ทางของไทยได้รับแจ้งจากแกนนำผู้ลี้ภัยเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และอนุญาตให้ชาวบ้านสามารถพักพิงเป็นการชั่วคราวในหมู่บ้านในฝั่งพรมแดนไทย³⁶³ จากข้อมูลของซอว์ บวย เซ อีกไม่กี่วันต่อมาชาวบ้านที่เข้ามาใหม่มีทางเลือกที่จะเดินทางกลับไปเมียนมา หรือไม่ก็ไปอาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยที่มีอยู่แล้ว พวกเขาดัดสันใจเดินทางกลับ³⁶⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้รับข้อมูลที่ไม่วางยืนยันได้ว่า ทางของไทยได้รับและให้ความช่วยเหลือกับชาวบ้านที่เดินทางข้ามพรมแดนเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่ปี 2557³⁶⁵

ภายใต้รัฐบาลชุดปัจจุบันและในอดีต ทางของไทยยังร่วมมือกับ UNHCR องค์การพัฒนาเอกชน และองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ เพื่อประกันว่าผู้ลี้ภัยในค่ายจะได้รับความคุ้มครองจากการถูกส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร ผู้ซึ่งทำงานกับผู้ลี้ภัยให้ข้อมูลว่า ความสัมพันธ์ในเชิงความร่วมมือระหว่างตำรวจไทยกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในพื้นที่ ช่วยประกันว่าผู้ลี้ภัยส่วนใหญ่สามารถเดินทางกลับไปอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัย แทนที่จะถูกส่งตัวข้ามพรมแดนออกไปเมื่อถูกจับกุมในขณะที่อยู่ภายนอกค่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือถูกจับกุมเพราะฝ่าฝืนกฎหมายไทยที่ไม่รุนแรง³⁶⁶

³⁶⁰ สัมภาษณ์ตัวแทนหน่วยงานที่ทำงานกับชุมชนผู้ลี้ภัยตามแนวพรมแดนไทย-เมียนมา เลขที่ 6, 12, 16, 20, และ 21, กรุงเทพฯ และแม่สอด, เมษายน – พฤษภาคม 2560

³⁶¹ สัมภาษณ์ ซอว์ บวย เซ, เลขานุการคนแรกของคณะกรรมการผู้ลี้ภัยชาวกะเหรี่ยง, แม่สอด, 12 พฤษภาคม 2560.

³⁶² “KNU เรียกร้องกองทัพเมียนมาและกลุ่มทหารบ้านให้ยุติปฏิบัติการทางทหารที่แม่ตะวอ รัฐกะเหรี่ยง ชาวบ้าน 2,000 คนต้องพลัดถิ่น”, Karen News, 12 กันยายน 2559, <http://karennews.org/2016/09/knu-calls-on-the-burma-army-and-its-militia-to-end-its-military-operations-in-mae-tha-wor-karen-state-2000-villagers-displaced.html/>

³⁶³ สัมภาษณ์ ซอว์ บวย เซ

³⁶⁴ อ้างแล้ว ชาวบ้านกะเหรี่ยงจากพื้นที่ส่วนนี้ในจังหวัดตาก และเจ้าหน้าที่บรรเทาทุกข์ระหว่างประเทศได้ให้ข้อมูลบรรยายถึงเหตุการณ์เหล่านี้ที่คล้ายคลึงกัน การสัมภาษณ์เลขที่ 15, 16, และ 20, แม่สอด, พฤษภาคม 2560

³⁶⁵ สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่บรรเทาทุกข์, การสัมภาษณ์เลขที่ 16, แม่สอด, 11 พฤษภาคม 2560

³⁶⁶ การสัมภาษณ์เลขที่ 5, 12, 15, 16, 18 และ 20, แม่สอดและกรุงเทพฯ, เมษายน – พฤษภาคม 2560

พัฒนาการทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมาของเมียนมา รวมทั้งการลงนามข้อตกลงหยุดยิงแบบทวิภาคีหลายฉบับในปี 2555 และการลงนามความตกลงหยุดยิงระดับชาติในปี 2558 เร่งให้มีการพูดคุยเกี่ยวกับการส่งกลับผู้ลี้ภัยและความเป็นไปได้ที่จะปิดค่ายผู้ลี้ภัยเหล่านี้

UNHCR ได้จัดทำ “แผนยุทธศาสตร์เพื่อส่งคืนผู้ลี้ภัยโดยสมัครใจ” เพื่อเป็นแนวทางการส่งกลับผู้ลี้ภัย³⁶⁷ เอกสารชิ้นนี้ซึ่งมีการปรับปรุงข้อมูลหลายครั้ง กำหนดว่าการส่งกลับจะกระทำได้อีกต่อเมื่อ “มีสภาพที่ปลอดภัย มีศักดิ์ศรี และเป็นไปโดยสมัครใจ”³⁶⁸ โดยกำหนดเป็นการเดินทางกลับสามประเภท ได้แก่ (1) การเดินทางกลับตามธรรมชาติโดยผู้ลี้ภัยเป็นผู้จัดการเอง (2) การเดินทางกลับโดยได้รับความช่วยเหลือ กล่าวคือทาง UNHCR ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือด้านวัตถุเพื่อให้สามารถเดินทางกลับและปรับตัวเข้ากับสังคมได้ และ (3) การเดินทางกลับที่ได้รับการสนับสนุน กล่าวคือเป็นไปตาม “กรอบและกระบวนการอย่างเป็นทางการ” ระหว่างรัฐบาลเมียนมากับรัฐบาลไทย³⁶⁹ ในเดือนตุลาคม 2559 การเดินทางกลับโดยได้รับความช่วยเหลือและเป็นไปโดยสมัครใจได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีผู้ลี้ภัย 71 คนเดินทางออกจากค่ายเพื่อกลับไปรัฐกะเหรี่ยง ย่างกุ้งหรือที่อื่น ๆ ในเมียนมา³⁷⁰ แม้จะมีข้อร้องเรียนจากองค์กรภาคประชาสังคมเกี่ยวกับการขาดการปรึกษาหารือ และความโปร่งใสตามแผนเดินทางกลับของ UNHCR แต่กลุ่มเหล่านี้ก็ไม่ได้แย้งว่าการเดินทางกลับเช่นนี้เป็นไปโดยไม่สมัครใจ³⁷¹

ในรายงานต่อคณะมนตรีความมั่นคง กรณีประเทศไทยกับกระบวนการ Universal Periodic Review เมื่อปี 2559 รัฐบาลไทยระบุว่า “รัฐบาลถือเป็นภารกิจสำคัญเร่งด่วนที่สุดที่จะดำเนินการให้ผู้พลัดถิ่นเดินทางกลับเมียนมาอย่างสมัครใจ อย่างปลอดภัย อย่างมีศักดิ์ศรี และอย่างยั่งยืน”³⁷² มีรายงานว่า เจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทยได้เน้นย้ำพันธกิจเหล่านี้ในการประชุมในลักษณะปิดกับ UNHCR และหน่วยงานอื่น ๆ³⁷³

อย่างไรก็ดี รัฐบาลไทยในหลายโอกาสได้แสดงความเห็นที่แตกต่างกัน เกี่ยวกับเจตจำนงของพวกเขาที่มีต่อผู้ลี้ภัย ทำให้เกิดข้อกังวลต่อบรรดาผู้ลี้ภัย ยกตัวอย่างเช่น ภายหลังการประชุมกับผู้บัญชาการทหารสูงสุดของเมียนมา พลเอกมิน อ่อง หล่าย เมื่อเดือนกรกฎาคม 2557 มีรายงานว่า นายกรัฐมนตรีประยุทธ์ จันทร์โอชา

³⁶⁷ UNHCR, “โรดแมปทางยุทธศาสตร์เพื่อส่งคืนผู้ลี้ภัยโดยสมัครใจจากประเทศไทยไปเมียนมา” 2558-2560”, ปรับปรุงข้อมูลเมื่อมกราคม 2560, www.data.unhcr.org/thailand/download.php?id=1544

³⁶⁸ อ้างแล้ว น. 3

³⁶⁹ อ้างแล้ว น. 2

³⁷⁰ UNHCR, “ผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาเริ่มทดลองการเดินทางกลับ”, 28 ตุลาคม 2559 www.unhcr.org/news/latest/2016/10/58131e5d4/myanmar-refugee-pave-way-home-pilot-return.html.

³⁷¹ สัมภาษณ์หน่วยงานที่ทำงานกับชุมชนผู้ลี้ภัยตามแนวพรมแดนไทย-เมียนมา, การสัมภาษณ์เลขที่ 12, 15, 18 และ 19, กรุงเทพฯ และแม่สอด, พฤษภาคม 2560

³⁷² คณะมนตรีสิทธิมนุษยชน, “ประเทศไทย: รายงานประเทศที่ส่งมอบตามข้อหา 5 ของภาคผนวกของมติที่ 16/21 ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชน”, UN Doc. A/HRC/WG.6/25/THA/1, 12 กุมภาพันธ์ 2559

³⁷³ สัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมการประชุมกับเจ้าหน้าที่รัฐบาลไทย, การสัมภาษณ์เลขที่ 10, 12 และ 16, กรุงเทพฯ และแม่สอด, พฤษภาคม 2560 มีรายงานว่าเจ้าหน้าที่ระดับล่างให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกันในหลายโอกาส

ระบุว่าทั้งสองประเทศจะร่วมมือกันในการส่งกลับผู้ลี้ภัยไปเมียนมาภายในเวลาประมาณหนึ่งปี³⁷⁴ กระทรวงการต่างประเทศได้เผยแพร่แถลงการณ์ในเวลาต่อมา ยืนยันว่าในการประชุมครั้งนั้น ไม่ได้มีการพูดคุยถึงกรอบเวลาของการส่งกลับ³⁷⁵

นับแต่เข้าสู่อำนาจ คสช. ได้บังคับใช้ข้อจำกัดในการเดินทางของผู้ลี้ภัยในค่ายผู้ลี้ภัยอย่างเข้มงวดมากขึ้น³⁷⁶ อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงแนวทางเช่นนี้อาจเป็นผลมาจากแนวทางบังคับใช้กฎหมายและระเบียบมากกว่าเป็นการพุ่งเป้ามาที่ผู้ลี้ภัย³⁷⁷ ในทางปฏิบัติแล้ว คสช. ยังไม่ได้นำมาตราการที่บังคับขึ้นใจโดยเจตนามาใช้เพื่อบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัย

ในระยะสั้น ภัยคุกคามสำคัญสุดต่อความอยู่รอดของค่ายผู้ลี้ภัยตามแนวพรมแดน คูเหมือนจะเป็นการถอนตัวของแหล่งทุน³⁷⁸ หลังมีการลดปริมาณการแจกอาหารและสิ่งของหลายครั้ง การควบคุมการเดินทางที่เข้มงวดมากขึ้น และผลกระทบต่อโอกาสในการสร้างรายได้ ทำให้เกิดแรงกดดันอย่างมากต่อประชากรผู้ลี้ภัย ในเดือนมิถุนายน 2560 องค์การระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐาน (International Organization for Migration - IOM) รายงานว่าอัตราการฆ่าตัวตายในค่ายผู้ลี้ภัยที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย สูงกว่าอัตราการฆ่าตัวตายในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับโลก³⁷⁹ รายงานนี้ระบุว่า การจำกัดเสรีภาพในการเดินทาง การลดปริมาณการแจกอาหารและสิ่งของ และอนาคตที่ไม่แน่นอน เป็นปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งส่งผลให้เกิด “ความเครียดระดับสูง” ในบรรดาผู้ลี้ภัย แต่ไม่ได้ให้ข้อสรุปที่ชัดเจนเกี่ยวกับเหตุผลที่ทำให้อัตราการฆ่าตัวตายสูงขึ้น³⁸⁰

UNHCR หน่วยงานบรรเทาทุกข์และตัวผู้ลี้ภัยเองเห็นร่วมกันว่า สภาพในภาคตะวันออกของเมียนมายังคงไม่เหมาะสมที่จะสนับสนุนให้ผู้ลี้ภัยจำนวนมากเดินทางกลับในอนาคตรันไกล³⁸¹ การเพิ่มกำลังทหารใน

³⁷⁴ “ผู้ลี้ภัยจะถูกจัดสรรไปอยู่ที่ใหม่ภายในเวลาหนึ่งปี”, *Bangkok Post*, 14 กรกฎาคม 2557, www.bangkokpost.com/archive/refugee-to-be-resettled-in-one-year/420409 และ โปรตคู Burma Partnership, “ข่าวลือและข่าวลือในทางตรงข้ามเกี่ยวกับการส่งกลับที่เป็นภัยต่อผู้ลี้ภัย”, 22 กรกฎาคม 2557 www.burmapartnership.org/2014/07/flurry-of-rumor-and-counter-rumor-regarding-repatriation-is-detrimental-to-refugee/

³⁷⁵ ประเทศไทย กระทรวงการต่างประเทศ, “ผู้พลัดถิ่นจากเมียนมาในประเทศไทย”, แถลงการณ์, 17 กรกฎาคม 2557, www.burmapartnership.org/wp-content/uploads/2014/07/RTG-PR-displaced-persons.pdf

³⁷⁶ การสนทนากลุ่มกับผู้ลี้ภัย, 7 ธันวาคม 2558; สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานกับชุมชนผู้ลี้ภัยตามแนวพรมแดนไทย-เมียนมา, การสัมภาษณ์เลขที่ 12, 16, 18 และ 21, กรุงเทพฯ และแม่สอด, พฤษภาคม 2560

³⁷⁷ อ้างแล้ว

³⁷⁸ สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานกับชุมชนผู้ลี้ภัยตามแนวพรมแดนไทย-เมียนมา, การสัมภาษณ์เลขที่ 10, 12, 15, 16 และ 18, กรุงเทพฯ และแม่สอด, พฤษภาคม 2560

³⁷⁹ IOM, การประเมินความเสี่ยงในการฆ่าตัวตายและปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อในค่ายผู้ลี้ภัยในประเทศไทย, 19 มิถุนายน 2560, <http://progressivevoicemyanmar.org/wp-content/uploads/2017/06/IOM-Mission-in-thailand-Assessment-of-Suicide-Risks-and-Factors-in-a-refugee-Camp-in-thailand.pdf>

³⁸⁰ อ้างแล้ว

³⁸¹ UNHCR, “Strategic Roadmap”, น. 1; “ฮิวแมนไรตวอท์ช, UNHCR และ ผู้ลี้ภัยแสดงข้อกังวลภายหลังรายงานว่ากองทัพไทยจะส่งกลับผู้ลี้ภัย หลังบรรลุข้อตกลงกับกองทัพเมียนมา”, *Karen News*, 15 กรกฎาคม 2557, karennews.org/2014/07/human-rights-watch-unhcr-and-refugee-raise-concerns-as-reports-that-thai-military-to-return-refugee-after-reaching-agreement-with-burmas-military.html/; สัมภาษณ์ตัวแทนขององค์กรที่ทำงานกับชุมชนผู้ลี้ภัยตามแนวพรมแดนไทย-เมียนมา, การสัมภาษณ์เลขที่ 5, 10, 12 และ 16, กรุงเทพฯ และแม่

พื้นที่อย่างต่อเนื่อง การปะทะกันด้วยอาวุธ การละเมิดสิทธิมนุษยชนของกลุ่มติดอาวุธ กับการวางระเบิดในพื้นที่ การเวนคืนที่ดิน ความกังวลด้านอาชีพ และที่สำคัญ กระบวนการสันติภาพในเมียนมาที่ยังคงยืดเยื้อ ส่วนเป็น ปัจจัยขัดขวางไม่ให้ผู้ลี้ภัยจำนวนมากเดินทางกลับได้อย่างปลอดภัยและมีศักดิ์ศรี³⁸² การปฏิบัติหรือข้อเสนอใด ๆ ของรัฐบาลไทยเพื่อให้ผู้ลี้ภัยเดินทางกลับโดยสมัครใจ อาจถือเป็นการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ และเป็นการ ละเมิดอย่างร้ายแรงต่อพันธกรณีของไทยตามกฎหมายระหว่างประเทศ

สอศ, พฤษภาคม 2560 และ โปรตุเกสแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล การทำฟ็อกัสกรุ๊ปกับผู้ลี้ภัยและองค์กรที่ทำงานระดับชุมชน, แม่สอศ, 2557 และ 2558

³⁸² สำหรับการวิเคราะห์เพิ่มเติมเกี่ยวกับข้อกังวลถึงความเป็นไปได้ที่จะมีส่งกลับผู้ลี้ภัยไปเมียนมา, โปรดดู Progressive Voice, *อนาคตของเรา เป็นอย่างไร? ภาพโดยสังเขปของพัฒนาการล่าสุดของผู้ลี้ภัยตามแนวพรมแดนไทย-เมียนมา*, ธันวาคม 2559, progressivevoicemyanmar.org/wp-content/uploads/2016/12/refugee-Briefer-2016-FINAL_eng.pdf; Asia Pacific Refugee Rights Network, “แถลงการณ์ของ APPRN กรณีการส่งกลับผู้ลี้ภัยจากพรมแดนไทย-เมียนมา”, 22 กรกฎาคม 2557, aprrn.info/statement-on-repatriation-of-refugee-from-the-thai-myanmar-border/

ลึบก็ทะเล สอศก็ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

6. ข้อเสนอแนะ

กรอบกฎหมาย

- ให้ภาคยานุวัติกับอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 และพิธีสาร พ.ศ. 2510
- ถอนการประกาศข้อสงวนของไทยตามข้อ 22 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก
- สนับสนุนให้ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR เข้าถึงอย่างเป็นระบบเพื่อให้ได้รับสถานะแรงงานข้ามชาติ ผ่านกระบวนการที่ยอมรับความจริงว่าผู้ลี้ภัยมักไม่มีเอกสารประจำตัว และมีความเสี่ยงหากจะเดินทางกลับประเทศของตน หรือหากไปพบกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจากประเทศเหล่านั้น
- ใช้มาตรการเพื่อแก้ไขอุปสรรคในทางปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยสามารถเข้าถึงการศึกษา
- ประกันว่า ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพที่มีค่าใช้จ่ายเหมาะสม และ
- แก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหายพ.ศ. ... เพื่อประกันให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานระหว่างประเทศ รวมทั้งการจัดทำเนื้อหาที่สนับสนุนการไม่ส่งกลับ และเร่งให้มีการผ่านร่างกฎหมายโดยไม่ล่าช้า

กลไกคัดกรอง

- ปฏิบัติตามพันธกิจของรัฐบาลไทย ตามเนื้อหาที่ปรากฏในมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 10 มกราคม 2560 ที่จะจัดทำกลไกคัดกรองผู้ลี้ภัยและคนต่างชาตินที่ไม่มีเอกสาร
- ร่วมมือกับองค์กรด้านสิทธิผู้ลี้ภัยและองค์กรภาคประชาสังคม ในการจัดทำนโยบายและขั้นตอนปฏิบัติเพื่อการคัดกรองผู้ลี้ภัย รวมทั้งการเปิดช่องอย่างเป็นทางการให้กลุ่มดังกล่าวสามารถให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบาย และให้ความเห็นต่อร่างกฎหมายหรือระเบียบต่าง ๆ
- พร้อมกับการจัดทำนโยบายเพื่อคัดกรองผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย ให้จัดทำนโยบายที่กำหนดให้ผู้ลี้ภัยได้รับสถานะทางกฎหมายในประเทศ และให้มีสิทธิที่จะอาศัยอยู่และเดินทางอย่างเสรีในประเทศไทย สิทธิในการทำงาน และการเข้าถึงการศึกษาและการดูแลสุขภาพ

ลี้ภัยทะเล สอภทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

- ประกันว่า นโยบายเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย รวมทั้งที่เกี่ยวกับกลไกคัดกรอง จะมีการจัดทำขึ้นเป็นกฎหมายแทนที่จะกำหนดเป็นเพียงคำสั่งทางนโยบายหรือระเบียบของฝ่ายบริหาร
- ประกันว่า นโยบายเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย รวมทั้งที่เกี่ยวกับกลไกคัดกรอง ใช้ประโยชน์จากคำนิยามของคำว่า “ผู้ลี้ภัย” ที่สะท้อนถึงเนื้อหาตามมาตรฐานระหว่างประเทศและแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด รวมทั้งให้การครอบคลุมถึงการประหัตประหารในรูปแบบต่าง ๆ ความรุนแรงและภัยคุกคามต่ออิสรภาพและความมั่นคงของบุคคล ซึ่งอาจเป็นเหตุให้บุคคลหลบหนีไปแสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศอื่น
- ประกันว่า นโยบายเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย รวมทั้งที่เกี่ยวกับกลไกคัดกรอง กำหนดให้ผู้ลี้ภัยมีสิทธิที่จะมีตัวแทนทางกฎหมาย และสามารถอุทธรณ์คำตัดสินเกี่ยวกับสถานภาพของตนได้ การเข้าถึงขั้นตอนปฏิบัติเพื่อระบุสถานะผู้ลี้ภัยที่มีความจำเป็นเร่งด่วน และให้ความคุ้มครองหรือความช่วยเหลือที่จำเป็น และความคุ้มครองอย่างเป็นทางการเพื่อไม่ให้ถูกส่งกลับ
- ประกันว่า ในทางปฏิบัติแล้ว การดำเนินงานตามกระบวนการคัดกรองจะเกิดขึ้นโดยไม่เลือกปฏิบัติ หมายถึงว่าจะมีการประเมินคำขอลี้ภัยของบุคคลเป็นรายกรณีไป และไม่ใช้เหตุผลทางการเมืองเพื่อกีดกันกลุ่มบุคคลบางกลุ่มจากการขอรับความคุ้มครอง
- ประกันว่า นโยบายเกี่ยวกับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย รวมทั้งที่เกี่ยวกับกลไกคัดกรองครอบคลุมถึงพันธกรณีในปัจจุบันของไทยที่มีต่อกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รวมทั้งพันธกรณีในอนาคต หากประเทศไทยตัดสินใจให้ภาคยานุวัติกับอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัยและพิธีสาร พ.ศ. 2510
- ร่วมมือกับ UNHCR ในการจัดทำแผนเพื่อให้มีการส่งต่อการจัดการผู้ลี้ภัยจาก UNHCR ให้กับรัฐบาลไทย ซึ่งควรทะยอยดำเนินการเปลี่ยนผ่านและอย่างเป็นขั้นตอน และประกันว่าแผนการนี้จะสนับสนุนให้ UNHCR มีการเสริมศักยภาพในระยะยาว และมีบทบาทกำกับดูแลการคัดกรองและการคุ้มครองผู้ลี้ภัย

การระบุสถานะผู้ลี้ภัย

จนกว่ารัฐบาลไทยจะแสดงความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ในการคัดกรองคำขอลี้ภัย

- ต้องยอมให้ UNHCR สามารถเข้าถึงบุคคลทุกคนที่ขึ้นเรื่องขอลี้ภัยอย่างไม่มีการปิดกั้น ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะอยู่ในสถานกักกันคนต่างด้าว เรือนจำ สถานีตำรวจ สนามบิน หรือสถานที่ใด ๆ ในพื้นแผ่นดินหรือในทะเลไทย และ
- สนับสนุนให้ UNHCR ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ในดำเนินการระบุสถานะผู้ลี้ภัย สำหรับบุคคลทุกคนที่ขึ้นเรื่องขอลี้ภัย ไม่ว่าจะมิใช่สัญชาติหรือมาจากชาติพันธุ์ใด และประกันว่า ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยสามารถเข้าถึงขั้นตอนการขอลี้ภัยได้อย่างเต็มที่ อย่างเป็นธรรมและอย่างมีประสิทธิภาพ

ลี้ภัยทะเล สอภทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

การจับกุม การควบคุมตัว และการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักร

- ประกันว่า จะไม่มีการเอาผิดทางอาญา จะไม่ควบคุมตัว หรือจะไม่ลงโทษบุคคล เพียงเพราะพิจารณาจากวิธีเข้าเมืองของพวกเขา
- ประกันว่า การกักขังผู้แสวงหาที่ลี้ภัยจะกระทำได้อต่อเมื่อเป็นวิธีการสุดท้าย และจำเป็นอย่างยิ่งเท่านั้น โดยก่อนหน้านี้ให้มีการประเมินเป็นรายบุคคลต่อความต้องการด้านมนุษยธรรม และความเสี่ยงหากพวกเขาจะอยู่ไม่ถูกควบคุมตัว และให้ควบคุมตัวให้สั้นที่สุดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น
- ให้ใช้ดุลพินิจตามกฎหมายไทย เพื่ออนุญาตให้บุคคลทุกคนที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR และถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว ได้รับการประกันตัวออกไป และเปิดโอกาสให้มีการขอประกันตัว จนกว่าจะมีทางเลือกอื่นนอกเหนือจากการควบคุมตัวผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย โดยอาจรวมถึงการกำหนดให้มารายงานตัวอย่างสม่ำเสมอ การให้ประกันตัว หรือการให้มีผู้อุปถัมภ์ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ
- ให้ลดวงเงินค่าประกันสำหรับผู้ถูกควบคุมตัวในสถานกักกันคนต่างด้าว เพื่อให้อยู่ในระดับที่ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยทุกคนจะสามารถประกันตนเองได้
- จัดทำทางเลือกต่าง ๆ ที่เป็นทางเลือกนอกเหนือจากการควบคุมตัวให้กับผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย โดยอาจกำหนดให้มารายงานตัวอย่างสม่ำเสมอ การอนุญาตให้ประกันตัว หรือการให้มีผู้อุปถัมภ์
- อนุญาตให้มีการปล่อยตัวผู้ลี้ภัยจากสถานกักกันคนต่างด้าว และสถานที่ควบคุมตัวอื่น ๆ ทั้งนี้ตามข้อเสนอแนะของแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์อื่น ๆ
- ประกันว่า UNHCR องค์การพัฒนาเอกชน และทนายความจะสามารถเข้าถึงผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR ที่ถูกควบคุมตัวที่สถานกักกันคนต่างด้าว และสถานที่ควบคุมตัวอื่น ๆ ได้และ
- ดำเนินการโดยทันทีเพื่อปรับปรุงสภาพภายในสถานกักกันคนต่างด้าว และสถานที่ควบคุมตัวอื่น ๆ รวมทั้งประกันไม่ให้สถานกักกันคนต่างด้าวต้องรับคนเข้ามาอยู่มากเกินไป จัดให้มีการตอบสนองความต้องการของผู้ถูกควบคุมตัวทั้งด้านโภชนาการ ด้านจิตใจ ด้านการแพทย์และด้านการศึกษา ยุติการปฏิบัติมิชอบต่อผู้ถูกควบคุมตัวที่เป็นผลมาจากผู้ถูกควบคุมตัวด้วยกันเองและเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง

อนุญาตให้มีการตรวจสอบอย่างเป็นอิสระ โดย UNHCR นักการทูตและองค์กรภาคประชาสังคมในเรื่องสถานกักกันคนต่างด้าวแห่งใหม่ที่กำลังสร้างขึ้นที่กรุงเทพฯ โดยให้มีการตรวจสอบโดยเร็วที่สุด และให้มีการตรวจสอบทั้งในช่วงก่อนและหลังมีการเปิดสถานกักกันดังกล่าวอย่างเป็นทางการ **การบังคับส่งกลับ**

- ไม่ว่าในสถานการณ์ใด จะต้องไม่ส่งกลับบุคคลไปยังประเทศ ซึ่งมีความเสี่ยงที่มีมูลว่าจะมีการประหัตประหาร การทรมาน การใช้ความรุนแรงหรือการละเมิดและปฏิบัติมิชอบด้านสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงอื่น ๆ
- ร่วมมือกับ UNHCR ต่อไปเพื่อประกันว่า ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ขึ้นทะเบียนกับ UNHCR จะไม่ถูกส่งกลับไปประเทศของตนเอง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการส่งตัวออกนอกราชอาณาจักรข้ามพรมแดนที่เกิดขึ้นเป็นประจำ

ลี้ภัยทะเล สอภักทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

- ประกันว่า UNHCR จะสามารถเข้าถึงบุคคลที่ยื่นคำร้องขอลี้ภัยได้โดยทันทีและอย่างไม่มีการปิดกั้น
- ร่วมมือกับ UNHCR และประเทศที่สามที่เสนอจะรองรับผู้ลี้ภัย เพื่อประกันว่าจะมีการตั้งถิ่นฐานใหม่ในประเทศที่สามสำหรับผู้ลี้ภัยโดยทันที กรณีที่มีความเสี่ยงว่าจะถูกลักพาตัว หรือได้รับอันตรายอื่น ๆ จากเจ้าหน้าที่ต่างชาติที่ดำเนินการในประเทศไทย
- สอบสวนตามข้อกล่าวหาทั้งหมดว่ามีการส่งกลับ และให้นำตัวผู้มีส่วนรับผิดชอบเข้าสู่การพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม
- ไม่รวมมือกับรัฐบาลต่างชาติในการสอดแนม การคุกคาม หรือการลักพาตัวผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยในประเทศไทย
- ให้สอบสวนอย่างรอบด้านและโปร่งใสต่อรายงานที่น่าเชื่อถือว่า มีการสอดแนม การคุกคาม หรือการลักพาตัวผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยโดยเจ้าหน้าที่ต่างชาติในประเทศไทย และให้นำตัวผู้ละเมิดกฎหมายไทยเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ และไม่ให้มีการใช้โทษประหาร
- ยกระดับหลักการไม่ส่งกลับให้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศของไทย ประกันว่า จะมีการสื่อสารหลักการนี้ให้รัฐบาลอื่นทราบโดยตรง รวมทั้งรัฐบาลที่ร้องขอให้มีการปฏิบัติอันนำไปสู่การละเมิดหลักการนี้ และ
- จัดอบรมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจากกระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง หน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบถึงหลักการไม่ส่งกลับ

“การผลักดันกลับ”

- ประกันว่า บุคคลที่เดินทางเข้ามาทางทะเลจะสามารถขึ้นฝั่ง และให้จัดทำระบบคัดกรองคำขอลี้ภัยของบุคคลที่เข้าเมืองทางทะเล และ
- จัดทำขั้นตอนการคัดกรองคำร้องขอลี้ภัยที่สนามบินในประเทศไทย และประกันว่าในกระบวนการนั้น UNHCR จะสามารถเข้าถึงบุคคลที่ยื่นคำร้องขอลี้ภัยอย่างไม่มีการปิดกั้น
- ปฏิบัติตามพันธกรณีต่าง ๆ รวมทั้งคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ในส่วนหนึ่งของกระบวนการบาห์ลี ในการทำงานกับพันธมิตรระดับภูมิภาคในการส่งเสริมช่องทางการโยกย้ายถิ่นฐานที่ปลอดภัยและถูกกฎหมายเพื่อป้องกันการโยกย้ายถิ่นฐานที่ไม่ปกติ

พรมแดนไทย-เมียนมา

- ให้อนุญาตให้บุคคลที่หลบหนีจากความรุนแรงและการละเมิดด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ในเมียนมาเข้าประเทศและอาศัยอยู่ในประเทศไทยต่อไป จนกว่าพวกเขาจะสามารถเดินทางกลับอย่างปลอดภัย หรือ

ลี้ภัยทะเล สอภทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

หากการเดินทางกลับโดยปลอดภัยไม่สามารถเป็นไปได้ ให้จัดทำนโยบายเพื่อสนับสนุนให้บุคคลเหล่านั้นสามารถอาศัยอยู่ต่อไปในประเทศไทยได้

- ให้ร่วมมือต่อไปกับ UNHCR เพื่อประกันว่าการส่งกลับผู้ลี้ภัยไปเมียนมา จะเกิดขึ้นได้ในลักษณะที่ปลอดภัย เป็นไปโดยสมัครใจและมีศักดิ์ศรีเท่านั้น
- งดเว้นการปฏิบัติใด ๆ ซึ่งส่งผลให้มีการส่งกลับผู้ลี้ภัยจากที่ลี้ภัยชั่วคราว ไปยังประเทศเมียนมา ในลักษณะที่ขาดความปลอดภัย ไร้ศักดิ์ศรีและขาดความสมัครใจ
- เริ่มการจัดทำนโยบายเพื่อจัดการกับประชากรผู้ลี้ภัยที่หลงเหลืออยู่ เนื่องจากไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะเดินทางกลับไปเมียนมา เพราะมีความเสี่ยงว่าจะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง ทั้งนี้โดยการจัดทำกระบวนการขึ้นทะเบียนให้พวกเขาเป็นแรงงานข้ามชาติอย่างเร่งด่วน

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล
เป็นขบวนการระดับโลก
เพื่อสิทธิมนุษยชน
เมื่อมีความยุติธรรม
ต่อคน ๆ หนึ่ง
ย่อมเป็นเรื่องที่สำคัญ
ต่อบุคคลทั้งปวง

ติดต่อเรา

info@amnesty.org

+44 (0)20 7413 5500

ร่วมสนทนา

www.facebook.com/AmnestyGlobal

@Amnesty

คืบก็ทะเล สอกก็ทะเล

นโยบายด้านผู้ลี้ภัยของไทยและการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ

ในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รองรับผู้ลี้ภัยหลายแสนคนที่หลบหนีจากการกดขี่ด้วยอาวุธ และการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศเพื่อนบ้านและที่อื่น ๆ ที่ห่างไกลออกไป ในทุกวันนี้ค่ายผู้ลี้ภัยตามพรมแดนไทย-เมียนมา เป็นที่พักพิงของบุคคลประมาณ 100,000 คนและยังมีผู้ลี้ภัยในเขตเมืองอีกกว่า 7,000 คนซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ และพื้นที่อื่น ๆ ในประเทศไทย

แม้ไทยจะมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาวิกฤตผู้ลี้ภัยระดับภูมิภาคและระดับโลก แต่ที่ผ่านมารัฐบาลไทยมักไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีของตนที่มีต่อผู้แสวงหาความคุ้มครอง เพื่อให้ปลอดภัยจากความรุนแรงและการประหัตประหาร

คืบก็ทะเล สอกก็ทะเล กล่าวถึงข้อบกพร่องของนโยบายของไทยที่มีต่อผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัย รวมทั้งการละเมิดหลักการไม่ส่งกลับ ซึ่งกำหนดให้รัฐต้องไม่ส่งบุคคลไปยังดินแดนใด ๆ ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง รายงานนี้จัดทำขึ้นจากการทำให้การและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ลี้ภัย ผู้แสวงหาที่ลี้ภัยและครอบครัว รวมทั้งตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับชุมชนผู้ลี้ภัยในประเทศไทย รายงานฉบับนี้ยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับส่งกลับบุคคลตามคำร้องขอของรัฐบาลต่างชาติ นโยบาย “การผลักดันกลับ” ต่อผู้ลี้ภัยที่เดินทางมาถึงทางทะเลและทางอากาศ และสิ่งที่เรียกว่าการเดินทางกลับ “โดยสมัครใจ” ของผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยที่ถูกควบคุมตัวโดยไม่มีเวลากำหนด และประสบการณ์ขากลำบากรื่น ๆ ในประเทศไทย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลกระตุ้นรัฐบาลไทยให้ยอมให้ผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาที่ลี้ภัยมีสถานภาพทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ และให้ดำเนินการตามนโยบายเพื่อประกันสิทธิและคุ้มครองพวกเขาในทางปฏิบัติ